

Dni doradztwa rolniczego w Siedlcach, wrzesień 2007 rok

SPIS TREŚCI:

Wstęp	5
I. Charakterystyka LGD jako jednostki odpowiedzialnej za realizację LSR	13
II. Opis i specyfika obszaru objętego LSR w raz z uzasadnieniem jego wewnętrznej spójności	
II.1 Wykaz gmin wchodzących w skład obszaru	21
II.2 Uwarunkowania przestrzenne, geograficzne, przyrodnicze, historyczne i kulturowe	23
II.3 Ocena społeczno-gospodarcza, w tym potencjału demograficznego i gospodarczego oraz poziomu aktywności społecznej	47
II.4 Specyfika obszaru	53
III. Analiza SWOT dla obszaru objętego LSR	
III.1 Analiza mocnych i słabych stron obszaru LSR	55
III.2 Analiza szans i zagrożeń dla obszaru LSR	56
III. 3 Wnioski	57
IV. Określenie celów ogólnych i szczegółowych LSR oraz wskazanie planowanych przedsięwzięć służących osiągnięciu poszczególnych celów szczegółowych w ramach, których będą realizowane operacje, zwanych dalej „przedsięwzięciami”	59
V. Określenie misji LGD	64
VI. Wykazanie spójności specyfiki obszaru z celami LSR	65
VII. Uzasadnienie podejścia zintegrowanego dla planowanych przedsięwzięć	66
VIII. Uzasadnienie podejścia innowacyjnego dla planowanych przedsięwzięć	66
IX. Uzasadnienie procedury zgodności operacji z LSR , wyboru operacji przez LGD i odwołania od rozstrzygnięć organu decyzyjnego w sprawie wyboru operacji w ramach działania , o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 21 ustawy oraz kryteriów wyboru operacji, a także procedury zmiany tych kryteriów.	67
X. Określenie budżetu dla każdego roku realizacji LSR.	77
XI. Opis procedur przygotowania LSR.	83
XII. Opis procesu wdrażania i aktualizacji LSR.	84
XIII. Zasady i sposób dokonywania oceny (ewaluacji) własnej.	84
XIV. Określenie powiązań LSR z innymi dokumentami planistycznymi.	84
XV. Wskazanie planowanych działań , przedsięwzięć lub operacji realizowanych przez LGD w ramach innych programów wdrażanych na obszarze objętym LSR.	84
XVI. Przewidywany wpływ realizacji LSR na rozwój regionu i obszaru.	85
Załączniki (1 - 1 2)	86

Zespół Koła Gospodyń Wiejskich w Trzcińcu (gmina Skórzec), wrzesień 2008

WSTĘP

Druga połowa XX wieku to okres znaczących zmian obrazu wsi i rolnictwa. Proces ten można obserwować w rolnictwie wielu państw, jednak w Europie dodatkowym czynnikiem przyspieszającym zmiany była i wciąż pozostaje Wspólna Polityka Rolna.

Promowany dziś zrównoważony rozwój obszarów wiejskich uwzględnia kilka funkcji wsi takich, jak: produkcja żywności, zachowanie naturalnego środowiska, w tym krajobrazu, zapewnienie atrakcyjnych warunków do wypoczynku i zamieszkania.

Wieś ma się stać przede wszystkim atrakcyjnym miejscem do życia, o wysokich walorach środowiska naturalnego i zachowanym dziedzictwie kulturowym.

Realizacja takiej wizji wsi wymaga, poza wsparciem zewnętrznym, pełnego wykorzystania jej endogeennych zasobów, które są bogate, choć rozproszone i często niedostrzegane jako szansa rozwoju. Najcenniejszy z nich to liderzy - osoby, które byłyby gotowe wziąć odpowiedzialność za realizację tego zadania, poświęcić mu swoją energię i zaangażowanie. Sprzyja temu, w nowym okresie programowania 2007 - 2013 wprowadzone do krajowych programów rozwoju obszarów wiejskich podejście Leader +, którego założeniem jest przekazanie części istotnych decyzji, a także środków finansowych, na poziom lokalny. Uznano, że oddolne podejście zapewni w największym stopniu wykorzystanie zasobów i rozwój wydzielonego obszaru.

Zrównoważony i dynamiczny rozwój gospodarczy obszarów wiejskich jest niezbędny do osiągnięcia spójności ekonomicznej i społecznej całej Unii Europejskiej. Obszary wiejskie są domem dla jednej czwartej populacji i obejmują ponad 80% terytorium Unii Europejskiej. Charakteryzuje je unikalna kultura, społeczna i ekonomiczna tkanka, niezwykła mieszanka działalności oraz duża różnorodność obszarów (lasy i pola, wioski i małe miasteczka).

Z jednej strony obszary wiejskie powinny mobilizować i organizować swój wewnętrzny potencjał, z drugiej strony przyciągać zasoby zewnętrzne, w formie inwestycji, pomocy technicznej, usług biznesowych i tak dalej. „Wiejskość” sama w sobie nie jest przeszkodą, a raczej tłem, możliwością do zróżnicowania i tworzenia miejsc pracy. Niektóre obszary wiejskie są wśród najbardziej dynamicznych w całej Unii Europejskiej. To nie zależy od jakiejś szczególnej mieszanki czynników, a bardziej od poczucia regionalnej tożsamości, poziomu wykształcenia, czynników środowiskowych.

Istotą podejścia LEADER jest zachęcenie lokalnych aktorów terenów wiejskich (liderów, radnych, instytucji publicznych, władz samorządowych, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców) do planowania rozwoju swojego obszaru w perspektywie długookresowej

Podejście LEADER, podobnie jak wcześniej LEADER I, LEADER II czy LEADER+ charakteryzuje siedem cech, które nie stanowią konstrukcji teoretycznej, lecz zostały zdefiniowane w wyniku analizy najlepszych doświadczeń wdrażania tych programów od blisko dwudziestu lat.

Cechy te nadają mu specyficzny charakter, pozwalający mówić o tzw. metodologii LEADER. Są to : terytorialne, oddolne i zintegrowane podejście do programowania, innowacyjność, lokalne zarządzanie i finansowanie oraz partnerstwo prywatno-publiczne.

Wizyta w Ministerstwie Rolnictwa Belgii , luty 2008 rok

1. Podejście terytorialne, umożliwia efektywne i racjonalne wykorzystanie zasobów każdego obszaru uwzględniające w maksymalnym stopniu potrzeby lokalne ,
2. Decyzje podejmowane są na poziomie najbliższym mieszkańcom określonego zintegrowanego obszaru obejmującego terytorium kilku gmin w sposób zapewniający jego spójność,
3. Tworzone są Lokalne Grupy Działania (lub partnerstwa lokalne) - jako platformy współpracy horyzontalnej, partnerów społecznych i przedstawicieli sektora publicznego. Zasadniczym celem LGD jest określenie wspólnej strategii rozwoju, która stanowi podstawę do wydawania decyzji i zarządzania środkami pochodzącymi z funduszy publicznych na zasadzie autonomicznej.
4. O innowacyjności programowania decyduje innowacyjny charakter realizowanych przez ostatecznych beneficjentów działań,
5. Podejście spójne i wielosektorowe zakłada jednoczesne wykorzystanie potencjału różnych sektorów gospodarki, społeczeństwa i zasobów lokalnych.
6. Zdecentralizowany sposób zarządzania finansami grupy; Lokalna Grupa Działania decyduje, które projekty beneficjentów ostatecznych zasługują na dofinansowanie. Wpływa to na elastyczność programu w całym czasie jego realizacji.
7. Organizacja w sieć oraz współpraca międzynarodowa zapewnia wymianę doświadczeń, wiedzy oraz współpracę przy realizacji wspólnych projektów z lokalnymi grupami działania z innych państw.

Dnia 21 czerwca 2005 roku zostało przyjęte Rozporządzenie Rady w sprawie finansowania wspólnej polityki rolnej¹. W nowym rozporządzeniu uwzględniono konieczność zapewnienia odpowiednich środków na rzecz rozwoju obszarów wiejskich. W tym celu utworzono dwa europejskie fundusze rolnicze: Europejski Fundusz Rolniczy Gwarancji (zwany EFRG) mający na celu finansowanie środków rynkowych² i innych środków oraz Europejskiego Funduszu Rolniczego Rozwoju Obszarów Wiejskich (zwany EFRROW) mający na celu finansowanie programów rozwoju obszarów wiejskich. Te dwa fundusze zastąpiły istniejący poprzednio Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej.

Wyznaczono trzy główne cele:

1. Zwiększenie konkurencyjności rolnictwa i leśnictwa poprzez wspieranie restrukturyzacji, modernizację i jakości produkcji.
2. Poprawa środowiska i krajobrazu poprzez wsparcie gospodarki gruntami.
3. Poprawa jakości życia na obszarach wiejskich i promocja dywersyfikacji działalności gospodarczej³.

---

1 Rozporządzenie Rady (WE) nr 1290/2005 z dnia 21 czerwca 2005 w sprawie finansowania wspólnej polityki rolnej, Dziennik Urzędowy WE Nr L 209, 11/08/2005, str. 0001-0025. Zgodnie z artykułem 49 rozporządzenie stosuje się od dnia 1 stycznia 2007 roku.

2 Środki rynkowe to środki pozwalające finansować interwencje na rynku, np. dopłaty bezpośrednie.

3 Rozporządzenie Rady WE nr 1698/2005, w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW), artykuł 4.

Wizyta w Komisji Europejskiej, luty 2008 rok

Rozporządzenie Rady (WE) z dnia 20 września 2005 r., które określa wsparcie rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich⁴, jest drugim dokumentem prawnym określającym prawne ramy dla rozwoju programu LEADER. Wprowadzenie EFRROW zapewni jednolite ramy finansowe i programowe. Dotychczas inicjatywa wspólnotowa LEADER finansowana była z dwóch sekcji EFOGR. Zgodnie z rozporządzeniem określono cztery osie⁵:

- Oś 1 - Poprawa konkurencyjności sektora rolnego i leśnego
- Oś 2 - Poprawa środowiska naturalnego i terenów wiejskich
- Oś 3 - Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej
- Oś 4 - LEADER.

W ramach osi LEADER wsparcie przeznaczane jest na:

- a) Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju dla osiągnięcia celów przynajmniej jednej z trzech innych osi (osi opisanych powyżej). Lokalna strategia rozwoju to spójna grupa operacji nakierowanych na osiągnięcie lokalnych celów i zaspokojenie lokalnych potrzeb, wdrażana na zasadzie partnerstwa na właściwym poziomie.
- b) Wdrażanie projektów współpracy zgodnej z celami a). Współpraca między terytorialna oznacza współpracę w ramach danego państwa członkowskiego, Współpraca transnarodowa oznacza współpracę pomiędzy terytoriami z kilku państw członkowskich oraz państwa trzecich.
- c) Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności, prowadzenie aktywizacji na swoim terytorium.

W Polsce wsparcie udzielane w ramach osi Leader przeznaczone jest na wdrażanie lokalnych strategii rozwoju, o których mowa w art. 62 ust. 1 lit.a) wspomnianego wyżej Rozporządzenia dla osiągnięcia celów osi trzeciej:

„ Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej ”

Działania osi 3 określone zostały w Ustawie o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (Art. 5 ust. 1 punkt 17,18,19 i 20)⁶. W artykule 12 tej samej ustawy określono, iż pomoc LGD może być przyznana na operacje, które odpowiadają warunkom przyznania pomocy w ramach działań wymienionych w punktach 17,18 i 20 oraz na inne, które nie odpowiadają warunkom określonym w punktach od 1 do 20.

Prezentowana Lokalna Strategia Rozwoju dla obszaru gmin należących do Stowarzyszenia „ Kapitał - Praca - Rozwój ” jest wynikiem wieloetapowego procesu planowania i programowania. Została przygotowana jako rozwinięcie oraz uzupełnienie obowiązujących w gminach strategii i innych planów dotyczących rozwoju. Jest nie tylko prostym powieleniem istniejących zapisów w dokumentach planistycznych, lecz przede wszystkim uszczegółowieniem priorytetów i celów uwzględniających specyficzne walory całego obszaru.

4 Rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005 z dnia 20 września 2005 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW), Dziennik Urzędowy L 277, 21/10/2005 P. 0001-0040.

5 Oś to spójna grupa środków, których wdrożenie prowadzi bezpośrednio do osiągnięcia szczegółowych celów i przyczynia się do realizacji jednego lub więcej celów.

6 Dz. U. 2007 Nr 64, poz. 427.

I Forum Samorządu Terytorialnego, Organizacji Pozarządowych i Przedsiębiorców
w Łańsku, maj 2008 rok

Podstawowym narzędziem w procesie budowy LSR były warsztaty planowania partnerskiego organizowane w formie różnorodnych spotkań i narad z udziałem mieszkańców gmin należących do Stowarzyszenia.

Wśród uczestników znaleźli się przedstawiciele organizacji pozarządowych, przedsiębiorców, rolników oraz pracowników administracji samorządowej. W okresie sześciu miesięcy - od stycznia do czerwca 2008 roku przeprowadzono kilkadziesiąt spotkań poświęconych takim tematom jak: zarządzanie projektami, planowanie finansowe i tworzenie budżetów, montaż finansowy projektów, zarządzanie zasobami, rozwój usług turystycznych, rozszerzanie dostępu do Internetu i wielu innym. W maju 2008 roku w Łańsku odbyło się I Forum Samorządu Terytorialnego, Organizacji Pozarządowych i Przedsiębiorców na temat współpracy na rzecz rozwoju obszarów wiejskich.

W całym procesie planowania strategicznego, tj. na etapie diagnozy obszaru objętego LSR oraz na etapie opracowania samej strategii, stosowano zasadę ciągłości rozwoju oraz jego programowania. W związku z tym wykonano analizę dotychczasowego dorobku planistycznego gmin uczestniczących w pracach Stowarzyszenia. Każda z gmin dostarczyła informacje do strategii przygotowane według określonej przez Zarząd Stowarzyszenia metodologii. Ponadto dla scharakteryzowania obszaru Lokalnej Grupy Działania wykonano badanie ankietowe oraz analizy bardzo wielu źródeł wtórnych, a ich wyniki stanowiły bardzo ważny element w procesie opracowania LSR.

Diagnoza obszaru LGD obejmuje wskaźniki umożliwiające scharakteryzowanie sytuacji społeczno-gospodarczej omawianego terenu. Do przygotowania diagnozy wykorzystano wszelkie dostępne źródła informacji, w tym przede wszystkim dane publikowane przez polską statystykę publiczną, informacje zawarte na stronach internetowych jednostek samorządu terytorialnego, plany rozwoju lokalnego, studia uwarunkowań, dokumenty strategiczne i inne. Ponadto dla zwiększenia efektywności analizy SWOT obszaru objętego LSR wykonano badanie porównawcze wyników dotychczasowych analiz SWOT zarówno gmin biorących udział w projekcie, jak i powiatów, na których terenie są one położone.

Do opracowania diagnozy wykorzystano również dane pochodzące z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań oraz Powszechnego Spisu Rolnego. Było to konieczne z uwagi na to, iż jest to jedyne źródło pozyskania niektórych informacji, jak chociażby danych dotyczących wykształcenia ludności czy też ich aktywności ekonomicznej oraz rolnictwa. Statystyka w wielu wypadkach nie dysponuje danymi, które mogą być uogólniane na poziomie gminy.

W okresie od lipca do września trwał proces konsultacji społecznych, w których udział wzięło około 2 tysięcy osób. W październiku przeprowadzono warsztaty i spotkania z przedsiębiorcami na temat „Turystyka szansą rozwoju obszarów wiejskich”. Dla każdej z gmin należących do obszaru objętego LSR przygotowano plan zagospodarowanie turystycznego uwzględniający koncepcję Europejskiego Parku Edukacji.

Zarząd Stowarzyszenia wybrany 23 kwietnia 2008 roku

od lewej :

Krzysztof Młokosiewicz -członek Zarządu,
Hubert Pasiak - członek Zarządu,
Beata Izdebska - Wiceprezes Zarządu,
Jarosław Supera - Prezes Zarządu,
Beata Sudnik - Dyrektor Zespołu
Jan Skup - Wiceprezes Zarządu

I. CHARAKTERYSTYKA LGD JAKO JEDNOSTKI ODPOWIEDZIALNEJ ZA REALIZACJĘ LOKALNEJ STRATEGII ROZWOJU.

1. Nazwa i status prawny LGD oraz data wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego i numer w tym rejestrze.

Zgodnie z postanowieniem Sądu dla m.st. Warszawy (XIV Wydział KRS) z dnia 9 czerwca 2006 roku, Lokalna Grupa działania Stowarzyszenie „Kapitał-Praca-Rozwój została wpisana do Krajowego Rejestru Sądowego - Rejestru Stowarzyszeń, Innych Organizacji Społecznych i Zawodowych, Fundacji oraz Publicznych Zakładów Opieki Zdrowotnej” pod numerem 0000258162.

Wśród grona założycieli znajdowało się 26 osób fizycznych, a bezpośrednio po zarejestrowaniu w dniu 9 czerwca 2006 roku przystąpiło kolejnych 7 osób fizycznych oraz 8 osób prawnych, w tym cztery gminy: Siedlce, Skórzec, Wiśniew, Wodynie oraz cztery organizacje pozarządowe.

2. Opis procesu budowania partnerstwa.

Proces budowania w ramach LGD silnego, trójsektorowego partnerstwa publiczno-prywatnego i rozszerzania zasięgu działania Stowarzyszenia rozpoczął się już w listopadzie 2007 roku, w kierunku zwiększenia potencjału społecznego i gospodarczego obszaru objętego LSR. W wyniku wielu spotkań konsultacyjnych liczba gmin należących do Stowarzyszenia wzrosła w końcu marca do 14, a w kolejnych dwóch kwartałach do 23.

Według stanu na dzień złożenia wniosku do Stowarzyszenia należą 23 gminy obejmujące obszar o powierzchni 2950,89 km², na którym zameldowanych było (na dzień 31.12.2006 roku) **140819** osób. Tak znacząca liczba mieszkańców obszaru, w praktyce wyklucza możliwość przyjmowania do Stowarzyszenia kolejnych gmin. Możliwe jest jednak dalsze zwiększanie liczby członków Stowarzyszenia.

Niski stopień uspołecznienia obszaru objętego LSR był jednym z głównych problemów nie tylko w początkowym okresie budowy LGD, ale przede wszystkim już w okresie realizacji projektów w schemacie I i II Pilotażowego Programu Leader+. Dlatego też, od samego początku istnienia Stowarzyszenia, podjęto szereg intensywnych działań na rzecz tworzenia całkowicie od podstaw, nowych organizacji pozarządowych - głównie stowarzyszeń rejestrowych i fundacji. W okresie 12 miesięcy powstało ponad 30 nowych organizacji zrzeszających przedsiębiorców w formie Lokalnych Stowarzyszeń Gospodarczych, organizacji turystycznych, ekologicznych oraz działających w sferze sportu, rekreacji i kultury. Łącznie na obszarze objętym LSR funkcjonuje obecnie 288 organizacji pozarządowych. Część z nich prowadzi jednak bardzo ograniczoną działalność, a zdecydowana większość spośród nich nie korzystała nigdy zarówno z dotacji samorządu jak i z środków UE. Działania aktywizujące podejmowane w latach 2007 -2008 będą kontynuowane w okresie 2009 - 2013.

3. Charakterystyka członków LGD. Sposób rozszerzania lub zmiany składu Lokalnej Grupy Działania.

Stowarzyszenie liczy według stanu na dzień 31 grudnia 2008 roku 97 członków, wśród nich 25 członków założycieli, 23 gminy, 8 organizacji pozarządowych oraz 41 osób fizycznych. (Załącznik nr 1). W składzie LGD przedstawiciele sektora publicznego stanowią 24%.

Dalsze rozszerzanie składu LGD będzie realizowane głównie poprzez przyjmowanie nowych partnerów społecznych - przede wszystkim reprezentatywnych organizacji pozarządowych. Na terenie objętym LSR funkcjonuje obecnie blisko 300 organizacji społecznych - większość non-profit. W składzie LGD powinny znaleźć się wszystkie, tworzone sukcesywnie we wszystkich gminach należących do SKPR lokalne stowarzyszenia gospodarcze (LSG) oraz działające na obszarze LSR organizacje turystyczne.

Budynek Ochotniczej Straży Pożarnej w Kałuszynie

Przewidywane jest rozszerzenie grupy partnerów społecznych o przedstawicieli Kościoła, OSP i organizacji kobiecych. W okresie 2009-2013 liczba członków Stowarzyszenia powinna zwiększyć się do około 250 - 300 , co prawdopodobnie będzie wymagało wprowadzenia do praktyki działalności Stowarzyszenia oddziału jako najmniejszej jednostki organizacyjnej prowadzącej działalność na obszarze gminy.

4. Struktura Rady.

Rada liczy 27 członków - przedstawicieli podmiotów (gmin i organizacji pozarządowych znajdujących się na liście uchwalonej przez Walne Zebranie Członków) oraz przedsiębiorców (Załącznik nr 2). W składzie Rady 10 przedstawicieli reprezentuje sektor publiczny, 17 - sektor gospodarczy i społeczny. Wszyscy członkowie Rady posiadają stosowne pełnomocnictwa do reprezentowania podmiotów wymienionych na liście - wynikające z ich statutów lub nadane przez uprawnione statutowo organy. Skład Rady ustalony został na Walnym Zebraniu Członków w dniu 7 listopada 2008 roku. Pierwsze posiedzenie odbyło się 19 grudnia, w trakcie którego przedstawione zostały procedury i kryteria wyboru projektów oraz ustalony został skład trzech zespołów oceny projektów.

W składzie Rady znajdują się:

- przedstawiciele wszystkich 23 gmin należących do LGD.
- 10 przedstawicieli podmiotów sektora publicznego - spośród których wszystkie należą do SKPR
- 13 przedstawicieli sektora społecznego, spośród których 7 podmiotów należy do LGD
- 4 przedsiębiorców - spośród których 3 należy do LGD
- 2 osoby wykazujące się biegłą znajomością języków obcych UE
- 12 kobiet
- 3 rolników
- 5 osób młodych

5. Zasady i procedury funkcjonowania LGD oraz RADY.

Zasady działalności Stowarzyszenia regulują wymienione niżej akty prawne :

Ustawa prawo o stowarzyszeniach

Statut w wersji z dnia 7 listopada 2008 roku (Załącznik nr 3)

Regulamin pracy Zarządu uchwalony 7 listopada 2008 roku (Załącznik nr 4)

Regulamin organu decyzyjnego LGD uchwalony 7 listopada 2008 roku (Załącznik nr 5)

Regulamin organizacyjny Biura uchwalony 7 listopada 2008 roku (Załącznik nr 6)

Regulamin naboru pracowników w Biurze SKPR uchwalony 7 listopada 2008 roku wraz z kartami stanowisk pracy (Załącznik nr 8)

Warunki techniczne i lokalowe przedstawione zostały w Załączniku nr 12.

6. Kwalifikacje i doświadczenie osób wchodzących w skład Rady.

Krótkie charakterystyki i kwalifikacje osób wchodzących w skład Rady opisane zostały w załączniku do wniosku o wybór grupy - według wzoru określonego przez Samorząd Województwa Mazowieckiego.

Zdecydowana większość członków Rady - 26 osób posiada niezbędną wiedzę z zakresu rozwoju obszarów wiejskich i posiada na tę okoliczność stosowne zaświadczenia i certyfikaty.

Również większość członków Rady - 14 osób, posiada doświadczenie w realizacji projektów z zakresu ZROW, co zostało poświadczony stosownymi dokumentami wymaganymi przez Samorząd Województwa Mazowieckiego.

Spotkanie w sprawie rozszerzenia SKPR , 2007 rok

Spotkanie z mieszkańcami na temat Internetu,
styczeń 2008 rok

Przyjęcie programu Europejskiego Parku Edukacji
29 luty 2008 rok

7. Doświadczenie LGD i członków LGD

Początkiem programu Leader na dzisiejszym obszarze funkcjonowania Stowarzyszenia „Kapitał - Praca - Rozwój” był projekt realizowany w 2005 roku przy udziale gmin: Siedlce i Wodynie przez Polsko- Hiszpańską Fundację Współpracy i Rozwoju zatytułowany:

„Udział społeczności lokalnych w tworzeniu i realizacji strategii rozwoju obszarów wiejskich. Zasady tworzenia i funkcjonowania LGD - analiza przykładów z Hiszpanii - wnioski dla Polski”

Poprzez współpracę z partnerami hiszpańskimi oraz doświadczenia Fundacji upowszechnione zostały pomysły, metodologia oraz rozwiązania stosowane w kraju o bardzo zbliżonej do Polski charakterystyce demograficznej, socjologicznej i kulturowej. Przeprowadzone konferencje i spotkania oraz badania ankietowe na terenie gminy Siedlce i Wodynie pozwoliły uwzględnić przy opracowywaniu niniejszej Strategii poglądy i opinie lokalnych społeczności odnośnie możliwych kierunków rozwoju i perspektyw wykorzystania istniejącego potencjału i dostępnych zasobów przyrodniczych, historycznych i kulturowych.

W działaniach prowadzonych przez Fundację we współpracy z liderami lokalnych społeczności wymienionych gmin uczestniczyło ponad 300 osób. Prowadzone działania spotkały się również z zainteresowaniem radnych gmin: Skórzec i Wiśniewo, które w II kwartale 2006 roku formalnie wyraziły wolę utworzenia lokalnej grupy działania wspólnie z gminami uczestniczącymi w schemacie I - Wodynie i Siedlce.

Po utworzeniu grupy i jej zarejestrowaniu w KRS rozpoczęto pracę nad opracowaniem, w ramach schematu II Zintegrowanej strategii rozwoju Obszarów Wiejskich oraz przygotowaniem złożeniem do FAPA wniosku o sfinansowanie prac nad jej wdrożeniem. Wniosek, po uzyskaniu pozytywnej oceny został skierowany do realizacji w kwietniu 2007 roku.

Realizacja projektu , na kwotę 735 100,- złotych , rozpoczęła się w czerwcu 2007 roku i zakończyła 29 lutego 2008 roku.

Projekt obejmował szereg różnorodnych działań. Po uruchomieniu biura, zatrudniono dwóch pracowników i stworzeniu strony internetowej www.skpr.pl rozpoczęto działania informacyjne, szkoleniowe i promocyjne. Każda z gmin biorących udział w projekcie uzyskała dofinansowanie na realizację imprezy o charakterze lokalnym.

W gminie Siedlce przeprowadzono rajd samochodowy pod nazwą „Samochodem bezpiecznie przez Ziemię Siedlecką; w gminie Skórzec cykl trzech imprez od wspólnym tytułem „Spotkania czterech pokoleń”; w gminie Wiśniew imprezę promocyjną „Z wiśniowym smakiem” oraz przygotowano i wydano książkę pod tym samym tytułem; w gminie Wodynie I Letnia Spartakiadę Przedsiębiorców- co zostało zauważone i docenione przez Polski Komitet Olimpijski. W ramach działań promocyjnych opracowano unikatowy kalendarz ścienny Stowarzyszenia na rok 2008, zawierający specjalnie w tym celu namalowane grafiki ilustrują dwanaście charakterystycznych dla gmin obiektów turystycznych i pomników.

Zrealizowane zostały dwa wyjazdy studyjne wyjazdy zagraniczne (do Hiszpanii, Holandii i Belgii), w których łączny udział wzięło 30 osób oraz dwa seminaria międzynarodowe - z udziałem ponad 100 przedstawicieli administracji publicznej, organizacji pozarządowych i przedsiębiorców.

W odpowiednim załączniku do wniosku o wybór grupy zamieszczonych zostało kilkadziesiąt projektów realizowanych przez członków LGD zarówno odpowiadających swoim zakresem działaniom osi 3 PROW jak i innych dotyczących ZROW.

Letnia Spartakiada Przedsiębiorców, wrzesień 2007 rok

W szkoleniach i spotkaniach na temat nowoczesnych technik i technologii wzięło udział ponad 800 osób (w tym grupa młodzieży w 90-cio godzinnych warsztatach informatycznych).

W trakcie całego okresu realizacji projektu udzielane były porady prawne w siedzibie i gmin w lokalu Stowarzyszenia. Przygotowane zostały dwa opracowania na temat Siedleckiej Giełdy Towarowej oraz Mapy Przedsiębiorczości. Została podpisana umowa o współpracy z hiszpańską Lokalną Grupą Działania ADRI. Dwukrotnie trzyosobowe delegacje Stowarzyszenia złożyły wizyty robocze w Calatayud i w Saragossie - zapoznając się między innymi z funkcjonowaniem rynku hurtowego owoców i warzyw oraz kwestiami przygotowania koncepcji, budowy i działalności tzw. parków przemysłowych.

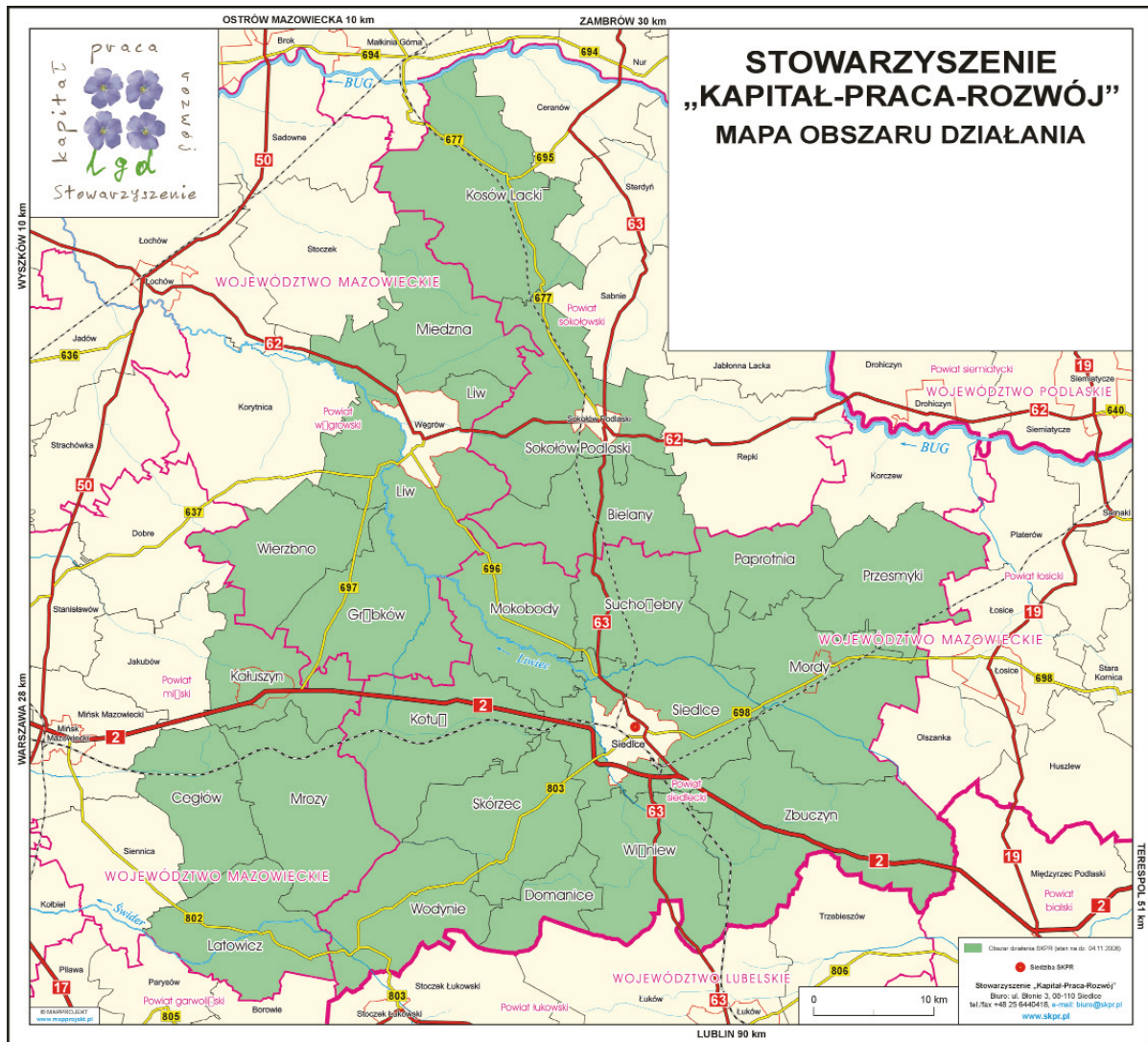
W okresie 2008 roku Stowarzyszenie zrealizowało również trzy projekty, w ramach konkursu ogłoszonego przez Samorząd Województwa Mazowieckiego na łączną kwotę dofinansowania 35700,- złotych. Dotyczyły one następujących tytułów:

- „I Festiwal Smaku Rajską Jabłoń Mokobody 2008”;
- „I Mazowiecki Festiwal Muzyki i Piosenki Filmowej”;
- „Wsparcie dla Stowarzyszenia „Kapitał-Praca-Rozwój” na opracowanie LSR”.

W okresie 2008 roku przeprowadzono kilka ważnych działań o charakterze szkoleniowym, w tym między innymi I Forum Samorządu Terytorialnego, Organizacji Pozarządowych i Przedsiębiorców w Łańsku na temat podejścia Leader i zagadnień dotyczących współpracy tych sektorów.

Gospodarstwo Agroturystyczne Pani Izabeli Chaleckiej
jedna z 12 grafik zamieszczonych w Kalendarzu na rok 2008

Mapa obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju (23 gminy)

II. OPIS I SPECYFIKA OBSZARU OBJĘTEGO LSR WRAZ Z UZASADNIENIEM
JEGO WEWNĘTRZNEJ SPÓJNOŚCI

II.1 Wykaz gmin wchodzących w skład LSG.

Stowarzyszenie „Kapitał - Praca - Rozwój” obejmuje swoim działaniem obszar 23 gmin województwa mazowieckiego z czterech powiatów:

- powiatu mińskiego (4): Cegłów, Kałuszyn, Latowicz, Mrozy,
- powiatu siedleckiego (12): Domanice, Kotuń, Mokobody, Mordy, Paprotnia, Przesmyki, Siedlce, Skórzec, Suchożebry, Wiśniew, Wodynie, Zbuczyn,
- powiatu sokołowskiego (4): Bielany, Miedzna, Sokołów Podlaski, Kosów Lacki
- powiatu węgrowskiego (3): Grębków, Liw, Wierzbno.

Na obszarze działalności LGD o powierzchni **2950,89 km²** mieszka **140819** osób w **605** sołectwach.

Liczba ludności w poszczególnych gminach wynosi (według stanu na 31.12.2006 roku osób zameldowanych):

Bielany	3832	Mrozy	8635
Cegłów	6331	Paprotnia	2814
Domanice	2688	Przesmyki	3685
Grębków	4615	Siedlce	16047
Kałuszyn	6158	Sokołów Podlaski	6183
Kosów Lacki	6687	Skórzec	7190
Kotuń	8453	Suchożebry	4637
Latowicz	5543	Wierzbno	3078
Liw	7675	Wiśniew	5936
Miedzna	4120	Wodynie	4825
Mokobody	5249	Zbuczyn	10107
Mordy	4476		
		RAZEM	140819

Tabela nr 1. Liczba ludności w gminach objętych LSR. Źródło : GUS.

Widok z Góry Sowiej na Dolinę Liwca

II.2 UWARUNKOWANIA PRZESTRZENNE, GEOGRAFICZNE, PRZYRODNICZE, HISTORYCZNE I KULTUROWE.

Gegraficzne i przyrodnicze.

Wszystkie gminy na terenie których utworzono Lokalną Grupę Działania według systemu regionalizacji fizycznogeograficznej Jerzego Kondrackiego leżą na w granicach Niziny Południowo Podlaskiej, która stanowi część podprowincji Nizin Środkowopolskich. Geomorfologiczny charakter regionu jest szczególnie interesujący, ponieważ przez jego środek przebiega granica zlodowacenia warciańskiego. Granica ta stanowi dział wód pomiędzy dopływami środkowej Wisły, a Krzną, która jest dopływem Bugu i płynie na wschód. „Ośrodkowy układ sieci rzecznej akcentuje płynący w kierunku północnym Liwiec, dopływ dolnego Bugu płynący po wewnętrznej stronie moren warciańskich. Nizina Południowopodlaska jest wysoczyzną wznosząca się od 150 do 200 m n.p.m. i w kilku miejscach przekraczająca 200 m, przy czym na równinie na ogół powierzchni zachowały się w granicach zlodowacenia warciańskiego ostańce wzgórz morenowych, kemów i ozów”(Kondracki 2000 s.201-202).

Uwzględniając podział na jeszcze mniejsze jednostki regionalne podkreślić należy przynależność poszczególnych gmin aż do pięciu mezoregionów:

- Wysoczyzny Siedleckiej - leży ona „w strefie moren czołowych zlodowacenia warciańskiego i jego faz recesyjnych. Wysokości dochodzą do 190-200 m n.p.m. Na morenowych i gliniastych piaskach występują gleby brunatnoziemne i płowe zajęte przez pola uprawne i lasy”- Kondracki 2000, str. 204),

- Wysoczyzny Kałuszyńskiej - jest to „płaska wysoczyzna, przypominająca płaski guz, która w najwyższym punkcie osiąga wysokość 223 m n.p.m. Wzniesienie to powstało najprawdopodobniej na skutek spiętrzeń glaciektonicznych iltów plioceńskich i mioceńskich oraz jest związane z tektoniką blokową. Interesująca cechą wzniesień jest fakt, że od ich kulminacji wody spływają we wszystkich kierunkach, między innymi na wschód, do Liwca”, (Kondracki 2000, Program Ochrony Środowiska ..., 2004),

- Równiny Łukowskiej, do której przynależą fragmenty gmin Wiśniew i Zbuczyn, która jest mezoregionem o słabo zróżnicowanej rzeźbie terenu. Wysokości bezwzględne wynoszą 150-170 m n.p.m.

- Wysoczyzny Żelechowskiej, obejmującej fragmenty gmin Domanice i Wodynie, położonej na północ od doliny dolnego Wieprza. Obszar jest falistą równiną morenową z ostańcowymi wzniesieniami morenowymi. Maksymalna wysokość 208 m n.p.m.,

- Obniżenia Węgrowskiego. „Jest to forma o średniej wysokości 120-140 m n.p.m. Obniżenie oddziela od siebie Wysoczyzny Kałuszyńską i Siedlecką. Jest ono wykorzystywane przez Liwiec i jego lewy dopływ - rzekę Kostrzyń. Obie rzeki płyną w kierunku północnym. Obniżenie porośnięte jest łąkami, a także w części lasami” (Kondracki 2000). Warto dodać także, że „na tarasie zalewowym Liwca występują wały wydymowe, osiągające wysokość nawet 10 m. Taras jest także porozcinany rowami melioracyjnymi i drobnymi ciekami”. (Program Ochrony Środowiska 2004)

Ta wielość różnorodnych form ukształtowania terenu podnosi atrakcyjność krajobrazową całego obszaru LGD.

Według regionalizacji klimatycznej Okołowicza (1969), obszar Lokalnej Grupy Działania znajduje się w granicach mazowiecko - podlaskiego regionu klimatycznego. Średnia temperatura na tym obszarze wynosi od 7,1°C do 7,6°C. Przeciętna maksymalna temperatura lipca waha się w przedziale od 23° C do 24° C, natomiast minimalna średnia temperatura stycznia kształtuje się na poziomie od -5,1°C do -6,3°C. W ciągu roku odnotowuje się od 29 do 34 dni kiedy temperatura maksymalna przekracza 25° C. Dla kontrastu dni bardzo mroźnych jest od 17 do 25, dni mroźnych 42 do 46, natomiast przymrozki występują od 110 do 124 razy w ciągu roku. Pokrywa śnieżna na omawianym, obszarze zalega mniej więcej od przełomu listopada i grudnia do końca marca. W tym okresie obserwuje się od 62 do 69 dni z pokrywą śnieżną.

Roczna suma opadów wyniosła około 552-607 mm rocznie. W ciągu roku obserwuje się od 134 do 155 dni pochmurnych, około 104-113 dni z deszczem i od 13 do 17 dni kiedy występują burze. Dodatkowo przez 24 do 33 dni w roku na okolicznych terenach zalega mgła. Dni pogodnych jest dużo mniej od pochmurnych, bo jedynie 42-50.

Lokalnie warunki klimatyczne mogą się kształtować nieco inaczej, dotyczy to głównie obniżenia terenu i dolin rzecznych. Generalnie można stwierdzić, że na obszarze LGD mamy do czynienia z klimatem typowym dla wschodnich części Mazowsza.

Istotnym z punktu widzenia wpływu środowiska przyrodniczego na możliwości rozwoju obszaru działania LGD są obszary prawnie chronione.

Na obszarze LSR znajduje się kilkanaście parków i rezerwatów przyrody, obszarów chronionych i kilkaset cennych pomników przyrody.

Siedlecko - Węgrowski Obszar Chronionego Krajobrazu

Położony na terenie gmin:

Domanice, Kotuń, Mokobody, Siedlce, Skórzec, Suchożebry, Wiśniew, Bielany, Sokołów Podlaski, Liw, Wierzbno, Grębków,

Obszar o całkowitej powierzchni 35840,0 ha położony jest na terenie powiatów: siedleckiego, sokołowskiego i węgrowskiego. Są to tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem, a także pełnioną funkcję korytarzy ekologicznych.

(Podstawa prawna: Rozporządzenie Wojewody Mazowieckiego nr 17 z 15.04.2005r.)

Nadbużański Park Krajobrazowy

Położony na terenie gmin:

Przesmyki, Paprotnia, Liw (Tończa, Starawieś, Borzychy), Miedzna

Nadbużański Park Krajobrazowy utworzono w dolnym biegu rzeki Bug - fragment dolnej Narwi i Liwca oraz duże obszary leśne Puszczy Białej, Borów Łochowskich i Lasów Ceranowskich. Powierzchnia parku razem z otuliną 113 671,7 ha (w tym otulina stanowi 39 535,2ha) i obejmuje fragmenty czterech dawnych województw. Na woj. ostrołęckie przypada 63% obszaru, siedleckie 34%, ciechanowskie 3% i łomżyńskie 1%. W granicach parku położonych jest 16 gmin wiejskich i 3 miasta. Jest to jeden z największych parków krajobrazowych w Polsce.

Obszar parku - jak na tereny nizinne - charakteryzuje się wyjątkowo dużym zróżnicowaniem krajobrazu, powstałym w wyniku działalności lodowca oraz współczesnych rzek. Dzięki niewielkiej ingerencji człowieka, zarówno Bug jak i jej dolina, zachowały się w stanie zbliżonym do naturalnego, co jest rzadkością w Europie. (Rozporządzenia Wojewody mazowieckiego nr 3 z 15.03.2005r. i nr 58 z 25 maja 2005r.)

Rezerwat Dąbrowa Łysowska (56 ha)

Położony na terenie gminy Przesmyki
Gatunki chronione : naparstnica zwyczajna, podkolan biały

Rezerwat Dolina Kołodziejki (31ha)

Położony na terenie gminy Przesmyki.
Gatunki chronione : wawrzynek wilczełyko , kruszczyk błotny

Nadbużański Obszar Chronionego Krajobrazu

Położony na terenie gmin: Przesmyki, Sabnie,

Obszar o całkowitej powierzchni 23451,0 ha położony jest na terenie powiatów: siedleckiego, sokołowskiego i łosickiego. Poza LGD obejmuje w gminy, Jabłonna Lacka,, Sterdyń, Repki, Platerów.

(Podstawa prawna: Rozporządzenia Wojewody mazowieckiego nr 15 z 15.04.2005r.)

Rezerwat Kantor Stary

Położony na terenie gminy Liw.

Na terenie gminy Liw utworzono dotychczas (w roku 1998) tylko jeden rezerwat przyrody. Jest to leśny rezerwat częściowy o nazwie Kantor Stary położony w zachodniej części uroczyska Ruchna. Rezerwat obejmuje 4 oddziały leśne (nr 198, 206-208) wchodzące w skład Nadleśnictwa Łochów, a jego powierzchnia wynosi 95,43 ha. W zbiorowiskach leśnych dominują grąd lipowo-grabowy i łęg wiązowo-jesionowy. W rezerwacie stwierdzono 14 gatunków roślin objętych ochroną ścisłą, 8 gatunków chronionych częściowo i kilkadziesiąt zaliczanych do rzadkich. Liczba ptaków lęgowych wynosi 45, w tym tak rzadkie jak bocian czarny, trzmielojad, krogulec, brodziec samotny, dzięcioł czarny i średni. Obserwowano tu także orliki krzykliwe

Rezerwat „Dąbrowy seroczyńskie”

Położony na terenie gminy Wodynie(Soćki, Wola Wodyńska, Wola Serocka).

Leśny rezerwat przyrody na terenie wsi Nowiny, Wola Serocka, Kołodziej oraz Wola Wodyńska. Obejmuje tereny lasów państwowych nadleśnictwa Siedlce, leśnictwa Seroczyn. Znajduje się w Łukowskim Obszarze Chronionego Krajobrazu. W części południowej graniczy z rezerwatem Kulk Nazwa lokalna rezerwatu to „Las serocki”. Został utworzony 29 grudnia 1987 roku w celu zachowania unikalnego kompleksu leśnego z udziałem drzewostanów z panującym dębem bezszypułkowym Zajmuje powierzchnię 550,15 ha i jest pod względem wielkości, drugim rezerwatem przyrody w powiecie siedleckim.

**Nadleśnictwo Mińsk zaprasza do wędrowki
Ścieżką Przyrodniczo-Leśną**

Ścieżki Mienia

Rezerwat „Kulak”

Położony na terenie gminy Wodynie (Kołodziej).

Granice rezerwatu obejmują tereny leśne uroczyska Seroczyn (zarządzane przez nadleśnictwo Siedlce, stawy i ich otoczenie oraz porośnięte olchą lasy prywatne i nieużytki (w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa Łuków. Rezerwat położony jest w Łukowskim Obszarze Chronionego Krajobrazu.

W części północnej graniczy z rezerwatem „Dąbrowy Ser. Powołany został Zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 24 listopada 1983 roku w sprawie uznania za rezerwat przyrody (MP nr 39, poz. 230). Przedmiotem ochrony jest zachowanie zbiorowisk roślinnych ze stanowiskami wielu gatunków roślin chronionych i rzadkich a w szczególności stanowiska rosiczki długolistnej.

Rezerwat „Jedlina”

Położony na terenie gmin: Ceglów, Miedzna.

Rezerwat leśny, utworzony w 1952 r. o pow. 70,40 ha - ochroną objęto las wielogatunkowy o charakterze naturalnym z udziałem jodły, która występuje tu poza północno-wschodnią granicą jej naturalnego zasięgu. Występują tu również tak rzadkie zbiorowiska roślinne jak bór trzcinnikowy i dębniak turzycowy, wawrzynek wilczelyko, widłak jałowcowy, rosiczka okrągłolistna, grzybień biały, kopytnik pospolity.

Rezerwat przyrody „Stawiska”

Położony na terenie gminy Grębków.

Kompleks leśny ok. 125 ha, odznaczający się żyznym siedliskiem z lasami liściastymi z dużym udziałem grabu.

Obszar chronionego krajobrazu NATURA 2000

Położony na terenie gmin: Wodynie, Suchożebry

Miński Obszar Chronionego Krajobrazu

Położony na terenie gmin: Ceglów, Kałuszyn, Mrozy, Kotuń.

Obszar o całkowitej powierzchni 29315,9 ha.

(Podstawa prawna: Rozporządzenia Wojewody mazowieckiego nr 39 z 5.05.2005r.)

Łukowski Obszar Chronionego Krajobrazu

Położony na terenie gmin: Domanice, Wiśniew, Wodynie.

Obszar o całkowitej powierzchni 4240,0 ha

(Podstawa prawna: Rozporządzenia Wojewody mazowieckiego nr 16 z 15.04.2005r.)

Obelisk upamiętniający miejsce ukrywania się i pojmania gen. ks. Stanisława Brzóska (Gmina Sokółów Podlaski)

Pomnik Hołubła (Gmina Paprotnia)

Uwarunkowania historyczne i kulturowe.

Obok istotnych walorów przyrodniczych obszar objęty Lokalną Strategią Rozwoju charakteryzuje się bogatym, wręcz unikalnym dziedzictwem historycznym i kulturowym - stanowi swoistego rodzaju lekcję historii i tradycji narodu polskiego. Znajdujące się na tym terenie zasoby archeologiczne, miejsca i zabytki historyczne oraz miejsca tradycji, kultury i historii Polski stanowią wystarczającą podstawę dla uczynienia tego obszaru miejscem edukacji - ukazującej chrześcijańskie i europejskie korzenie polskiej państwowości.

Zasoby archeologiczne.

Obszar działania Stowarzyszenia obejmuje gminy zlokalizowane w dorzeczu górnego i środkowego Liwca oraz górnego Świdra. Dane na temat najstarszego osadnictwa pochodzą z nielicznych odkryć poczynionych od XIX wieku, z badań powierzchniowych do Archeologicznego Zdjęcia Polski prowadzonych nieprzerwanie od lat 80-tych XX w., i skromnych jak dotąd badań wykopaliskowych. W ich wyniku zebrano dane o około tysiącu stanowisk archeologicznych. Znajdźiska koncentrują się wzdłuż doliny Liwca w jego środkowym biegu, oraz jego dopływów: Kostrzynia, Czerwonki, Muchawki, Sosenki, Starej Rzeki. Duże zagęszczenie stanowisk wydzielono nad Świdrem, w południowo-zachodniej części obszaru. Występują tu ślady osadnictwa od epoki kamienia po czasy historyczne, najstarsze liczą sobie kilkanaście tysięcy lat, do źródeł archeologicznych zaliczamy materiały wczesnośredniowieczne do około połowy XIII w. Rejestrujemy również na tym obszarze skarby z XVII-XVIII w, związane z wojnami szwedzkimi.

Zdecydowana większość stanowisk archeologicznych poza grodziskami, kurhanami czy grobami w obstawach kamiennych nie ma współcześnie wyodrębnionych form terenowych. Do wykorzystania w celach turystycznych i edukacyjnych kwalifikują się głównie grodziska. Są to założenia obronne Słowian budowane w czasach wspólnoty plemiennej (od około VIII-X wieku), użytkowane na wschód od Wisły prawdopodobnie po XIII wiek. Zlokalizowane są najczęściej w miejscach dawniej trudno dostępnych, pierwotnie silnie zabagnionych, w widłach rzek. Grodzisko składa się zazwyczaj z pojedynczego lub podwójnego pierścienia wałów konstrukcji drewniano-kamienno-ziemnej, otaczającego wewnętrzny majdan. Przy wałach występują fosy. W części grodzisk na majdanie usypane są stożki wewnętrzne, na których pierwotnie budowano prawdopodobnie konstrukcje obserwacyjne lub gródki wewnętrzne. Na koronie wałów istniały zapewne drewniane palisady. Wewnątrz, na majdanie grodziska nie było zazwyczaj zabudowy. Te miejsca stanowiły refugia - za wałami chronili się w momentach zagrożeń mieszkańcy osad otwartych usytuowanych w sąsiedztwie grodziska. Na obszarze nas interesującym występują grodziska w miejscowościach:

1. Czołomyje gmina Mordy (d. znane jako Stok Ruski)

Grodzisko położone jest w dość szerokiej dolinie, zajętej przez kilka strumieni, prawych dopływów Liwca, w odległości ok. 2,5 km na południowy zachód od kościoła, i ok. 150 m na zachód od kompleksu stawów rybnych. Grodzisko otoczone było pojedynczą linią wałów, na planie ma formę zbliżoną do ósemki, powstała w wyniku rozbudowy pierwotnego mniejszego okręgu. Długość połączonych majdanów wynosi około 190 m, łącznie z wałem 215 m, a średnice majdanów mają po 95 i 100 m.

Wały zachowane są dziś szczątkowo, (zbudowano z nich część okolicznych grobli), głównie w części północno-wschodniej, tu dochodzą do wysokości 2 m. Fosy zewnętrzne obecnie zasypane.

Wewnątrz grodziska wybrano grubą warstwę ziemi i użytkowano je jakiś czas jako staw rybny. Obecnie osuszone, wewnątrz grodziska jest mocno zarośnięte. Wpisane do Rejestru

Zabytków w 1971 roku. W 1968 roku przeprowadzono na majdanie grodziska sondażowe badania wykopaliskowe, w ich wyniku pozyskano materiał ceramiczny pozwalający określić chronologię obiektu na XI wiek. Źródła pisane: wieś Czołomyia wymieniona pod rokiem 1408 lub 1428, wieś ruska Stok pod rokiem 1505. Grodzisko było w latach 80-tych XX w. własnością Państwowego Gospodarstwa Rybnego w Mordach.

2. Grodzisk gmina Grębków

Jedno z największych i najlepiej zachowanych wczesnośredniowiecznych założeń obronnych regionu. Grodzisko położone jest na wysokim lewym brzegu Liwca, wysuniętym cypłowato w dolinę rzeki, bezpośrednio przy południowych zabudowaniach wsi. Jest obiektem dwuczłonowym o wymiarach około 250x200 m. Możliwa jest również dwufazowość użytkowania grodziska - w pierwszej sięgałoby do linii wału wewnętrznego, w kolejnej wał wewnętrzny zniwelowano i po poszerzeniu majdanu usypano kolejny na północ od niego. Od wschodu i południa wały otoczone są starorzeczami Liwca, koryto rzeki jest obecnie znacznie odsunięte na wschód. Od strony zachodniej zachowała się głęboka fosa, od strony zabudowań wsi widoczna jest fragmentarycznie. U podnóża wałów od strony południowo-wschodniej jeszcze w latach 70-tych XX wieku wypływało źródło. Wały zewnętrzne od strony rzeki wznoszą się na wysokość ok. 10 m, w pozostałych miejscach sięgają do 6 m.

Na obszarze stanowiska przeprowadzono w roku 1967 sondażowe badania wykopaliskowe, kolejno w latach 1983-1993 badania stacjonarne grodziska, osad przygodowych oraz cmentarzyska szkieletowego związanego z jego funkcjonowaniem. W ich wyniku stwierdzono między innymi, że zasypana obecnie fosa wewnętrzna miała szerokość około 9 m, wał wewnętrzny miał jądro gliniane oraz dwie linie drewnianych palisad. Zadokumentowano również prawdopodobne ślady orki pod wałem, ofiarę zakładzinową, czy elementy konstrukcji skrzyniowej wału. W miejscu funkcjonowania grodziska istniało wcześniej obozowisko schyłkowopaleolityczne oraz osada założona około II w pne, funkcjonująca po wczesny okres wpływów rzymskich. Okres funkcjonowania grodziska mieści się między X/XI w - XII w. Mimo wieloletniego użytkowania rolniczego wnętrza grodziska, należy ono do lepiej zachowanych. Stanowi własność prywatną, zostało wpisane do Rejestru Zabytków w 1965 roku. Sama miejscowość najwcześniej w źródłach pisanych wymieniona pod rokiem 1468 jako Grodzisko.

3. Grodzisk gmina Mrozy

Grodzisko położone jest na cypłowatym morenowym wyniesieniu przy wschodnim krańcu wsi, około 100 m na północny wschód od stacji kolejowej Grodziszczce. Otoczone jest łąkami i polami uprawnymi. Ma konstrukcję dwuczłonową o wymiarach 150 x 120 m, z pojedynczym pierścieniem wału i wydzielonym stożkiem wewnętrznym, którego górna platforma ma dziś około 30 m średnicy. Zachowana wysokość wałów w partii północnej obiektu dochodzi do 3 m. Grodzisko jest użytkowane rolniczo, ulega też systematycznie zniszczeniu w wyniku wywózki z wałów i stożka wewnętrznego żwiru i piasku. Część wschodnia obiektu jest całkowicie zniszczona. W 1965 roku przeprowadzono na jego obszarze sondażowe badania wykopaliskowe dokumentując fragmenty spalonej konstrukcji drewnianej umocnień obronnych gródka wewnętrznego.

Poza krawędzią stożka stwierdzono niewidoczną dziś na powierzchni fosę szerokości około 5 m, i głębokości do 1,75 m. Materiał zabytkowy pozyskany z obszaru grodziska pozwolił określić chronologię obiektu na XI wiek. Stanowisko wpisano do Rejestru Zabytków w 1969 r. Stanowi własność prywatną.

4. Krzesk Królowa Niwa gmina Zbuczyn Poduchowny

Grodzisko pierścieniowate, z podwójną linią wałów, o średnicy całości około 200 m, wewnątrz 150 m. Położone jest na naturalnej kępie piaszczystej wśród łąk, w widłach niewielkich cieków, w odległości około 1,5 km na zachód od południowego krańca wsi. Około 1/4 powierzchni stanowiska jest zniszczona - przecięta szosą Siedlce-Terespol i zniwelowana na południe od niej. W zachowanej części grodziska wały mają wysokości do 2,5 m (wewnętrzny) i do 2 m (zewewnętrzny). Na obszarze grodziska przeprowadzono badania sondażowe w roku 1965, po czym w latach 70 i 80 XX w trwały badania stacjonarne w obrębie grodziska, przyległych osad oraz cmentarzysk. Dzięki nim posiadamy dane dotyczące konstrukcji wałów, elementów zabudowy majdanu oraz czasu użytkowania grodziska począwszy od połowy IX w, kiedy to powstało pierwsze założenie. Na przełomie IX i X w umocnienia wałowe uległy spaleni, odbudowano je i rozbudowano w XI-XII w. a użytkowano do początku XIII w. Grodzisko jest wpisane do Rejestru Zabytków od 1964 roku, jego obszar stanowi własność prywatną.

5. Krzymosze gmina Mordy

Grodzisko położone jest wśród podmokłych łąk doliny zalewowej Liwca, na jego lewym brzegu, około 1,5 km na północny zachód od kościoła we wsi. Zajmuje niewielkie owalne wyniesienie o wymiarach około 275 x 225 m. Współcześnie zachowały się resztki zniwelowanego wału, fosa jest zasypana. W 1968 roku przeprowadzono tu skromne badania sondażowe rejestrując warstwę kulturową i płytką fosę. Czas użytkowania grodziska określono na XIII - może połowę XIV wieku.

6. Miedzna gmina loco

Resztki zameczku zwanego „Skarbcem”, wzniesionego pod koniec w. XVI dla Wodyńskich lub w I poł. w. XVII dla Gotarda Wilhelma Butlera, podkomorzego koronnego i generała majora straży przybocznej króla. Istniał jeszcze w 1794 r., w ciągu 1 poł. w. XIX był systematycznie dewastowany. Rozebrano go ostatecznie ok. połowy w. XIX. Usytuowany jest na wyniesieniu, stromo opadającym ku zachodowi, otoczony fosą od południa, zachodu i północy.

Zachowały się fragmenty fundamentów i piwnic prostokątnego budynku, murowanego z cegły i kamienia. Obwód obronny został zatarty na skutek zasypania ziemią. Od zachodu ukształtowanie narożników wzgórza wskazuje na istnienie fortyfikacji bastionowej, z tej strony też położone są resztki regularnego parku. Na osi zameczku biegnie widokowa aleja lipowa i dwa symetrycznie rozmieszczone, czworoboczne stawy.

7. Podnieśno gmina Suchożebry

Grodzisko pierścieniowate, owalne, o wymiarach 180 x 200 m położone wśród podmokłych łąk w dolinie rzeki Sosny, około 300 m na południowy wschód od zabudowań wsi. Zachowała się fosa wewnętrzna, zewnętrzna częściowo. Wał u podnóża ma szerokość około 16 m, jego wysokość przekracza maksymalnie 3 m. Wał jest częściowo zniszczony, w części północno-zachodniej przez zlokalizowany tu nieistniejący współcześnie młyn, w części zachodniej, północnej i wschodniej występują w nim spore ubytki.

W roku 1965 przeprowadzono na terenie grodziska sondażowe badania wykopaliskowe, dokumentując w zniszczonych partiach pozostałości drewnianej konstrukcji rusztowej wału, liczący go płaszcz kamienny, oraz materiał ceramiczny, na podstawie którego określono czas powstania grodziska na XI wiek. Najstarsze źródła pisane związane z miejscowością pochodzą z 1528 roku - jest wymieniona w spisach w formie Podnesenskii, pod rokiem 1569 występuje nazwa Podniesnie. Stanowisko zostało wpisane do Rejestru Zabytków w 1967 roku. Stanowi własność prywatną, jego obszar jest użytkowany jako łąka i pastwisko.

8. Wyłazy gmina Mokobody (dawniej znane jako Chodów)

Niewielkie grodzisko o zachowanych wymiarach 80 x 80 m, położone w widłach Muchawki i Liwca, w odległości około kilometra na wschód od zabudowań wsi. Pierwsze opisy obiektu pochodzą z 1937 roku, po wywiezieniu z jego obszaru materiału na utwardzenie drogi z Chodowa do Wyłazów, w związku z tym nie jest pewne czy pierwotnie obiekt był grodziskiem z pierścieniem wału czy gródkiem stożkowym.

Podczas badań sondażowych w 1967 roku zadokumentowano niewielki fragment wału i fosy z materiałem datującym powstanie obiektu o charakterze obronnym na XI-XII wiek oraz ślady wcześniejszej osady z VIII-IX w. Wymieniona osada należy do grupy najstarszych śladów osadnictwa wczesnosłowiańskiego odkrytych jak dotąd w dorzeczu Liwca. Stanowisko od 1971 roku jest wpisane do Rejestru zabytków, własność prywatna.

9. Gmina Cegłów

Początków istnienia Cegłowa można doszukiwać się w czasach przedhistorycznych o czym świadczą znaleziska z okolic Cegłowa, niektóre znajdują się w Muzeum Archeologicznym w Warszawie. Nazwa miejscowości na przestrzeni lat ulegała ciągłym zmianom. W latach 1621-1869 Cegłów był miastem (prawa miejskie na mocy przywileju wydanego przez Zygmunta III Wazę, a utracił po powstaniu styczniowym na mocy dekretu cara Aleksandra II). Cegłowianie brali czynny udział w walkach o wolność i wyzwolenie. Po upadku powstań ludność nie ustawała w walce o przetrwanie duchowe i materialne. Pomagano sobie wzajemnie, szczególnie opiekowano się osobami samotnymi, starcami i dziećmi. Młodzież uczono czytania i pisania w języku ojczystym. Tworzono koła gimnastyczne i chóry. Cegłowianie brali czynny udział w walkach o wolność podczas I i II Wojny Światowej oraz w walkach z bolszewikami w 1920 roku, o czym świadczy znajdujący się na rynku pomnik postawiony w 10 rocznicę odzyskania niepodległości przez Polskę i obelisk z tablicą pomordowanych przez hitlerowców mieszkańców w czasie II Wony Światowej. Nazwa Cegłowa wiązała się prawdopodobnie z rozwiniętą na tym terenie produkcją cegły i wyrobów garncarskich.

Czasy przedrozbiorowe.

W wiekach od VI do X na terenie Niziny Południowo Podlaskiej istniało „małe plemię” zachodnich Słowian wskazujące pewną odrębność od reszty Mazowsza. Określano je mianem Staropodlasian.

Za panowania pierwszych Piastów żywioł miejscowy został zepchnięty na północ, a Mazowsze włączono do państwa Piastów (ok. X w.). Rozpoczyna się wówczas osadnictwo mazowieckie. Od wschodu przenikają Dregowicze. Prądy osadnicze jaćwieskie, ruskie i mazowieckie - reprezentowały kierunki rywalizacji politycznej. W drugiej połowie X wieku i podczas panowania Bolesława Chrobrego całe Podlasie należało do Polski. Lecz już od połowy XI wieku następuje likwidacja władztwa polskiego na Podlasiu. Miecław współdziała z Litwinami i Jadźwingami przeciw Jarosławowi Mądrym - Wielkiemu Księżciu Kijowskiemu, a tym samym przeciwko Kazimierzowi Odnowicielowi, którego z Jarosławem wiąże układ przeciw Mazowszu. To powoduje przesunięcie granicy Rusi Kijowskiej na środkowy Bug. Kazimierz Sprawiedliwy narzucił ponownie władztwo polskie Jadźwingom i zajął pewną część Podlasia w 1186 r. Zwycięstwo pod Zawichostem w 1205 r. stworzyło możliwość ingerencji i przyłączenia obszernych ziem leżących na Podlasiu do księstwa Leszka Białego. Panowanie jego objęło całe Drohickie (1205 - 1238) i Brzeskie 1209 - 1219).

Niejednorodność etniczna i różne wpływy przyczyniły się do kryzysu państwowości. W 1237 Konrad Mazowiecki oddaje Drohickie Zakonowi Braci Dobrzyńskich. Rywalizacja polsko - rusko - litewsko - zakonna o ziemie mazowieckie i podlaskie stają się bodźcem do budownictwa obronnego dotychczasowych osadników a także osadników z Rusi Wołyńsko - Halickiej. Wzdłuż Bugu osadzani byli chłopci poddani feudałom, odmienny był natomiast status prawno - społeczny osadników polskich napływających na obszary między Bugiem a Liwcem. Grody takie jak Liw, Nur czy Wizna to ośrodki osadnictwa a zarazem punkty graniczne Mazowsza . Osadnictwo rekrutowało się przede wszystkim z ludzi wolnych lub elementu drobnomieszczańskiego.

Wzmógł się proces zaludniania przypada na schyłek XIV wieku, kiedy to definitywnie została pokonana Jaćwież, a kwestie sporne między Polską i Litwą zostały unormowane. Dwa główne nurty osadnicze - ruski i mazowiecki (chłopcy i drobna szlachta. Książęta litewscy popierali osadnictwo polskie z uwagi na korzyści gospodarcze (dochody). Charakterystyczną cechą polityki osadniczej władców na Podlasiu było to, że nie kierowali się względami narodowościowymi lecz motywami ekonomicznymi. Z osadnictwem mazowieckim wiązał się rozwój systemu administracyjnego, który między innymi w XIV wieku doprowadził do powstania Ziemi Liwskiej, wyodrębnionej z dzielnicy czerskiej Księstwa Mazowieckiego. Unia polsko litewska zagwarantowała długi okres pokoju sprzyjający wszechstronnemu rozwojowi i tej dzielnicy Księstwa. Po przedwczesnej śmierci ostatnich książąt mazowieckich Janusza i Stanisława ziemie Księstwa Mazowieckiego wcielono do Korony. Jednak panowanie piastowskie przedłużyło się o całe dziesięć lat na obszarze Ziemi Liwskiej. Została ona przekazana we władanie księżniczce Annie, siostrze Stanisława i Janusza . Zwróciła ją ona królowi po swym zamążpójściu w 1536 r. Po śmierci Zygmunta Starego całe Mazowsze przejęła jako „oprawę wdowią” królowa Bona Sforza i zarządzała nim do roku 1555, do czasu wyjazdu do Włoch.

Na przełomie XV i XVI wieku ziemie te są już właściwie zasiedlone. Przeważała drobna szlachta ruska i mazowiecka, byli też Żydzi i Litwini. Korzystna koniunktura gospodarcza II połowy XV wieku - możliwość zbytu zboża dzięki splawowi Bugiem i Wisłą do Gdańska - wpływa na wzbogacenie się i umocnienie szlachty przy pewnej stabilizacji gospodarczej.

Ziemie Podlasia i Mazowsza dzieliły losy całego kraju. Po okresie koniunktury nękane były przez klęski żywiołowe, epidemie i wrogie najazdy np. niszczone przez Szwedów w 1656, 1657 i 1703.

Na mocy Unii Lubelskiej w 1569 r. Województwo Podlaskie (Ziemie drohicka, bielska i brzeska) wcielono do Rzeczypospolitej. Terytorium utworzonego wówczas województwa podlaskiego objęło powiaty Łosice, Sokołów Podlaski, część siedleckiego i węgrowskiego, Siemiatycze i Wysokie Mazowieckie, część zachodnią augustowskiego, białostockiego i hajnowskiego. Ważniejsze miasta i miasteczka , dziś leżące na obszarze działania LGD, które w XVI wieku należały do Województwa Podlaskiego to między innymi: Liw, Mokobody, Sokołów Podlaski, Mordy, Miedzna.

Zachodnia część powiatów węgrowskiego i siedleckiego tworzyły wraz z częścią powiatu łukowskiego Ziemię Stężycką, wchodzącą w skład ówczesnego Województwa Sandomierskiego. Reszta powiatu łukowskiego z południową częścią powiatu siedleckiego i samymi Siedlcami wchodziły w skład Ziemi Łukowskiej należącej do Województwa Lubelskiego. Tak ukształtowane granice przetrwały do czasu rozbiorów Polski. Po upadku Państwa Polskiego większość tych terenów przeszła pod panowanie Austrii jako tzw. Galicja Nowa.

Kościół w Kliczkach XVIII w. (Gmina Cegłów)

Czasy porozbiorowe i ukształtowanie się podziałów administracyjnych.

Po trzecim rozbiore Polski ziemie leżące pomiędzy Bugiem i Wisłą dostały się pod panowanie Austrii. Jedną z pierwszych decyzji Austriaków był nowy podział zajętego obszaru na powiaty. Utworzono wtedy powiat siedlecki, w obszar którego wchodziły części aż pięciu jednostek terytorialnych - ziem przedrozbiorowej Rzeczypospolitej Polskiej, leżących z kolei w trzech województwach.

Przed rozbiorem Wodynie i Seroczyn należały do ziemi czerskiej, Żeliszew i Skórzec do ziemi liwskiej, zaś obydwie te ziemie stanowiły wschodnią część województwa mazowieckiego.

Siedlce, Zbuczyn, i Wiśniew leżały w ziemi łukowskiej, która była najbardziej na północ wysuniętą częścią województwa lubelskiego. Mordy i Mokobody należały do ziemi drohickiej. W początkowym kształcie w powiecie siedleckim znalazły się również Łosice i Sarnaki - część ziemi mielnickiej. Ziemia mielnicka i drohicka stanowiły południowo - zachodnią część województwa podlaskiego. Granice wymienionych województw zbiegały się na północ od Siedlec opodal wsi Chodów, przy ujściu rzeki Muchawka do Liwca.

W obszarze powiatu siedleckiego w tym okresie znajdowały się części dzisiejszych powiatów: sokołowskiego i węgrowskiego. Siedziba władz powiatu był Pałac Ogińskich w Siedlcach (obecnie Rektorat Akademii Podlaskiej w Siedlcach).

Po wojnach napoleońskich obszar ten wszedł w skład Królestwa Polskiego. Obszar powiatu siedleckiego zmienił się w roku 1867, wraz z utworzeniem guberni siedleckiej. Zmniejszono znacznie powiat siedlecki, gdyż z północnej jego części utworzono powiat sokołowski oraz częściowo powiat węgrowski. Tak zmniejszony powiat siedlecki pozostał bez większych, terytorialnych zmian do czasu I Wojny Światowej. W roku 1918, po wypędzeniu przez ludność miejscową niemieckich okupantów pieczę nad powiatem objęły władze polskie i tak na mocy dekretu o tymczasowej ordynacji powiatowej i o samorządzie miejskim wydanego przez Naczelnika Państwa i Naczelnego Wodza Marszałka Józefa Piłsudskiego w dniu 4 lutego 1919 r., powołano nową polską strukturę administracyjną.

Kościół w Czerwoncu (Gmina Wierzbno)

Pomnik Bitwy pod Iganiami (Gmina Siedlce)

Czas powstań narodowych.

Obszar LGD to teren wielu potyczek i bitew w okresie powstań listopadowego i styczniowego. Bezpośrednio z obszarem LGD związane są ważne wydarzenia roku 1831: trzy bitwy pod Kałuszynem, bitwa pod Domanicami, pod Iganiami, pod Kuflewem oraz bitwa pod Sokołowem Podlaskim.

I bitwa pod Kałuszynem miała miejsce 17 lutego 1831 roku. W okolicach Kałuszyna polska dywizja generała Franciszka Żymirskiego, licząca 7 baonów, 8 szwadronów i 14 dział, toczyła opóźniające walki odwrotowe z przeważającymi siłami rosyjskimi tworzącymi przednią straż armii rosyjskiej Iwana Dybicza. Rosyjską awangardą dowodził generał Karl Toll. W bitwie zarówno Polacy, jak i Rosjanie ponieśli niewielkie straty.

II bitwa pod Kałuszynem miała miejsce 2 kwietnia 1831 roku. W czasie polskiej ofensywy prowadzonej wzdłuż drogi siedleckiej przednia straż polska wraz z korpusem jazdy generała Tomasza Łubieńskiego starła się z tylną strażą 6 korpusu generała Grigorija Rosena, który cofał się na Siedlce.

Głównym momentem bitwy była szarża 4 pułku ułanów, którym dowodził szef sztabu 2 korpusu kapitan Władysław Zamoyski. Bitwa zakończyła się całkowitym zwycięstwem Polaków, którzy rozbili kozaków oraz rozproszyli 3 baony rosyjskiej piechoty. Korpus kawalerii wziął do niewoli aż 4000 żołnierzy rosyjskich.

Bitwa pod Domanicami stoczona została 10 kwietnia 1831 roku. Wojska polskie stoczyły zwycięską bitwę z wojskami rosyjskimi. Dowódcą polskich oddziałów był generał Ludwik Kicki, wspomagany przez pułkownika Michała Mycielskiego i baterię konną Józefa Bema. Generał Ignacy Prądzyński (11 000 żołnierzy) zamierzał zaatakować stojącego pod Iganiami generała Grigorija Rosena (16 000 żołnierzy). W tym celu postanowił obejść osłonę Rosena pod Kostrzyniem, wyjść na tyły Rosjan i zaatakować ich w okolicy Igań.

Przewidywano, że w tym momencie do walki włączy się generał Skrzynecki, który uderzy przez Kostrzyn. Operację Prądzyńskiego osłaniali od strony armii Dybicza generałowie Chrzanowski i Skarżyński. Wieczorem 9 kwietnia wojska polskie rozpoczęły marsz spod Latowicza, by podzielić się w Jeruzalu. Prądzyński ruszył na Wodynie.

O świcie 10 kwietnia przednia straż wojsk Prądzyńskiego, którą stanowił dowodzony przez generała Kickiego 2 pułk ułanów (4 szwadrony i 2 działa), natknęła się na trzykrotnie liczniejszą brygadę jazdy rosyjskiej dowodzoną przez generała Sieversa (3 pułki huzarów i 10 dział), która stanowiła osłonę wojsk Rosena. Mycielski jedynie z dwoma szwadronami przeprowadził znakomitą szarżę na centrum wojsk rosyjskich. Gdy kilka szwadronów rosyjskich próbowało przeprowadzić kontratak, zostały one skutecznie zatrzymane przez celny ogień polskiej artylerii, a następnie rozbite przez szarżę Mycielskiego.

Atak polski nastąpił tak szybko i niespodziewanie, że kawaleria rosyjska nie zdążyła zmienić szyku odwrotowego na obronny. Znacznie ułatwiło to zadanie Polakom. Rosjanie stracili około 500 żołnierzy (w tym kilkudziesięciu zabitych, 280 jeńców oraz stu kilkudziesięciu rannych) oraz kilkaset koni. Straty polskie były stosunkowo bardzo małe - 2 zabitych i 2 rannych. Kilka godzin później Prądzyński dogonił główne siły Rosena - odbyła się bitwa pod Iganiami.

Bitwa pod Iganiami została stoczona 10 kwietnia 1831 roku przez wojska polskie pod dowództwem generała Ignacego Prądzyńskiego (11 000 żołnierzy i 16 dział) z korpusem rosyjskim dowodzonym przez generała Jerzego Rosena.

Zwycięstwo Polaków nie zostało jednak wykorzystane politycznie. Straty Rosjan wyniosły: około 1500 zabitych, 3000 dostało się do niewoli. Straty Polaków: około 400 zabitych i rannych. Podczas drugiej fazy polskiej ofensywy, która prowadzona była na Siedlce, grupa generała Prądzyńskiego szła na Wodynie ku szosie brzeskiej. W trakcie marszu Prądzyński natknął się na rosyjski 1 korpus dowodzony przez generała Rosena, który cofał się szosą brzeską do Siedlec, gdzie znajdowały się rosyjskie magazyny wojskowe z parkiem artyleryjskim liczącym 60 dział.

Prądzyński rozpoczął atak ok. godz. 15.00, licząc, że w trakcie bitwy nadejdą pozostałe polskie grupy, z pomocą których korpus Rosena zostanie otoczony i zniszczony. Do natarcia ruszył gen. Ludwik Kicki wspierany przez baterię konnej artylerii mjr. Józefa Bema. Po wyjściu na równinę Polacy dostali się pod silny ogień 28 dział rosyjskich z drugiego brzegu rzeki Muchawki. Niewystarczający zasięg artylerii polskiej uniemożliwił odpowiedź na ten ostrzał. Mimo znacznych strat natarcie, któremu drogę torowała artyleria Bema, posuwało się naprzód i w końcu nacierający na prawym skrzydle 8 pułk piechoty opanował wschodnią część Igań. Wówczas gen. Rosen wysłał ze wschodniego brzegu Muchawki 3 bataliony jegrów (wstawionych w wojnie z Turcją), które przeszły most i uderzyły na osłabiony walką 8 pułk. Wyparli go ze wsi i zaczęły spychać na pozycje wyjściowe.

W tym samym czasie pojawiły się jednostki rosyjskie wycofujące się spod Kostrzyna. Gen. Faesi zszedł z szosy Siedleckiej i zamierzał włączyć się do bitwy. Wówczas gen. Ignacy Prądzyński udał się na swoje lewe skrzydło i osobiście poprowadził do natarcia na jazdę Sieverssa 6 batalionów piechoty. Rosjanie nie wytrzymali i zaczęli się cofać. Ich opuszczone pozycje zajęły jednak siły 2 pułków piechoty Faesiego. Prądzyński do ataku na te stanowiska wydzielił 1 pułk piechoty. Sam na czele 5 pułku zmienił kierunek ataku i ruszył przez Iganie na bok i tyły jegrów nacierających na 8 pułk piechoty.

Artyleria rosyjska spoza Muchawki wstrzymała ogień, aby nie razić własnych żołnierzy. Prądzyński, chcąc to wykorzystać, zaatakował rosyjskie tyły. Piechota rosyjska w Iganach próbowała stawiać opór, została jednak zniesiona w ataku na bagnety. Widząc groźbę odcięcia odwrotu, Rosjanie przerwali atak na 8 pułk i próbowali ogniem zatrzymać natarcie Prądzyńskiego. Kiedy nie odniosło to żadnego rezultatu przerwali ostrzał i ruszyli biegiem w kierunku przeprawy na Muchawce. Rozpoczął się wyścig do mostu. Od rezultatu tej gonitwy zależał wynik bitwy.

Polacy byli pierwsi. Rozpędzeni wpadli na rozciągniętą kolumnę rosyjską. Po krótkiej, zażartej walce opanowali przeprawę. Jedynie część Rosjan zdołała przejść na drugi brzeg, reszta pozbawiona możliwości odwrotu złożyła broń. Wcześniej za Muchawkę zdołała ująć jazda Sieverssa i 2 pułki piechoty. Bitwa skończyła się ok. 19.00. Straty rosyjskie wyniosły ok. 5 tys. ludzi w zabitych, rannych i jeńcach. Polacy stracili ok. 400 żołnierzy. Korpus Rosena został wyeliminowany z walki i odesłany do Brześcia nad Bugiem. Niestety, nieudolność działań Skrzyneckiego, który dopiero po bitwie zjawił się wraz ze swą grupą, ocaliła Rosena od całkowitej klęski i uniemożliwiła zajęcie Siedlec. Prądzyński nalegał na kontynuowanie natarcia, jednak Skrzynecki odmówił. Gdy Dybicz niebezpiecznie zbliżył się już do Siedlec, Skrzynecki zarządził odwrót.

Bitwa pod Sokołowem Podlaskim - Rozegrała się 21 kwietnia 1831 roku. Szwadron kawalerii polskiej z 1. pułku ułanów pod dowództwem majora Sulejowskiego, wykorzystując efekt zaskoczenia, rozbił rosyjski oddział strzelców konnych, kładąc trupem 40 żołnierzy i dwóch oficerów, do niewoli biorąc 173 żołnierzy i 100 koni. Straty polskie wynosiły 1 zabitego i 3 rannych (sic!). Zarówno ta bitwa, jak i wiele jej podobnych, nie miała żadnego większego znaczenia dla przebiegu kampanii, ukazywała jednak wolę walki i kunszt żołnierzy polskich, które nie zostały wykorzystane z przyczyn politycznych.

Bitwa pod Kuflewem miała miejsce 25 kwietnia 1831 roku podczas powstania listopadowego. Podczas marszu armii Dybicza na Mińsk Mazowiecki przednia straż rosyjska dowodzona przez Karła Mandesterna licząca 3500 żołnierzy maszerując przez Jeruzal natknęła się pod Kuflewem na przednią straż polskiej armii Skrzyneckiego dowodzoną przez Dembińskiego. Wojska polskie liczące 3400 żołnierzy i 4 działa (4 baony, 12 szwadronów zajmowały pozycje w terenie dogodnym do obrony. Rosjanie ruszyli do natarcia około godziny 13-14. Początkowo Polacy z powodzeniem bronili wylotu grobli koło wsi Kołacz po czym wycofali się na przygotowaną wcześniej pozycję obronną w Kuflewie. Władząc, że naciąga cała armia Dybicza, Dembiński około godziny 17 nakazał odwrót do Cegłowa. Tam walki trwały jeszcze przez kilka godzin.

III bitwa pod Kałuszynem miała miejsce 10 lipca 1831 roku. Kilka dni przed bojem spotkaniowym pod Mińskiem Mazowieckim przednia straż polskiego korpusu generała Wojciecha Chrzanowskiego stoczyła pod Kałuszynem bój z tylną strażą rosyjskiego korpusu Eugeniusza Gołowina. Siłami polskimi liczącymi 5 baonów, 13 szwadronów i 8 dział dowodził generał Bonifacy Jagmin. Wojska polskie odniosły zdecydowane zwycięstwo biorąc do niewoli 1200 żołnierzy rosyjskich.

Dwór w Nowych Iganiach, (Gmina Siedlce)

Obelisk upamiętniający Władysława Rawicza (Gmina Sokółów Podlaski)

Jednym z bohaterów powstania styczniowego jest Władysław Rawicz (ur. 2 września 1832 w Warszawie, zm. 21 listopada 1863 w Siedlcach), naczelnik cywilny województwa podlaskiego. Był synem Aleksandra Jana (bankiera i ziemianina) i Marianny Anny z Gutmanów, bratem Józefa (bankiera warszawskiego). Nauki początkowe pobierał w domu pod kierunkiem ojca Beniamina Szymańskiego, prowincjała kapucynów, przyszłego biskupa podlaskiego; kształcił się następnie na jednej z warszawskich pensji i IV Gimnazjum Realnym w Warszawie, które ukończył z patentem pochwalnym w 1850.

Odbył studia w Akademii Rolniczej w Hohenheim pod Stuttgartem, gdzie oprócz zaangażowania w naukę (dwuletni kurs ukończył w rok) działał w polskich kółkach samopomocy i samokształcenia. Lata 1852-1853 spędził na podróży handlowej po Niemczech, Anglii, Francji, Danii, Belgii i Holandii. Po powrocie do kraju pracował w dobrach ziemskich Grochów na Podlasiu (powiat węgrowski), które podniósł do wysokiego poziomu gospodarczego. Aktywnie działał w lokalnym Towarzystwie Rolniczym, pełnił w nim funkcję sekretarza. Był zwolennikiem pracy organicznej.

W działalności politycznej zaangażował się po stronie białych; był mężem zaufania na okręg węgrowski (lub okręg sokołowski). Po wybuchu powstania styczniowego wystosował memoriał do Tymczasowego Rządu Narodowego, w którym apelował o wstrzymanie działań wojennych wobec braku szans na powodzenie. Jednocześnie zapewnił o lojalności wobec rządu; pozostając naczelnikiem województwa podlaskiego w organizacji białych, wspierał powstańców dostarczając żywność i odzież; w maju 1863 został mianowany naczelnikiem powiatu siedleckiego, w czerwcu zastępcą naczelnika cywilnego województwa podlaskiego, a 29 lipca naczelnikiem tego województwa. Zorganizował m.in. oddział konnych strzelców w sile 40 żołnierzy. Sprawnie kierował przygotowaniem wojennymi na terenie województwa, we własnych zabudowaniach ziemskich zorganizował koszary, zapewnił swoim podkomendnym mundury. Utrzymywał także sprawnie działającą pocztę i administrację.

Po klęsce większości oddziałów powstańczych na Podlasiu próbował powołać wzorcowy oddział, złożony z obywateli ziemskich, którzy mieli zobowiązać się pod przysięgą do nieopuszczania pola walki; próba stworzenia takiego oddziału nie powiodła się wobec zarzutu o jej niedemokratyczność (wyróżnienie stanu szlacheckiego). 27 września 1863 Rawicz został aresztowany we wsi Proszewo pod Siedlcami. Rodzina starała się o jego uwolnienie, na co władze rosyjskie zareagowały przyspieszonym trybem procesu; po wydaniu wyroku śmierci w trybie przyspieszonym dokonano także egzekucji Rawicza (już po jego śmierci przyszło ułaskawienie carskie). Zbiorowa mogiła z jego ciałem znajduje się na terenie SzP nr 5, która jako patrona wybrała tego bohatera.

Owiany legendą, stał się obok ks. Stanisława Brzóska bohaterem Podlasia. Wiersz poświęcił mu Teofil Lenartowicz, był również bohaterem dramatu Walerii Ciemniewskiej Władysław Rawicz. Dramat w 4 aktach (Lwów 1917).

Opiewaną w literaturze była także Bitwa pod Węgrowem. Miała ona miejsce 3 lutego 1863.

Po ataku w nocy z 22 na 23 stycznia 1863 powstańcom udało się opanować Węgrów i oczyścić go z posterunków wojsk rosyjskich. Polscy dowódcy Władysław Jabłonowski ps. Genuńczyk i Jan Matliński ps. Sokół założyli w pobliżu miasta obóz wojskowy, w którym zebrało się 3 500 powstańców. Zaalarmowany garnizon rosyjski w Siedlcach, postanowił odbić Węgrów. W tym celu wysłano oddział pułkownika Georgija Papaafanasopuła w sile 1 000 ludzi z kilkoma armatami. Miasto zostało otoczone kordonem i stanowiło łatwy cel ostrzału (na kościele wywieszono biało-czerwoną flagę). Jedynie śmiały manewr zaczepny wojsk polskich mógł uratować powstańców. W tym celu grupa ok. 1 000 kosynierów, dowodzonych przez Władysława Jabłonowskiego przeprowadziła atak na rosyjskie armaty. Straty polskie wyniosły 150 ludzi, jednak Rosjanie zmuszeni byli odstąpić, co pozwoliło pozostałym oddziałom powstańczym bezpiecznie ewakuować się z miasta.

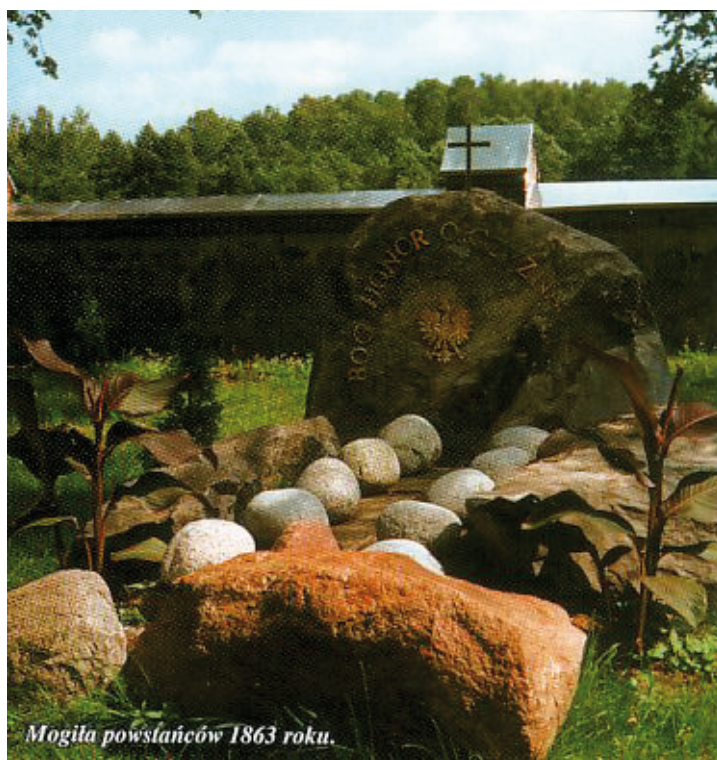
Wiadomość o zwycięstwie Polaków szybko obiegła europejską opinię publiczną. Już 13 marca 1863 francuski poeta August Barbier napisał wiersz *Atak pod Węgrowem*, gdzie porównał atak polskich kosynierów na rosyjskie armaty do heroicznych walk starożytnych Spartan i nazwał tę bitwę *Polskimi Termopilami*. Również Cyprian Kamil Norwid, w wierszu „*Vanitas*”, przyrównał nierówną walkę kosynierów do bitwy pod Termopilami:

„Grek ma więcej świetnych w dziejach kart
Niż łez... w mogile -
U Polaka tyle Węgrów wart,
Tyle!... co Termopile...”

W 1904 Maria Konopnicka napisała wiersz *Bój pod Węgrowem*.

Na pamiątkowym kamieniu stanowiącym pomnik bitwy na miejscu gdzie pochowano poległych kosynierów widnieją słowa, które towarzyszą mieszkańcom Węgrowa przez całe życie: Na prochach waszych, z pól polskich kamienia, wznoszą przez pamięć wdzięczne pokolenia.

W okresie powstania styczniowego 1863 r. sławę zyskał wojskowy naczelnik powiatu łukowskiego, ksiądz Stanisław Brzóska, który walczył w oddziale Walentego Lewandowskiego, a u schyłku powstania zorganizował własną jednostkę, która walczyła w Łomżyńskim i Siedleckim, aż do października 1864 roku i miała swą kryjówkę m. in. w uroczysku Jata koło Łukowa. Po rozbiciu oddziału ks. Brzóska nadal się ukrywał. Został ujęty dopiero w kwietniu 1865 roku i stracony w Sokołowie kilka tygodni później.

Mogila powstańców 1863 roku (Gmina Wierzbno)

Dom Ludowy, Rzeszotków (Gmina Paprotnia)

Pałac Rodu Marchockich , Krzesk Majątek (Gmina Zbuczyn)

Zamek w Starejwsia (Gmina Liw)

Zabytki historyczne.

Wśród zabytków położonych na obszarze objętym LSR, które zostaną włączone do programu promocji turystyki w ramach „Europejskiego Parku Edukacji” wymienić należy przede wszystkim :

1. Zespół Dworsko-Parkowy w Dąbrowie (gmina Przesmyki),
2. Kopiec Józefa Piłsudskiego , Zawady (gmina Przesmyki),
3. Zamek w Liwie (gmina Liw),
4. Zespół Pałacowy w Starejwsi (gmina Liw),
5. Pałac i dwór drewniany w Seroczynie (gmina Wodynie),
6. Pałac z XIX wieku , Dębe Małe (gmina Latowicz)
7. Murowany pałac z XIX wieku, Wielgolas (gmina Latowicz),
8. Zespół dworsko-pałacowy, Janówek (gmina Wierzbno),
9. Zespół dworski, Móścibrody (gmina Wiśniew),
10. Muzeum Architektury Drewnianej Regionu Siedleckiego, Sucha (gmina Grębków),
11. Kopiec Kościuszki, Kopcie (gmina Grębków),
12. Zespół dworsko-parkowy, Sinołęka (gmina Kałuszyn),
13. Zespół dworsko-parkowy, Gołębiówka, (gmina Kałuszyn),
14. Zespół dworsko-parkowy, Krzesk (gmina Zbuczyn),
15. Młyn motorowy w Cegłowie, (gmina Cegłów),
16. Budynek OSP z 1918 roku w Kałuszynie (gmina Kałuszyn),
17. Zespoły dworsko-pałacowe w Chlewiskach, (gmina Kotuń)
18. Zespół dworski w Gręzowie, (gmina Kotuń)

Na terenie gmin należących do Stowarzyszenia znajduje się kilkanaście zabytkowych kościołów i kapliczek, wśród których do najciekawszych należą:

1. Drewniany kościół parafialny p.w. św. Trójcy , Rozbity Kamień , (gmina Bielany),
2. Kościół w Seroczynie (gmina Wodynie),
3. Kaplica mariawicka, Kamionka (gmina Latowicz),
4. Kościół Rzymsko-Katolicki wCzerwonce , (gmina Wierzbno),
5. Kościół p.w. Św. Andrzeja z Awelinu , Radomyśl, (gmina Wiśniew),
6. Kościół Wniebowzięcia NMP, Kałuszyn (gmina Kałuszyn),
7. Zespół sakralny parafii p.w. Św. Stanisława Biskupa, Zbuczyn, (gmina Zbuczyn),
8. Zespół sakralny parafii p.w. Matki Boskiej Częstochowskiej, Krzesk, (gmina Zbuczyn),
9. Kościół Parafii Rzymskokatolickiej p.w. Św.Jana Chrzciciela i Andrzeja Aposto Cegłów, (gmina Cegłów),
10. Kościół Parafii Starokatolickiej Mariawitów p.w. Św. Jana Chrzciciela, Cegłów, (gmina Cegłów),
11. Kościół p.w. Św. Bartłomieja w Paprotni, (gmina Paprotnia),
12. Kościół parafialny p.w. Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny, Domanice, (gmina Domanice),
13. Obiety skralne w gminie Kotuń,

Pełny spis kapliczek wraz z dokumentacją fotograficzną przygotowany zostanie w II kwartale 2009 roku.

Sanatorium Rudka z lotu ptaka (Gmina Mrozy)

II.3 OCENA SPOŁECZNO - GOSPODARCZA OBSZARU, W TYM POTENCJAŁU DEMOGRAFICZNEGO I GOSPODARCZEGO ORAZ POZIOMU AKTYWNOŚCI SPOŁECZNEJ.

Potencjał społeczno- ekonomiczny obszaru wyznaczają dostępne na tym obszarze zasoby pracy i baza podmiotów gospodarczych.

Strukturę demograficzną ludności charakteryzuje wysoki współczynnik zatrudnialności, w granicach 58%-62%), niska stopa bezrobocia - około 5-6%, oraz stosunkowo wysoką liczbą uczących się dzieci (w 129 szkołach podstawowych i gimnazjalnych ponad 14 tysięcy uczniów.

Niska liczba zarejestrowanych na tym terenie gmin, zatrudniających bardzo małą liczbę pracowników wyraźnie wskazuje, iż w znacznej części mieszkańców ich podstawowym źródłem dochodów jest praca poza tym obszarem - najprawdopodobniej w Siedlcach, Sokołowie, Węgrowie, Mińsku Mazowieckim i aglomeracji warszawskiej. Wysoki odsetek mieszkańców , głównie w grupie wiekowej do 35 lat , pracuje i przebywa za granicą (nie zmieniając swojego miejsca zameldowania). Z wysokim prawdopodobieństwem, osoby te po powrocie z zagranicy osiedlać się będą w dużych aglomeracjach miejskich, inwestując zarobione pieniądze w zakup mieszkań i ewentualne rozpoczęcie działalności gospodarczej w sferze usług lub budownictwa.

Odnotować należy stosunkowo dużą liczbę samodzielnych boisk sportowych (22), boisk przyszkolnych i sal gimnastycznych, klubów i świetlic wiejskich (ponad 300).

Dla efektywnego ich wykorzystania niezbędne jest wielokrotne podniesienie nakładów na realizację imprez sportowych, rekreacyjnych i kulturalnych zarówno dla mieszkańców jak i turystów (szczególnie w okresie wakacyjnym).

Zgodnie z zebranymi informacjami na obszarze objętym LSR funkcjonuje ponad 140 wyposażonych pracowni komputerowych, w których możliwe jest prowadzenie zajęć z zastosowań informatyki jednocześnie dla ponad 2 tysięcy osób. Baza ta jest w znaczącym stopniu niewykorzystywana , z uwagi na brak środków finansowych służących opłaceniu kosztów administracyjnych i wynagrodzeń dla opiekunów w czasie poza zajęciami szkolnymi. Praktycznie większość z nich jest niedostępna dla mieszkańców w dni wolne od pracy.

Działania w zakresie opieki społecznej prowadzone są głównie przez ośrodki pomocy społecznej; liczba osób wymagających tej pomocy jest bardzo silnie zróżnicowana w poszczególnych gminach.

Doświadczenia z roku 2007, zebrane podczas działań na rzecz utworzenia na tym terenie spółdzielni socjalnej, wyraźnie wskazują, iż preferowane są bardziej formy rozdzielnictwa i udzielania pomocy finansowej niż długofalowe konsekwentne wysiłki na rzecz ograniczania zjawisk długotrwałego bezrobocia. Niezbędne byłoby w tym zakresie wymiana doświadczeń i informacji pomiędzy gminnymi ośrodkami pomocy społecznej i powiatowymi urzędami pracy.

Charakterystykę gospodarczą obszaru wyznaczają:

- liczba przedsiębiorców - osób fizycznych, rejestrowanych w UG i UMG liczba przedsiębiorców - osób prawnych, zarejestrowanych w Krajowym Rejestrze Sądowym
- oraz liczba gospodarstw rolnych

Nzwa gminy	Liczba przedsiębiorców	Liczba gospodarstw rolnych
Bielany	118	1770
Cegłów	275	1331
Domanice	86	650
Grębków	98	938
Kałużyn	355	1257
Kotuń	231	2349
Kosów Lacki	245	1350
Latowicz	168	1714
Liw	232	1280
Miedzna	127	1118
Mokobody	160	2755
Mordy	214	3557
Mrozy	371	1810
Paprotnia	65	653
Przesmyki	96	768
Siedlce	1062	2864
Skórzec	285	3829
Sokołów Podlaski	276	2295
Suchożebry	169	1012
Wiśniew	175	1236
Wodynie	143	1020
Wierzbno	119	2127
Zbuczyn	400	4583
OGÓŁEM	5470	42266

Tabela nr 2. Liczba przedsiębiorców i gospodarstw rolnych w poszczególnych gminach. Dane pochodzą z ewidencji gmin wg. stanu na 31.03.2008

Z przedstawionej tabeli wynika iż wśród głównych źródeł dochodów ludności zamieszkałej na obszarze objętym LSR wymienić należy przede wszystkim zatrudnienie na umowę o pracę poza opisywanym obszarem (prawdopodobnie w Siedlcach, Mińsku Mazowieckim, Węgrowie, Sokołowie Podlaskim, w mniejszym stopniu aglomeracji warszawskiej lub też za granicą).

Z uwagi na to, iż jest to teren o charakterze rolniczym o wysokim potencjale produkcyjnym, istnieją tutaj dogodne warunki do rozwoju produkcji i przetwórstwa rolnego ze szczególnym uwzględnieniem udziału tzw. zdrowej żywności.

Ocenia się, iż potencjał ten zostałby dużo lepiej wykorzystany dzięki zastosowaniu nowych technologii w rolnictwie, przetwórstwie rolno-spożywczym oraz innych przedsiębiorstwach.

Okolo 20% powierzchni całego obszaru 23 gmin zajmują lasy i grunty leśne. Użytki rolne zajmują od 63 % do 79% gruntów poszczególnych gmin.

	Nazwa gminy	Użytki rolne w ha	Lasy i grunty leśne w ha	Pozostałe
1	Bielany	8700	1935	347
2	Cegłów	5691	3324	550,4
3	Domanice	4697	3753	769
4	Grębków	9479	3006	590
5	Kałużyn	6514	2154	784
6	Kotuń	10253	3316	1431
7	Kosów Lacki	13255	5872	597
8	Latowicz	9824	1172	419
9	Liw	11866	1350	174
10	Miedzna	7452	1355	319
11	Mokobody	9483	2002	446
12	Mordy	13012	3236	754
13	Mrozy	10231	3626	667
14	Paprotnia	6281	1079	783
15	Przesmyki	9125	2239	361
16	Siedlce	9375	1478	3301
17	Skórzec	9634	1912	358
18	Sokołów Podlaski	10487	2726	5
19	Suchożebry	7040	839	325
20	Wiśniew	9460	2646	594
21	Wodynie	7723	3455	422
22	Wierzbno		2109	
23	Zbuczyn	16661	3069	1345

Tabela nr 3. Użytki rolne, lasy i grunty leśne w poszczególnych gminach.
Dane pochodzą z informacji uzyskanych od gmin

Struktura ludności

Dane zgodnie z faktycznym miejscem zamieszkania na dzień 31 XII. Przez ludność w wieku produkcyjnym rozumie się ludność w wieku zdolności do pracy. Dla mężczyzn przyjęto wiek 18-64 lata, dla kobiet - 18-59 lat. Przez ludność w wieku nieprodukcyjnym rozumie się ludność w wieku przedprodukcyjnym, tj. do 17 lat oraz w wieku poprodukcyjnym, tj. mężczyźni - 65 lat i więcej, kobiety - 60 lat i więcej.

	Nazwa gminy	Ludność	(1)	(2)	(3)
1	Bielany	3832	875	2 178	763
2	Cegłów	6331	1196	3 822	1 323
3	Domanice	2688	684	1 530	460
4	Grębków	4615	1025	2 657	944
5	Kałużyn	6158	1389	3 738	1 032
6	Kosów Lacki	6687	1475	3 672	1 452
7	Kotuń	8453	1966	4970	1468
8	Latowicz	5543	1233	3244	1042
9	Liw	7675	1796	4442	1405
10	Miedzna	4120	824	2420	858
11	Mokobody	5249	1366	2989	932
12	Mordy	6331	1394	3638	1251
13	Mrozy	8635	1770	5322	1573
14	Paprotnia	2814	705	1501	589
15	Przesmyki	16047	3796	10118	2020
17	Skórzec	7190	1881	4197	1102
18	Sokołów Podlaski	6183	1 424	3 621	1115
19	Suchożebry	4637	996	2774	856
20	Wierzbno	3078	644	1694	736
21	Wiśniew	5936	1 627	3315	949
22	Wodynie	4825	1 120	2669	990
23	Zbuczyn	10107	2 580	5661	1772
	RAZEM	140 819	32566	82165	25481

Tabela nr 4. Ludność w wieku produkcyjnym w gminach objętych LSR.

Źródło : GUS

(1) Ludność w wieku przedprodukcyjnym

(2) Ludność w wieku produkcyjnym

(3) Ludność w wieku produkcyjnym

Młyn wodny z IX w. (Gmina Ceglów)

Zespół sakralny w Jeruzalu, (Gmina Mrozy)

Krajobraz zimowy w gminie Zbuczyn

I.4 SPECYFIKA OBSZARU.

W okresie najbliższych kilku lat kluczową rolę w rozwoju obszaru LSR odgrywać będzie turystyka.

W tym kontekście odnotować należy:

- unikatowe walory historyczne i kulturowe całego obszaru,
- znaczącą liczbę kompleksów dworsko-pałacowych oraz parków,
- bogactwo terenów leśnych z dużą liczbą rezerwatów i obszarów chronionych.

Z drugiej strony obszar objęty LSR charakteryzuje się

- małą liczbą miejsc noclegowych i punktów gastronomicznych,
- małą liczbą oznakowanych szlaków turystycznych,
- niskim stopniem rozwoju przedsiębiorczości (średnia liczba przedsiębiorców w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców stanowi 40% średniej dla Mazowsza).

Cechą charakterystyczną obszaru są również związki historyczne, wynikające z przynależności gmin objętych LSR, w okresie przed ostatnią reformą administracyjną, do ówczesnego województwa siedleckiego.

Jeziro Kierz (Gmina Paprotnia)

III.1 ANALIZA MOCNYCH I SŁABYCH STRON OBSZARU LSR

Analiza przeprowadzona została w oparciu o prace analityczne prowadzone na podstawie informacji przedstawionych przez gminy oraz w trakcie kilkunastu spotkań warsztatowych. Metodologia prac przedstawiona została na seminarium zorganizowanym w maju w ramach „I Forum Samorządu Terytorialnego, Organizacji Pozarządowych i Przedsiębiorców 2008”. Głównym celem badań były kwestie związane z turystyką, rozwojem przedsiębiorczości, społeczeństwa obywatelskiego i informacyjnego.

Mocne strony (M)	Słabe strony (S)
<ol style="list-style-type: none"> 1. Unikatowe wartości edukacyjne obszaru objętego LSR: historyczne, ekologiczno - przyrodnicze, kulturowe i środowiskowe 2. Rozległe obszary przyrodnicze (parki krajobrazowe, rezerваты i pomniki przyrody, występowanie chronionych gatunków fauny i flory) 3. Malownicze, nieuregulowane rzeki Liwiec i Świder 4. Niski stopień industrializacji - wysoki stopień czystości środowiska naturalnego 5. Niski stopień zaludnienia 6. Wysoki udział lasów 7. Korzystne położenie geograficzne w niedużej odległości od aglomeracji warszawskiej w w bliskim sąsiedztwie miast średniej wielkości: Siedlec, Węgrowa, Sokołowa Podlaskiego i Mińska Mazowieckiego. 8. Małe natężenie ruchu turystycznego 9. Duże możliwości inwestycyjne i rozwojowe, niski poziom konkurencji spowodowany małą liczbą działających na tym terenie przedsiębiorców 10. Duże doświadczenie kilku gmin obszaru objętego LSR w pozyskiwaniu i wykorzystaniu środków unijnych 11. Rzeka Bug, Liwiec i Świder oraz zbiornik rekreacyjny na rzece Liwiec. 12. Wielość obiektów architektury sakralnej. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Niewystarczająca pod względem ilościowym i jakościowym baza noclegowa 2. Niewystarczająca pod względem ilościowym i jakościowym baza gastronomiczna 3. Słabo rozwinięta ogólnodostępna infrastruktura para-turystyczna, 4. Brak systemu promocji i informacji turystycznej 5. Brak segmentowanej oferty turystycznej - produktów do sprzedaży 6. Brak kwalifikowanych kadr turystyki 7. Niewystarczająca liczba atrakcji turystycznych 8. Mała liczba przedsiębiorców; istniejące firmy prowadzą głównie działalność w sferze handlu i zatrudniają małą liczbę pracowników; niski udział kobiet oraz młodzieży wśród przedsiębiorców 9. Mała liczba wydarzeń kulturalnych, sportowych czy rekreacyjnych kierowanych do turystów, krajowych i zagranicznych, przy jednoczesnym braku ich promocji poza obszarem LSR 10. Brak koordynacji i spójności działań w zakresie rozwoju obszaru, niechęć mieszkańców do działań „wspólnego interesu”, nierównomierny i niski w wielu gminach poziom społeczeństwa

III.2 ANALIZA SZANS I ZAGROŻEŃ DLA OBSZARU LSR

Szanse (SZ)	Zagrożenia (ZA)
<ol style="list-style-type: none"> 1. Położenie blisko aglomeracji warszawskiej i wschodniej granicy UE oraz w bezpośredniej bliskości takich miast jak : Siedlce, Węgrów, Sokołów Podlaski. Mińsk Mazowiecki 2. Organizacja Euro 2012 3. Wysoki poziom dostępnych funduszy UE określony w Perspektywie Budżetowej 2009 - 2013 4. Bliska perspektywa budowy autostrady, przebiegającej przez środek obszaru objętego LSR planowana rozbudowa sieci komunikacyjnej , realizowany obecnie program remontu dróg krajowych 5. Zwiększająca się skłonność mieszkańców miast do osiedlania się na obszarach wiejskich 6. Wzrost poziomu zamożności mieszkańców miast i zwiększająca się skłonność do aktywnego spędzania czasu wolnego w trakcie weekendów 7. Rosnące zapotrzebowanie na odnawialne źródła energii 8. Rosnąca świadomość potrzeby zintensyfikowanych działań na rzecz rozwoju usług turystycznych 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Spadek cen usług wyjazdowej turystyki zagranicznej 2. Brak aktywności społeczeństw lokalnych 3. Zdecydowanie wyższy poziom wynagrodzeń za pracę oferowaną na obszarze aglomeracjach miejskich i miast 4. Niski poziom wykształcenia i innowacyjności mieszkańców wsi 5. Niechęć do inwestorów spoza obszaru danej gminy czy konkretnej miejscowości 6. Niechęć do rozwoju konkurencji 7. Brak etosu wiedzy i pracy jako źródła wysokiego poziomu życia i dobrobytu, 8. Preferencje społeczne dla zatrudniania się w sektorze publicznym 9. Niechęć do inwestowania posiadanych środków finansowych w projekty rozwojowe 10. Występujące objawy kryzysu gospodarczego 11. Nisko poziom dostępności usług finansowych i wysokie ceny oferowanych produktów 12. Coraz atrakcyjniejsza oferta turystyczna i wypoczynkowa sąsiadujących województw: podlaskiego i lubelskiego

W świetle przeprowadzonych analiz jedną z najważniejszych szans rozwojowych tego obszaru jest kompleksowy rozwój usług turystycznych. Dzięki planowanym przedsięwzięciom można będzie , w stosunkowo krótkim czasie podnieść dochody mieszkańców, zwiększyć liczbę funkcjonujących przedsiębiorstw , utworzyć szereg nowych , atrakcyjnych miejsc pracy i ożywić funkcjonowanie lokalnych społeczności. Różnorodność działań umożliwi również znaczący wzrost absorpcji przewidzianych w latach 2007 -2013 środków finansowych UE.

III. 3 Analiza S.W.O.T - wnioski

Proponowane kierunki działań	<u>Elementy analizy SWOT</u>
1. Wdrożenie sieciowego produktu turystycznego - promowanego i sprzedawanego pod wspólną marką - Europejski Park Edukacji .	M1-M12, S1-S10, SZ1-SZ4,SZ 6,SZ8, Za1,ZA5,ZA7-ZA12
2. Aktywizacja mieszkańców , poprawa samoorganizacji i zarządzania na poziomie społeczeństw lokalnych i realizacji celów strategii na całym obszarze.	S9,S10 SZ3 ZA2
3. Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez: różnicowanie działalności gospodarczej, tworzenie pozarolniczych miejsc pracy oraz wykorzystywanie nowoczesnych technik i technologii.	M1-M12,S3,S8 SZ1-SZ8 ZA1-ZA12

Wskazane jako wnioski z analizy SWOT kierunki działań określono jako cele ogólne, które w dalszej części strategii rozpisane zostały na cele szczegółowe.

Pałac Wyszomirskich w Stoku Lackim (Gmina Siedlce)

IV. OKREŚLENIE CELÓW OGÓLNYCH I SZCZEGÓŁOWYCH LSR ORAZ WSKAZANIE PLANOWANYCH PRZEDSIĘWZIĘĆ SŁUŻĄCYCH OSIĄGNIĘCIU POSZCZEGÓLNYCH CELÓW SZCZEGÓŁOWYCH W RAMACH, KTÓRYCH BĘDĄ REALIZOWANE OPERACJE, ZWANYCH DALEJ „PRZEDSIĘWZIĘCIAMI ”

CEL OGÓLNY I :

WDROŻENIE WSPÓLNEGO, SIECIOWEGO PRODUKTU TURYSTYCZNEGO, PROMOWANEGO I SPRZEDAWANEGO POD WSPÓLNĄ MARKĄ - EUROPEJSKI PARK EDUKACJI .

Będzie on obejmował naturalne i stworzone przez człowieka dobra turystyczne, towary i usługi umożliwiające przybycie, pobyt i korzystanie z walorów turystycznych oraz atrakcyjne spędzanie czasu. Park będzie jednocześnie miejscem nowoczesnej, europejskiej edukacji w szerokim tego słowa znaczeniu i adresowanej do szerokiego kręgu odbiorców : młodzieży przybywającej na ten obszar w ramach zielonych i białych szkół , osób dorosłych - w ramach turystyki motywacyjnej i weekendowej oraz emerytów i rencistów - w ramach tzw. turystyki zdrowotnej.

Celem Programu i stworzonej marki jest ukształtowanie, w okresie najbliższych kilku lat, wizerunku całego obszaru (23 gmin) jako miejsca nowoczesnej, europejskiej edukacji, rekreacji i wypoczynku.

Oferowane na obszarze Parku zróżnicowane produkty turystyczne, będą adresowane do młodzieży, przedsiębiorców i zatrudnianych przez nich pracowników, rolników, emerytów i rencistów oraz wielu innych grup społecznych i zawodowych - w dostosowaniu do ich potrzeb, oczekiwań i tendencji rynkowych. Efektem realizacji programu będzie: zwiększenie liczby turystów (krajowych i zagranicznych) odwiedzających te tereny, wzrost dochodów gmin oraz ich mieszkańców oraz wzrost zatrudnienia poza rolnictwem, głównie w sektorze usług. Przyjęte w Programie priorytety to:

1. Rozbudowa bazy noclegowej zarówno pod względem ilościowym jak jakościowym z zachowaniem różnorodnych form organizacyjno - prawnych.
2. Rozbudowa bazy gastronomicznej i jej prawidłowe równomierne rozmieszczenie, podniesienie jakości obsługi turystów oraz oferowanych im posiłków ze szczególnym uwzględnieniem tradycyjnej kuchni polskiej i regionalnej.
3. Wzrost atrakcyjności turystycznej obszaru poprzez: wytyczenie i oznakowywanie nowych szlaków turystycznych (przyrodniczych, wodnych, tematycznych, rowerowych, samochodowych itd.), rozbudowę bazy sportowo - rekreacyjnej i rozszerzanie oferty zagospodarowania czasu wolnego, racjonalne wykorzystywanie zasobów środowiska naturalnego, koordynację działań o charakterze kulturalnym, wdrożenie wspólnego kalendarza imprez, promocje twórczości ludowej, obyczajów i tradycji.
4. Wdrożenie zintegrowanego systemu promocji i informacji turystycznej dotyczącej całego obszaru, z uwzględnieniem czytelnego i unikalnego systemu identyfikacji wizualnej

I Mazowiecki Festiwal Piosenki i Muzyki Filmowej, październik 2008

5. Opracowanie i realizacja programu działań edukacyjnych ukierunkowanych na przyswajanie, zarówno przez młodzież jak i osoby dorosłe, nowoczesnych technik i technologii, zdobywanie nowych umiejętności oraz podnoszenie kwalifikacji w zawodach kluczowych dla rozwoju gospodarczego regionu, naukę języków obcych oraz wywoływanie i utrwalanie postaw twórczych, kreatywnych - prorozwojowych.

CELE SZCZEGÓŁOWE :

1. Rozszerzanie i poprawa jakości bazy noclegowej
  - 1.1 Utworzenie i rozbudowa specjalistycznych, tematycznych „wiossek turystycznych”
  - 1.2 Budowa i rozbudowa schronisk , kampingów i pól namiotowych
  - 1.3 Budowa i rozbudowa małych hoteli, pensjonatów i moteli
  - 1.4 Wprowadzanie nowoczesnych systemów ogrzewania w oparciu o techniki i technologie odnawianych źródeł energii.
  - 1.5 Wyposażenie obiektów w urządzenia dostępu do Internetu.
2. Rozszerzenie i poprawa jakości bazy gastronomicznej
  - 2.1 Budowa i rozbudowa obiektów gastronomicznych.
  - 2.2 Wyposażenie gospodarstw agroturystycznych w zaplecze kuchenne umożliwiające oferowanie całodziennych posiłków.
  - 2.3 Wprowadzanie jadłospisów kuchni tradycyjnej i regionalnej oraz sprzedaż produktów i wyrobów regionalnych
  - 2.4 Uruchamianie i rozwój zakładów przetwórstwa rolno-spożywczego w oparciu o lokalne produkty roślinne i zwierzęce w tym owoce lasu.
3. Zwiększenia atrakcyjności turystycznej obszaru.
  - 3.1 Realizacja imprez regionalnych, festynów oraz związanych z tradycją, zwyczajami i obrzędowością mazowieckiej wsi.
  - 3.2 Realizacja programów aktywności kulturalnej w świetlicach wiejskich.
  - 3.3 Realizacja programów edukacji komputerowej w świetlicach wiejskich.
  - 3.4 Wdrażanie innowacyjnych projektów edukacyjnych i poznawczych na:
    - Szlaku Regionów Europejskich ,
    - Szlaku Różnorodnych Kultur,
    - Szlaku Przyrodniczo - Ekologicznym „Doliną Liwca ” ,
    - Szlaku Walk i Pomników Historycznych.
  - 3.5 Opracowanie przewodników i informatorów turystycznych.
  - 3.6 Szkolenia zawodowe kadr dla turystyki.

CEL OGÓLNY II :

AKTYWIZACJA MIESZKAŃCÓW , POPRAWA SAMOORGANIZACJI I ZARZĄDZANIA NA POZIOMIE SPOŁECZEŃSTW LOKALNYCH I REALIZACJI CELÓW STRATEGII NA CAŁYM OBSZARZE.

W świetle przeprowadzonych badań i analiz w okresie przygotowywania LSR istnieje pilna potrzeba znaczącego zwiększenia liczby organizacji pozarządowych oraz osiągnięcie przez nie pełnej zdolności do absorpcji środków Unii Europejskiej i wykorzystywania krajowych środków pomocowych.

CELE SZCZEGÓŁOWE:

1. Wzmocnienie potencjału sektora społecznego
  - 1.1 Realizacja projektów własnych - zgodnych z celami LSR
  - 1.2 Opracowanie i druk materiałów promocyjnych i informacyjnych dotyczących działalności organizacji pozarządowych.
  - 1.3 Organizacja targów , wystaw promocyjnych produktów i wyrobów oferowanych przez przedsiębiorców z obszaru LSR.
2. Tworzenie nowych organizacji pozarządowych, zmiana formy prawnej organizacji istniejących .
  - 2.1 Doradztwo prawne.
  - 2.2 Obsługa finansowo - księgową.
  - 2.3 Szkolenia dla członków organizacji pozarządowych
  - 2.4 Udział członków organizacji pozarządowych w konferencjach, sympozjach, szkoleniach oraz w innych przedsięwzięciach o charakterze edukacyjnym w kraju i za granicą .
  - 2.5 Budowa gminnych programów współpracy z organizacjami pozarządowymi.

CEL OGÓLNY III:

POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW POPRZEZ RÓŻNICOWANIE DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ, TWORZENIE POZAROLNICZYCH MIEJSC PRACY ORAZ WYKORZYSTYWANIE NOWOCZESNYCH TECHNIK I TECHNOLOGII

Na badanym obszarze istnieje deficyt podaży podstawowych usług dla ludności - zarówno mieszkańców jak i potencjalnych inwestorów. Często niektóre spośród nich wykonywane są na zasadzie „ pomocy sąsiedzkiej ”, tworząc nie ewidencjonowany obrót gospodarczy - pozbawiający usługodawców możliwości rozwoju a w szczególności wykorzystywania w tym celu pomocy z środków UE.

CELE SZCZEGÓŁOWE:

1. Rozwój usług dla ludności .
  - 1.1 Tworzenie mikro - przedsiębiorstw.
  - 1.2 Zmiany prawno - organizacyjnych form prowadzenia działalności gospodarczej .

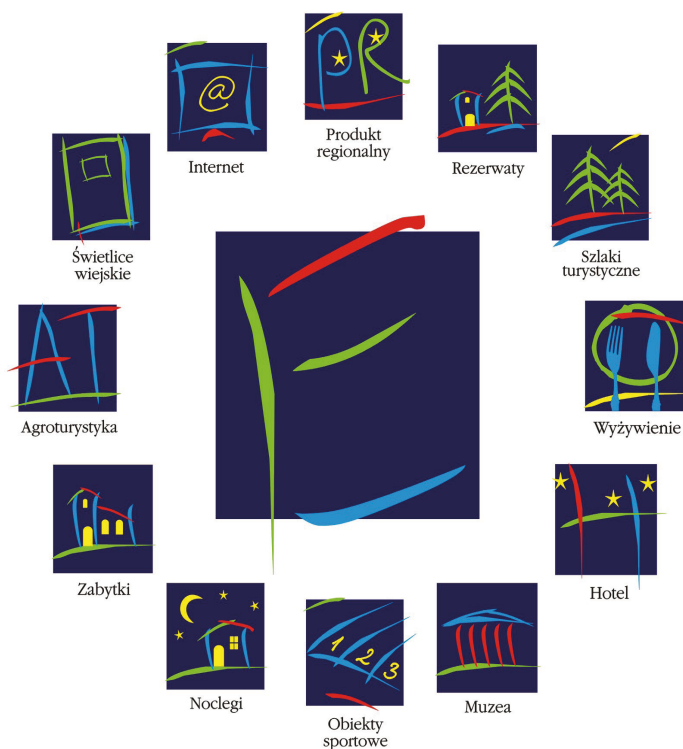
- 1.3 Tworzenie i aktualizacja stron internetowych promujących usługodawców.
2. Rozwój przetwórstwa produktów rolnych lub jadalnych produktów leśnych.
  - 2.1 Tworzenie mikro - przedsiębiorstw.
  - 2.2 Doradztwo prawne i ekonomiczne.
  - 2.3 Szkolenia zawodowe dla właścicieli / pracowników .
  - 2.4 Organizacja i udział w targach , wystawach, ekspozycjach oraz inne formy promocji wytwarzanych produktów.
3. Rozwój rzemiosła i rękodzielnictwa
  - 3.1 Projekty dotyczące wzornictwa nawiązującego do tradycji i dorobku kulturowego obszaru
  - 3.2 Szkolenie w zakresie zawodów ginących.
  - 3.3 Promocja wyrobów (wystawy, katalogi, strony internetowe, udział w targach,
4. Wykorzystywanie nowoczesnych technik itechnnologii
  - 4.1 Wykonywanie usługi związanych z rozwojem Internetu
  - 4.2 Wprowadzanie technologii wykorzystujących odnawialne źródła energii
  - 4.3 Wyposażenie obiektów turystycznych w urządzenia dostępu do Internetu.

V. OKREŚLENIE MISJI LGD

Turystyczne zagospodarowanie przestrzeni publicznej, społecznej i gospodarczej obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju w celu stworzenia miejsca atrakcyjnego dla życia mieszkańców oraz przyjazdu i pobytu gości

Europejski Park Edukacji

VI. WYKAZANIE SPÓJNOŚCI SPECYFIKI OBSZARU Z CELAMI LSR

Spójność geograficzna i środowiskowa.

- sąsiadujące ze sobą gminy o bardzo zbliżonej charakterystyce przyrodniczo-geograficznej,
- obszary interesujące z punktu widzenia rozwoju turystyki z reguły obejmują tereny położone w sąsiadujących ze sobą kilkunastu gminach, dotyczy to dla przykładu rzeki Liwiec czy Obszarów Krajobrazu Chronionego

Spójność gospodarcza.

- niski stopień rozwoju przedsiębiorczości (najniższa w województwie liczba podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców),
- silne uzależnienie od rolnictwa,
- wąski rynek pracy/niska liczba przedsiębiorców zatrudniających 1-2 osoby

Spójność społeczna.

- izolacja obszarów wiejskich,
- brak efektywnego systemu opieki społecznej (troska o ludzi niepełnosprawnych, wykluczonej młodzieży, osób starszych wymagających opieki),
- niska dostępność wysokiej jakości usług integracyjnych,
- poszukiwanie przez osoby w wieku produkcyjnym dochodów głównie poza obszarem lokalnych społeczności (narastająca chęć anonimowości i w partykularny sposób rozumianego spokoju)

VII. UZASADNIENIE PODEJŚCIA ZINTEGROWANEGO DLA PLANOWANYCH W RAMACH LSR PRZEDSIĘWZIĘĆ

Cele i działania określone w Strategii są ze sobą wzajemnie powiązane i komplementarne, co zwiększać będzie efekt synergii i dyfuzji. Europejski Park Edukacji jest programem wielosektorowym i angażującym wszystkie sektory: publiczny, społeczny i gospodarczy. Zakłada się ścisłą współpracę przy wykorzystywaniu endogenicznych zasobów obszaru, oraz wdrożenie sieci i powiązań kooperacyjnych w różnych przekrojach (produkcja żywności - wyżywienie turystów, produkcja mebli - nowoczesne wyposażenie miejsc noclegowych, szkolenie kadr dla turystyki - podnoszenie poziomu świadczonych usług, promocja - rozwój sektora poligraficznego i usług grafiki komputerowej). zastosowany zostanie również zintegrowany system zarządzania programem rozwoju usług turystycznych

Program zakłada ścisłe współdziałanie podmiotów z trzech sektorów : publicznego, społecznego i gospodarczego.

Strategia odwołuje się do tradycji i bogatego dziedzictwa historycznego i przyrodniczego całego obszaru oraz naturalnych endogenicznych zasobów regionu oraz unikatowe walory historyczne i edukacyjne obszaru.

VIII. UZASADNIENIE PODEJŚCIA INNOWACYJNEGO DLA PLANOWANYCH PRZEDSIĘWZIĘĆ

- strategia kładzie silny nacisk na nowe funkcje turystyczne , stanowiące silny impuls dla budowania alternatywnych źródeł dochodów ludności zamieszkującej na całym obszarze LSR,
- wprowadza innowacyjne podejście Leader do współpracy podmiotów z różnych sektorów na rzecz rozwoju obszaru,
- służy promocji unikatowego i innowacyjnego sieciowego produktu turystycznego pod nazwą „ Europejski Park Edukacji ”,
- sumuje i wykorzystuje dorobek i doświadczenie wielu działających na tym obszarze organizacji turystycznych, społecznych i gospodarczych,
- promuje wysoką jakość,
- wprowadza rozwiązania i przedsięwzięcia dotychczas nie realizowane na obszarze objętym LSR.

IX. UZASADNIENIE PROCEDURY ZGODNOŚCI OPERACJI Z LSR, WYBORU OPERACJI PRZEZ LGD I ODWOŁANIA OD ROZSTRZYGNIEĆ ORGANU DECYZYJNEGO W SPRAWIE WYBORU OPERACJI W RAMACH DZIAŁANIA, O KTÓRYCH MOWA W ART. 5 UST. 1 PKT 21 USTAWY ORAZ KRYTERIÓW WYBORU OPERACJI, A TAKŻE PROCEDURY ZMIANY TYCH KRYTERIÓW.

Procedura badania zgodności z LSR.

1. Zgodność projektu z LSR oceniana jest poprzez głosowanie członków właściwego dla danego projektu Zespołu Oceniającego. Projekt jest kierowany do oceny przez Przewodniczącego Rady, po stwierdzeniu, że wszystkie wymagalne zobowiązania beneficjenta wobec Stowarzyszenia są uregulowane i nie występują przeterminowane należności.
2. Projekt musi być oceniony przez 7 osób i będzie uznany za zgodny z LSR, gdy wszyscy oceniający uznają go za zgodny z LSR. Oceny dokonywane są poprzez wypełnienie przez każdego z oceniających członków Zespołu „Karty oceny zgodności operacji z LSR”.
3. W przypadku kiedy liczba członków Zespołu, którzy mogą ocenić projekt jest niższa od siedmiu (z uwagi na zdarzenia losowe bądź procedurę wyłączenia) Przewodniczący Rady wyznacza niezbędną liczbę dodatkowych osób oceniających z grona Prezydium Rady bądź ze składu pozostałych zespołów.
4. Projekt można uznać za zgodny z LSR, gdy jego realizacja przyczynia się do osiągnięcia co najmniej jednego celu głównego LSR, co najmniej jednego celu szczegółowego LSR oraz jest zgodny z co najmniej jednym przedsięwzięciem planowanym w ramach LSR.
5. Zgłaszany projekt musi być również zgodny z warunkami i kryteriami dostępu określonymi dla danego działania, w ramach którego projekt jest składany („Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej”, „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”, „Odnowa i rozwój wsi”, „Małe projekty”)
6. Nieodwoalną decyzję o zgodności bądź niezgodności projektu z LSR podejmuje Rada poprzez głosowanie po wysłuchaniu rekomendacji Prezydium, dotyczących wniesionych protestów..

Procedura wyboru operacji.

1. Po stwierdzeniu zgodności projektu z LSR jest on oceniany z uwzględnieniem kryteriów podanych w Regulaminie organizacyjnym Rady - organu decyzyjnego LGD na Karcie oceny projektu.
2. Liczba uzyskanych punktów decyduje o kolejności na liście rozpatrywanych projektów w ramach poszczególnych działań. Finansowanie uzyskują projekty według kolejności na liście, do wyczerpania istniejącego limitu środków przeznaczonych na dane działanie.
3. Projekt musi być oceniony przez siedmiu członków Rady. Liczba punktów jest średnią arytmetyczną uzyskanych ocen.
4. Ostateczną decyzję zatwierdzającą liczbę uzyskanych punktów podejmuje Rada na posiedzeniu plenarnym, zgodnie z Regulaminem funkcjonowania Rady.

Procedura odwołania od rozstrzygnięć Rady jako organu decyzyjnego.

1. Wyniki ocen dokonanych przez siedmiu członków Rady w ramach prac zespołów są umieszczane na stronach internetowych Stowarzyszenia oraz przekazywane beneficjentom pisemnie, niezwłocznie po ich dokonaniu.
2. W ciągu siedmiu dni od ich umieszczenia na stronie internetowej beneficjent ma prawo wniesienia odwołania/protestu do Prezydium Rady.
3. Stanowisko Prezydium jest prezentowane na posiedzeniu plenarnym Rady, przed ostatecznym głosowaniem nad wyborem projektów.

Procedura zmiany kryteriów.

1. Zmiana kryteriów oceny projektów może nastąpić w przypadku zagrożenia realizacji celów określonych w LSR i powinna być dokonana na podstawie, sporządzonej na piśmie, analizy wykonania planowanych przedsięwzięć. Szczegółowe zasady głosowania określa Regulamin Funkcjonowania Rady, uchwalany przez Walne Zgromadzenie Członków Stowarzyszenia. Zmiana procedur oraz kryteriów może być dokonana jedynie w drodze przyjęcia nowej uchwały.
2. Zmiana kryteriów może nastąpić nie wcześniej niż w 2010 roku.

Procedury wyłączenia się z udziału w głosowaniu.

1. Członkowie Rady, przed przystąpieniem do prac związanych z wyborem operacji składają w Biurze Stowarzyszenia Kapitał Praca Rozwój pisemne oświadczenie o zachowaniu bezstronności co do wyboru operacji według wzoru załączonego do Regulaminu organizacyjnego Rady jako organu decyzyjnego..
2. Członek Rady powinien wyłączyć się z udziału w dokonywaniu wyboru operacji, jeżeli zaistnieją wątpliwości co do jego bezstronności, w szczególności jeżeli:
  - a) wniosek o wybór operacji składany jest przez członka Rady,
  - b) wniosek o wybór operacji składany jest przez podmiot, którego członek Rady jest delegatem na Walne Zebranie LGD,
  - c) wniosek o wybór operacji składany jest przez podmiot, w organach którego zasiada członek Rady,
  - d) wniosek o wybór operacji składany jest przez podmiot, z którym członek Rady łączy stosunek pracy,
  - e) wniosek składany jest przez krewnych lub powinowatych do stopnia II członka Rady.
3. Wniosek o wyłączenie z udziału w dokonywaniu wyboru operacji składa się na posiedzeniu Zespołu/Rady. O wyłączeniu z udziału w dokonywaniu wyboru operacji decyduje głosowanie członków Zespołu/Rady

PODSTAWOWE KRYTERIA OCENY PROJEKTÓW (liczba punktów)

Przyjęte kryteria oceny projektów, zawarte w Regulaminie zależne są od rodzaju działania, w ramach którego projekt jest składany. Część spośród nich jest jednak wspólna i opracowana została na podstawie wyników analizy SWOT. Kryteria charakterystyczne dla poszczególnych działań zaznaczone zostały kolorem zielonym.

DZIAŁANIE 3.1 ; RÓŻNICOWANIE W KIERUNKU DZIAŁALNOŚCI NIEROLNICZEJ

1. Projekt służy realizacji przedsięwzięć: _____
  - jednego ; 5 punktów
  - 2-3 : 10 punktów
  - powyżej 3 : 20 punktów

2. Kwota wnioskowanego dofinansowania: _____
  - do 25 tysięcy : 20 punktów
  - między 25 i 50 tys. : 10 punktów
  - powyżej 50 tys : 5 punktów

3. Innowacyjny charakter projektu (10 punktów) _____

4. Za każde utworzone miejsce pracy (10 punktów) _____

5. Wielkość miejscowości, na terenie której projekt będzie realizowany : _____
  - poniżej 500 mieszkańców : 20 punktów
  - między 500 a 1000 : 10 punktów
  - powyżej 1500 : 5 punktów

6. Wnioskodawca jest kobietą: 10 punktów _____

7. Wnioskodawca jest osobą młodą (do 30 roku życia) _____
  - : 10 punktów
8. **Uniwersalność projektu, możliwość osiągnięcia efektu synergii i dyfuzji na całym obszarze LSR**
: do 10 punktów _____

9. Udział własny _____
  - powyżej 50% : 20 punktów
  - między 30 a 50% : 10 punktów
  - 30% : 5 punktów

DZIAŁANIE 3.2: TWORZENIE I ROZWÓJ MIKROPRZEDSIĘBIORSTW

1. Projekt służy realizacji przedsięwzięć: _____
  - jednego ; 5 punktów
  - 2-3 : 10 punktów
  - powyżej 3 : 20 punktów

2. Kwota wnioskowanego dofinansowania: _____
  - do 50 tysięcy : 20 punktów
  - między 50 i 150 tys. : 10 punktów
  - powyżej 150 tys : 5 punktów
3. Innowacyjny charakter projektu (10 punktów) _____

4. Za każde utworzone miejsce pracy (10 punktów) _____

5. Wielkość miejscowości, na terenie której projekt będzie realizowany : _____
  - poniżej 500 mieszkańców : 20 punktów
  - między 500 a 1000 : 10 punktów
  - powyżej 1500 : 5 punktów

6. Wnioskodawca jest kobietą : 10 punktów _____

7. Wnioskodawca jest osobą młodą (do 30 roku życia) : 10 punktów _____

8. **Utworzenie nowego przedsiębiorstwa w formie :** _____
  - osoby prawnej : 20 punktów
  - spółki cywilnej lub,
  - spółki pr. handl. osobowej : 15 punktów
  - osoby fizycznej : 10 punktów

9. Rozwój istniejącego przedsiębiorstwa : 5 punktów _____

10. **Wykorzystanie środków endogenicznych** : do 10 punktów _____

11. Udział własny _____
  - powyżej 50% : 20 punktów
  - między 30 a 50% : 10 punktów
  - 30% : 5 punktów

DZIAŁANIE 3.4: ODNOWA I ROZWÓJ WSI

1. Projekt służy realizacji przedsięwzięć: _____
jednego ; 5 punktów
2-3 : 10 punktów
powyżej 3 : 20 punktów
2. Kwota wnioskowanego dofinansowania: _____
do 100 tysięcy : 20 punktów
pomiędzy 100 i 200 tys. : 10 punktów
powyżej 200 tys : 5 punktów
3. Innowacyjny charakter projektu (10 punktów) _____
4. Za każde utworzone miejsce pracy (10 punktów) _____
5. Wielkość miejscowości, na terenie której projekt będzie realizowany : _____
poniżej 500 mieszkańców : 20 punktów
pomiędzy 500 a 1000 : 10 punktów
powyżej 1500 : 5 punktów
6. **Udział partnerów w realizacji projektu:** _____
powyżej 3 : 20 punktów
2 partnerów : 10 punktów
1 partner : 5 punktów
7. **Uniwersalność projektu, możliwość osiągnięcia efektu synergii i dyfuzji na całym obszarze LSR** _____
: do 10 punktów
8. **Liczba beneficjentów ostatecznych projektu (rocznie)** _____
powyżej 1000 osób : 20 punktów
między 500 a 1000 : 10 punktów
między 100 a 500 : 5 punktów
9. **Udział własny** _____
powyżej 50% : 20 punktów
między 20 a 50% : 10 punktów
20% : 5 punktów
10. **Realizacja projektu zwiększa atrakcyjność obszaru :** _____
: do 10 punktów

DZIAŁANIE 4.1: „MAŁE PROJEKTY”

1. Projekt służy realizacji przedsięwzięć: _____
  - jednego ; 5 punktów
  - 2-3 : 10 punktów
  - powyżej 3 : 20 punktów

2. Kwota wnioskowanego dofinansowania: _____
  - do 15 tysięcy : 20 punktów
  - między 15 i 20 tys. : 10 punktów
  - powyżej 20 tys : 5 punktów
3. Innowacyjny charakter projektu (10 punktów) _____

4. Za każde utworzone miejsce pracy (10 punktów) _____

5. Wielkość miejscowości, na terenie której projekt będzie realizowany : _____
  - poniżej 500 mieszkańców : 20 punktów
  - między 500 a 1000 : 10 punktów
  - powyżej 1500 : 5 punktów

6. Wnioskodawca jest kobietą: : 10 punktów _____

7. Wnioskodawca jest osobą młodą (do 30 roku życia) : 10 punktów _____

8. **Udział partnerów w realizacji projektu:** _____
  - powyżej 3 : 20 punktów
  - 2 partnerów : 10 punktów
  - 1 partner : 5 punktów

9. Uniwersalność projektu,możliwość osiągnięcia efektu synergii i dyfuzji na całym obszarze LSR : do 10 punktów _____

10. **Liczba beneficjentów ostatecznych(rocznie)** _____
  - powyżej 1000 osób : 20 punktów
  - między 500 a 1000 : 10 punktów
  - między 100 a 500 : 5 pnktów

11. Udział własny _____
  - powyżej 50% : 20 punktów
  - między 30 a50% : 10 punktów
  - 30% : 5 punktów

12. **Realizacja projektu przyczyni się pobudzenia aktywności mieszkańców obszaru:** ; do 10 punktów _____

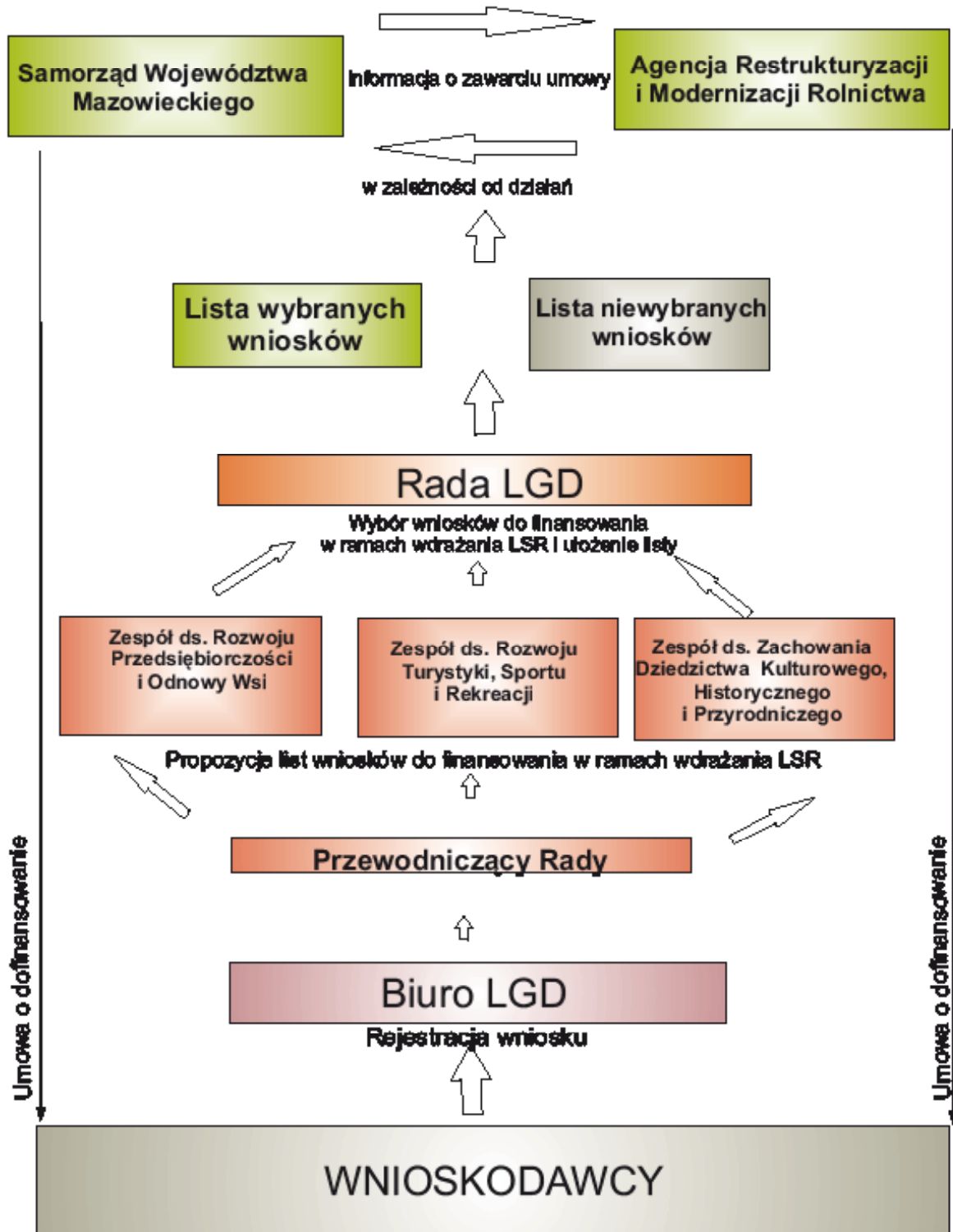

Uzasadnienie przyjętych kryteriów :

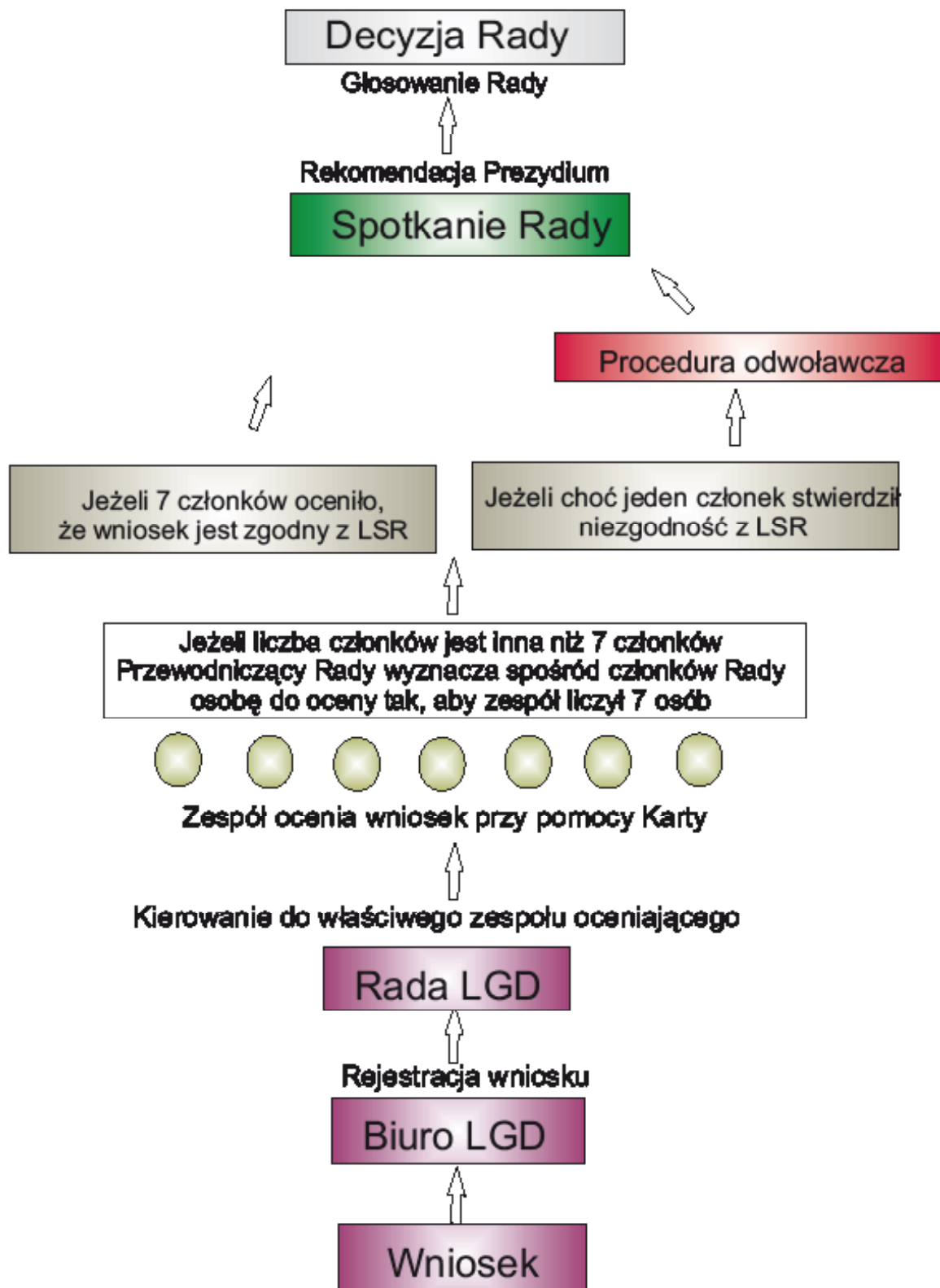
STWIERDZONA CHARAKTERYSTYCZNA CECHA (ANALIZA SWOT) - STOSOWANE KRYTERIUM WYBORU

1. Niska skłonność do realizacji złożonych projektów wielosektorowych - preferencje dla projektów służących jednocześnie realizacji kilku przedsięwzięć (ZA 9)
2. Niska liczba osób i podmiotów korzystających z dofinansowania UE - preferencje dla projektów z niższymi kwotami dofinansowania, co stworzy możliwość objęcia pomocą większej grupy beneficjentów (SZA 3, ZA 10)
3. Niski stopień innowacyjności, niechęć do realizacji nowych pomysłów - preferencje dla innowacyjności.
4. Stosunkowo niska liczba miejsc pracy - preferencje dla beneficjentów tworzących nowe miejsca pracy (ZA 4).
5. Niska skłonność do realizacji inwestycji i projektów w małych wsiach - preferencje dla mniejszych miejscowości (M 9).
6. Niski udział kobiet i młodzieży w życiu gospodarczym, społecznym i politycznym - preferencje dla kobiet i młodych ludzi (S 8).
7. Niski udział młodzieży w życiu gospodarczym, społecznym i politycznym; odpływ ludzi młodych- emigracja za granicę i migracja do aglomeracji miejskich - preferencje dla ludzi młodych (ZA 3)
8. Niski stopień uspołecznienia i niechęć mieszkańców do form działalności wspólnej - preferencje dla projektów realizowanych przez wielu partnerów i prowadzenia działalności gospodarczej w formie spółek osobowych i kapitałowych (S 10)
9. Niechęć do dzielenia się pozytywnymi doświadczeniami i upowszechniania dobrych praktyk - preferencje dla projektów o wysokim potencjale synergii i możliwości dyfuzji (ZA 5, ZA 6).
10. Stosunkowo niska liczba osób uczestniczących w organizowanych imprezach o charakterze kulturalnym, rekreacyjno - sportowym czy szkoleniowym - szczególnie osób zewnętrznych krajowych i zagranicznych - preferencje dla projektów zakładających znaczącą liczbę uczestników proponowanych projektów (S 9).
11. Niechęć do inwestowania własnych środków finansowych w projekty rozwojowe - preferencje dla projektów z wysokim wkładem własnym (ZA 9).

Schemat procedury wyboru projektów LGD Stowarzyszenia "Kapitał - Praca - Rozwój"

Procedura badania zgodności z LSR

X. OKREŚLENIE BUDŻETU DLA KAŻDEGO ROKU REALIZACJI LSR

W ramach podejścia Leader finansowanie obejmuje następujące działania:

Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju,

Wysokość środków przewidzianych na to działanie wynosi nie więcej niż iloczyn liczby mieszkańców zameldowanych na pobyt stały, na obszarze objętym LSR, według stanu na dzień 31 grudnia 2006 r. i kwoty 116 zł, z tym że na każdy z rodzajów operacji (różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej, tworzenie i rozwój mikro-przedsiębiorstw, odnowa i rozwój wsi) jest zaplanowane nie mniej niż 10% tych środków.

Wdrażanie projektów współpracy.

Wysokość środków przewidzianych na to działanie wynosi nie więcej niż iloczyn liczby mieszkańców zameldowanych na pobyt stały, na obszarze objętym LSR, według stanu na dzień 31 grudnia 2006 r. i kwoty 3 zł.

Funkcjonowanie lokalnej grupy działania.

Wysokość środków przewidzianych na to działanie wynosi nie więcej niż iloczyn liczby mieszkańców zameldowanych na pobyt stały, na obszarze objętym LSR, według stanu na dzień 31 grudnia 2006 r. i kwoty 29 zł z tym, że na koszty bieżące (administracyjne) LGD, określone w przepisach dotyczących funkcjonowania lokalnej grupy działania, przeznacza się nie więcej niż 15% sumy środków przewidzianych na wszystkie trzy działania.

Leader, mogą dotyczyć tylko projektów zgodnych z LSR, przyjętą przez LGD i zatwierdzoną przez samorząd województwa. Wnioski te mogą dotyczyć projektów kwalifikujących się do udzielenia pomocy w ramach działań Osi 3 - Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej tj.:

- Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej,
- Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw,
- Odnowa i rozwój wsi,⁷

oraz tzw. „małych projektów” przyczyniających się do poprawy jakości życia lub zróżnicowania działalności gospodarczej na obszarze działania LGD, które nie kwalifikują się do wsparcia w ramach działań Osi 3 - Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej, pod warunkiem spełnienia kryteriów dostępu i wyboru.

---

⁷ W tym przypadku projekty muszą spełniać kryteria wyboru określone dla poszczególnych działań Osi 3

Przewiduje się udzielenie pomocy:

- dla działań Osi 3 - w zakresie ustalonym w PROW,
- dla małych projektów, działania mogą dotyczyć:
  - a) organizacji szkoleń i innych przedsięwzięć o charakterze edukacyjnym i warsztatowym dla ludności z obszaru objętego LSR;
  - b) promocji i rozwoju lokalnej aktywności, w tym promocji lokalnej twórczości kulturalnej i artystycznej, z wykorzystaniem lokalnego dziedzictwa kulturowego, historycznego oraz przyrodniczego;
  - c) rozwoju agroturystyki i turystyki na obszarach wiejskich, w tym: utworzenia lub zmodernizowania elektronicznej bazy informacji turystycznej oraz stron www, przygotowania i wydania folderów i innych publikacji informacyjnych, oznaczenia obiektów ważnych lub charakterystycznych dla obszaru objętego lokalną strategią rozwoju;
  - d) inicjowania powstawania, rozwoju, przetwarzania, wprowadzenia na rynek oraz podnoszenia jakości produktów i usług bazujących na lokalnych zasobach, w tym naturalnych surowcach i produktach rolnych i leśnych oraz tradycyjnych sektorach gospodarki;
  - e) organizacji imprez kulturalnych, rekreacyjnych, sportowych na obszarze objętym działalnością LGD;
  - f) zakupu i nasadzenia tradycyjnej roślinności oraz starych odmian roślin (nasion, sadzonek, kłaczy, bulw, etc.) w celu wykorzystania lub odnowienia cennego dziedzictwa przyrodniczego lub kulturowego ze szczególnym wskazaniem na obszary chronione, w tym obszary objęte siecią Natura 2000;
  - g) zakupu oprogramowania, urządzeń i sprzętu komputerowego (w tym urządzeń i sprzętu umożliwiającego dostęp do Internetu oraz zakup usługi dostępu do Internetu) i ich udostępnianie na potrzeby społeczności wiejskiej w celu podniesienia jakości życia ludności na obszarze działania LGD;
  - h) renowacji, zabezpieczenia i oznakowania przydrożnych kapliczek, pomników przyrody, odkrywek geologicznych i innych miejsc i budowli charakterystycznych dla danej miejscowości i istotnych dla realizacji LSR wraz z uporządkowaniem terenu wokół tych miejsc;
  - i) odnawiania elewacji i dachów prywatnych budynków, ogrodzeń, oraz innych obiektów charakterystycznych dla budownictwa danego regionu;
  - j) zakupu strojów, eksponatów i innego wyposażenia dla zespołów artystycznych, zespołów folklorystycznych oraz innych grup i zespołów kultywujących miejscowe tradycje i zwyczaje;
  - k) inwestycji służących utrzymaniu i kultywowaniu tradycyjnych zawodów i rzemiosła oraz inwestycji służących wspieraniu twórczości lokalnej lub ludowej;
  - l) budowy/odbudowy małej infrastruktury turystycznej, w szczególności punktów widokowych, miejsc wypoczynkowych i biwakowych, tras narciarstwa biegowego i zjazdowego, tras rowerowych;
  - m) zakupu wyposażenia świetlic wiejskich i ich remontu.

Całkowity budżet Stowarzyszenia w części przeznaczony na finansowanie operacji w ramach PROW na lata 2007 -2013 wynosi łącznie **20 841 212 - złotych** (140819 x 148 zł) obejmuje następujące pozycje.:

Wdrażanie LSR	-	16 335 004,-
Wdrażanie projektów współpracy	-	422 457,-
Funkcjonowanie LGD	-	4 083 751,-
w tym:		
koszty administracyjne	-	3 126,181-
pozostałe koszty (nabywanie umiejętności)	-	957 570 ,-

W związku z dwuletnim opóźnieniem we wdrażaniu działań Osi 4 PROW planuje się następujące alokacje podanych wyżej kwot:

	2009	2010	2011	2012	2013
Wdrażanie	7 000 716,-	2 333 572,-	2 333 572,-	2 333 572,-	2 333 572,-
Projekty współpracy	60 351,-	120 702,-	120 702,-	60 351,-	60 351,-
Funkcjonowanie LGD	1 104 030 ,-	650 000,-	600 000,-	580 000,-	580 000,-

Szczegółowy budżet na poszczególne lata zamieszczono w Załączniku nr 8.

Wśród najistotniejszych pozycji budżetu na rok **2009** wymienić należy w pozycji wdrażanie :

Roczny Kalendarz Imprez (27)	- 675 000,-	(4.1)
Inne wydarzenia kulturalno-sportowe (60)	- 1 425 000,-	(4.1)
Ścieżka rowerowa klasy B (120 km)	- 1 800 000,-	(3.4)
Rozwój bazy noclegowej (15 projektów)	- 750 000,-	(3.1)
Rozwój bazy gastronomicznej (8 projektów)	- 750 000,-	(3.2)
Wytyczenie i oznakowanie szlaków turystycznych oraz obiektów o znaczeniu turystycznym	- 600 000,-	(3.4)
Pozostałe :	- 1 000 716 -	(4.1)
RAZEM:	- 7 00 716,-	

Orientacyjne kwoty na działania Osi 3 w roku 2009:

Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej	-	750 000,-
Tworzenie i rozwój mikro-przedsiębiorstw	-	750 000,-
Odnowa wsi	-	2 400 000,-
Małe projekty	-	3 100 716,-

Koszty bieżące (administracyjne) planowane są w roku 2009, podobnie jak we wszystkich kolejnych latach kwotę **521 030,-** złotych.

Szczegółowy budżet na poszczególne lata 2009-2015 znajduje się w załączniku nr 8.

PLANOWANE PRZEDSIĘWZIĘCIA :

Wymienione poniżej przedsięwzięcia / działania służą realizacji określonych w strategii celów.

1. Wdrożenie rocznego kalendarza imprez regionalnych (Załącznik nr 9)

wskaźnik produktu: liczba imprez i liczba uczestników
wskaźnik rezultatu; wzrost dochodów ludności z turystyki
wskaźnik oddziaływania; zwiększenie atrakcyjności turystycznej i rozpoznawalności obszaru

2. Zagospodarowanie turystyczne rzeki Bug, Liwiec i Świder

wskaźnik produktu: liczba turystów wykorzystujących walory tych rzek
wskaźnik rezultatu; wzrost dochodów ludności z turystyki, wzrost liczby noclegów
wskaźnik oddziaływania; zwiększenie atrakcyjności turystycznej i rozpoznawalności obszaru

3. Realizacja programów aktywności kulturalnej w świetlicach wiejskich

wskaźnik produktu: liczba programów i ich uczestników
wskaźnik rezultatu: rozszerzenie dostępu do kultury mieszkańcom obszarów wiejskich
wskaźnik oddziaływania: zwiększenie atrakcyjności obszaru jako miejsca zamieszkania i długotrwałych pobytów letników

4. Realizacja programów edukacji komputerowej w świetlicach wiejskich

wskaźnik produktu: liczba godzin szkoleń i liczba uczestników
wskaźnik rezultatu: wzrost umiejętności mieszkańców w zakresie technik komputerowych
wskaźnik oddziaływania; zwiększenie zainteresowania i rozszerzenie dostępu młodzieży do nowoczesnych technik i technologii

5. Wyznaczanie, oznakowywanie tras turystycznych (pieszych, konnych, rowerowych, wodnych i innych) oraz wdrażanie innowacyjnych projektów edukacyjnych i poznawczych na:

- Szlaku Regionów Europejskich
- Szlaku Różnorodnych Kultur
- Szlaku Przyrodniczo - Ekologicznym „Doliną Liwca”
- Szlaku Walk i Pomników Historycznych

wskaźnik produktu: liczba turystów korzystających ze szlaków i liczba km szlaków
wskaźnik rezultatu: wzrost dochodów ludności z turystyki
wskaźnik oddziaływania: wzrost atrakcyjności turystycznej obszaru

6. Opracowanie oraz druk map, przewodników i informatorów turystycznych dla gmin należących do LGD oraz dla EPE,

wskaźnik produktu: liczba turystów korzystających z map

wskaźnik rezultatu: zwiększenie intensywności ruchu turystycznego i skłonności do przemieszczania się turystów

wskaźnik oddziaływania: wzrost atrakcyjności turystycznej obszaru

7. Opracowanie koncepcji rozwoju, poprawy wyglądu i estetyki oraz zagospodarowania miejscowości spełniających funkcje tematycznych „wiosek turystycznych” (Załącznik nr 10),

wskaźnik produktu: liczba osób korzystających z programu zielonych i białych szkół

wskaźnik rezultatu: wzrost dochodów ludności z turystyki

wskaźnik oddziaływania: wzrost atrakcyjności turystycznej obszaru

8. Oznakowanie obiektów i pomników historycznych ,

wskaźnik produktu: liczba osób korzystających z programu zielonych i białych szkół

wskaźnik rezultatu: wzrost dochodów ludności z turystyki

wskaźnik oddziaływania: wzrost atrakcyjności turystycznej i edukacyjnej obszaru

9. Aktywne zagospodarowanie szkolnych pracowni komputerowych w dniach wolnych od zajęć lekcyjnych,

wskaźnik produktu: liczba osób i liczba godzin zajęć z informatyki

wskaźnik rezultatu: wzrost umiejętności komputerowych wśród mieszkańców obszaru

wskaźnik oddziaływania: poprawa jakości kadr dla gospodarki

10. Aktywne zagospodarowanie szkolnych obiektów sportowych w dniach wolnych od zajęć lekcyjnych,

wskaźnik produktu: liczba osób korzystających z obiektów sportowych

wskaźnik rezultatu: wzrost zainteresowania sportem i poprawa stanu zdrowia

wskaźnik oddziaływania: wzrost atrakcyjności turystycznej obszaru

11. Szkolenia zawodowe kadr dla sektora turystyki, obsługi rolnictwa i eksportu

wskaźnik produktu: liczba szkolonych osób i liczba godzin szkoleniowych

wskaźnik rezultatu: wzrost jakości świadczonych usług turystycznych

wskaźnik oddziaływania: wzrost atrakcyjności turystycznej obszaru

12. Wsparcie funkcjonowania mikro - przedsiębiorców w zakresie tworzenia nowych oraz rozszerzania rynków zbytu dla istniejących,

wskaźnik produktu: liczba nowych miejsc pracy

wskaźnik rezultatu: wzrost dochodów ludności

wskaźnik oddziaływania: wzrost atrakcyjności inwestycyjnej obszaru

13. Opracowanie i druk materiałów promocyjnych i informacyjnych dotyczących działalności organizacji pozarządowych

wskaźnik produktu: liczba wydanych materiałów i nakład

wskaźnik rezultatu: wzrost aktywności społecznej

wskaźnik oddziaływania: wzrost rozpoznawalności działających organizacji społecznych

14. Organizacja targów, wystaw promocyjnych produktów i wyrobów oferowanych przez przedsiębiorców i rolników z obszaru LSR oraz inne formy promocji wytwarzanych produktów (wystawy, katalogi, strony internetowe, udział w targach),

wskaźnik produktu: liczba wydarzeń i liczba uczestniczących w nich przedsiębiorców , liczba wydanych materiałów i ich nakłady

wskaźnik rezultatu: wzrost sprzedaży

wskaźnik oddziaływania: wzrost rozpoznawalności lokalnych marek

15. Doradztwo prawne i ekonomiczne dla przedsiębiorców i organizacji pozarządowych

wskaźnik produktu: liczba porad prawnych

wskaźnik rezultatu: wzrost świadomości prawnej

wskaźnik oddziaływania: wzrost praworządności

16. Organizacja szkoleń dla członków organizacji pozarządowych, finansowanie udziału członków organizacji pozarządowych w konferencjach, sympozjach, szkoleniach oraz innych przedsięwzięć o charakterze edukacyjnym w kraju i za granicą

wskaźnik produktu: liczba szkoleń i ich uczestników

wskaźnik rezultatu: podnoszenie poziomu wiedzy

wskaźnik oddziaływania: wzrost atrakcyjności obszaru jako miejsca inwestycji

17. Budowa gminnych programów współpracy z organizacjami pozarządowymi

wskaźnik produktu: liczba nowych programów

wskaźnik rezultatu: wzrost liczby organizacji i osób uczestniczących w ich działalności

wskaźnik oddziaływania: rozwój społeczeństwa obywatelskiego

19. Opracowanie koncepcji i wdrożenie „Inicjatywy teatralnej dla wsi”,

wskaźnik produktu: liczba wydarzeń teatralnych i widzów

wskaźnik rezultatu: wzrost zainteresowania teatrem

wskaźnik oddziaływania: podniesienie poziomu życia mieszkańców

20. Utworzenie i wsparcie orkiestry kameralnej SKPR „Orchestra Cantabile”,

wskaźnik produktu: liczba występów muzycznych i słuchaczy

wskaźnik rezultatu: wzrost zainteresowania muzyką

wskaźnik oddziaływania: podniesienie poziomu życia mieszkańców

21. Nawiązanie współpracy zagranicznej z gminami partnerskimi (Załącznik nr 11)

wskaźnik produktu: liczba podpisanych umów i porozumień oraz liczba aktywnych uczestników współpracy

wskaźnik rezultatu: wzrost znajomości krajów UE

wskaźnik oddziaływania: podniesienie poziomu integracji europejskiej

XI. OPIS PROCEDUR PRZYGOTOWANIA LSR

Prace na Lokalną Strategię Rozwoju trwały ponad 12 miesięcy. Definiowanie przedsięwzięć planowanych do realizacji odbywało się poprzez dyskusje na rozlicznych spotkaniach organizowanych w gminach, indywidualnie zgłaszane wnioski zarówno przez członków Stowarzyszenia jak i osoby zainteresowanych jego działalnością oraz w wyniku analizy dokumentów planistycznych i programów przyjętych przez Rady poszczególnych gmin na lata 2007 - 2013. W pracach nad strategią wykorzystano zgłoszone przez organizacje pozarządowe plany pracy na 2008 i 2009 rok.

Projekt LSR został przedstawiony do konsultacji na spotkaniu 19 czerwca 2008 roku, w którym udział wzięło ponad 450 osób (radnych, sołtysów i przedsiębiorców). Dokument został wydrukowany i przekazany mieszkańcom poszczególnych gmin oraz działającym na ich terenie organizacjom pozarządowym. We wrześniu 2008 roku zostały przeprowadzone cztery spotkania z przedsiębiorcami z tego obszaru, w których łącznie wzięło ponad 200 osób. Udzielono kilkunastu wywiadów w Tygodniku Siedleckim i Katolickim Radio Podlasie, w wyniku których wzrosło zainteresowanie mieszkańców problematyką rozwoju i tworzenia LSR.

XII. OPIS PROCESU WDRAŻANIA I AKTUALIZACJI LSR

Dla systematycznego monitorowania postępów we wdrażaniu strategii powołany został 9-cio osobowy Komitet Monitorujący, którego pracami kieruje Prezes Zarządu. Skład Komitetu odzwierciedla publiczno-prywatny charakter realizowanego partnerstwa. Komitet na posiedzeniach organizowanych, co najmniej raz w kwartale dokonuje oceny stanu wdrożenia LSR poprzez analizę stopnia realizacji planowanych przedsięwzięć oraz formułuje wnioski dotyczące ewentualnej jej aktualizacji. Zmiana LSR wymaga uchwały WZCZ Stowarzyszenia. Komitet rozpatruje również informacje przekazane przez UM WM i ARiMR, dotyczące wdrażania działań Osi 3.

Zmiany zakresu tematycznego wioski, nazwy i zakresu imprezy z Roczego Kalendarza Imprez oraz kraju wytypowanego do współpracy zagranicznej może być, w uzasadnionych przypadkach, w drodze uchwały Zarządu.

Informacje z posiedzeń Komitetu Monitorującego umieszczane są na stronie internetowej Stowarzyszenia/ oraz podawane w formie komunikatów prasowych do lokalnych dzienników i rozgłośni radiowych oraz telewizyjnych.

XIII. ZASADY I SPOSÓB DOKONYWANIA OCENY (EWALUACJI) WŁASNEJ

Przedmiotem ewaluacji własnej są przede wszystkim projekty współpracy oraz działania podejmowane przez Zarząd Stowarzyszenia oraz organizacje pozarządowe działające na obszarze LSR służące nabywaniu umiejętności. Ewaluacja własna dokonywana jest poprzez analizę mierników określonych dla poszczególnych przedsięwzięć (n.p. liczba przeszkolonych osób, liczba sporządzonych analiz i raportów, wydanych publikacji, liczby materiałów promocyjnych itp).

Dla systematycznej oceny stanu wdrażania LSR utworzony został 9-cio osobowy KOMitet Monitorujący (z udziałem przedstawicieli trzech sektorów), zbierający się nie rzadziej niż raz w kwartale. Pracom Komitetu przewodniczy Prezes Zarządu SKPR.

XIV. OKREŚLENIE POWIĄZAŃ LSR Z INNYMI DOKUMENTAMI PLANISTYCZNYMI

LSR jest zgodna z dokumentami planistycznymi, strategiami i programami przyjętymi na poziomach wyższych od lokalnego (powiat, województwa, ministerstwa, rząd). Uwzględnia również plany sporządzone w urzędach gmin i przyjęte przez poszczególne rady gmin).

W zakresie turystyki LSR jest zgodna z opracowanymi dla wszystkich gmin Planami Zagospodarowania Turystycznego oraz przyjętym 29 lutego 2008 roku programem realizowanym pod patronatem Ministra Edukacji i Ministra Sportu i Turystyki pod nazwą „ Europejski Park Edukacji”

XV. WSKAZANIE PLANOWANYCH DZIAŁAŃ , PRZEDSIĘWZIĘĆ LUB OPERACJI REALIZOWANYCH PRZEZ LGD W RAMACH INNYCH PROGRAMÓW WDRAŻANYCH NA OBSZARZE OBJĘTYM LSR.

1. Przygotowanie koncepcji i budowa 5-ciu Bram Wjazdowych do Europejskiego Parku Edukacji na terenie gmin : Liw, Sokołów Podlaski, Kałuszyn, Zbuczyn i Domanice/ Wiśniew.
2. Przygotowanie koncepcji , budowa i uruchomienie Muzeum Wody i Energii w Wiśniewie.
3. Przygotowanie koncepcji, budowa i uruchomienie stałej wystawy EXPO NATURA 2000 w gminie Suchożebry
4. Przygotowanie koncepcji i uruchomienie Muzeum Bitwy pod Iganiami w gminie Siedlce,
5. Przygotowanie koncepcji i uruchomienie stałego pawilonu wystawowego „ Technologie dla rolnictwa XXI wieku” w gminie Wodynie
6. Program remontu świetlic wiejskich oraz aktywizacji zawodowej młodzieży.
7. Budowa i eksploatacja sieci teleinformatycznej EPE-NET.
8. Utworzenie i uruchomienie Spółdzielni Socjalnej „Lepsze jutro”

XVI. PRZEWIDYWANY WPŁYW REALIZACJI LSR NA ROZWÓJ REGIONU I OBSZARU

- utworzenie nowych miejsc pracy, przede wszystkim w sektorze usług turystycznych,
- wzrost dochodów ludności zamieszkałej na tym obszarze,
- podniesienie wiedzy w zakresie Unii Europejskich , tradycji i dokonań wspólnotowych,
- znaczące podniesienie stopnia uspołecznienia tego obszaru,
- zmiana stosunku do przedsiębiorczości jako szans na poprawie własnych warunków życia i gospodarowania,
- rozszerzenie rynków zbytu dla producentów mięsa, owoców i warzyw,
- znaczący wzrost liczby imprez kulturalnych i sportowo - rekreacyjnych,
- wzrost liczby turystów i liczby spędzanych przez nich nocy na obszarze objętym LSR,
- wzrost zainteresowania ze strony inwestorów krajowych i zagranicznych ,
- podniesienie ogólnego poziomu wiedzy i w konsekwencji jakości kadr dla gospodarki.
- podniesienie poziomu integracji społeczeństw lokalnych i stopnia samoorganizacji.

Załącznik nr 1.

Lista członków Stowarzyszenia „Kapitał-Praca-Rozwój”
według stanu na 31 grudnia 2008 roku

Członkowie założyciele:

1. Sławomir Adamiak
2. Zenon Bareja
3. Mirosław Bieniek
4. Jerzy Chromik
5. Elżbieta Czarczyńska
6. Józef Dziendzikowski
7. Jan Izdebski
8. Jan Joński
9. Stanisław Kaliński
10. Janusz Lech
11. Adam Mróz
12. Kazimierz Olejnik
13. Andrzej Orzyłowski
14. Marek Plichta
15. Henryk Pskiet
16. Janina Radzikowska
17. Katarzyna Sachanowicz
18. Marian Sekulski
19. Jan Skup
20. Stanisław Soćko
21. Dariusz Stosio
22. Urszula Sztandera
23. Elżbieta Wojtyra
24. Andrzej Woroszyło
25. Maria Woźniak

Gminy:

1. Gmina Bielany
2. Gmina Ceglów
3. Gmina Domanice
4. Gmina Grębków
5. Miasto i Gmina Kałuszyn
6. Miasto i Gmina Kosów Lacki
7. Gmina Kotuń
8. Gmina Latowicz
9. Gmina Liw
10. Gmina Miedzna
11. Gmina Mokobody
12. Miasto i Gmina Mordy
13. Gmina Mrozy
14. Gmina Paprotnia
15. Gmina Przesmyki

16. Gmina Siedlce
17. Gmina Skórzec
18. Gmina Sokółów Podlaski
19. Gmina Suchożebry
20. Gmina Wierzbno
21. Gmina Wiśniew
22. Gmina Wodynie
23. Gmina Zbuczyn

Pozostali członkowie: osoby fizyczne:

1. Henryk Brodowski
2. Dariusz Celiński
3. Maria Izabela Czarnecka-Chalecka
4. Krzysztof Chromiński
5. Piotr Duk
6. Wojciech Głuchowski
7. Beata Izdebska
8. Małgorzata Jastrzębska
9. Dariusz Jaszczuk
10. Adam Karczewski
11. Danuta Kisielińska
12. Teresa Barbara Kowalska
13. Andrzej Krasnodębski
14. Krzysztof Kryszczuk
15. Iwona Księżopolska
16. Eugeniusz Marian Kudelski
17. Helena Kwiatkowska
18. Stanisław Ładziak
19. Maciej Markowski
20. Anna Matejek-Machnicka
21. Krzysztof Miklaszewski
22. Krzysztof Młokosiewicz
23. Paweł Ochnio
24. Adam Olędzki
25. Hubert Pasiak
26. Andrzej Piotrowski
27. Roman Postek
28. Roman Prochenka
29. Jolanta Rostek
30. Brygida Rutkowska
31. Janusz Rutkowski
32. Marian Soszyński
33. Maria Sudnik
34. Jarosław Supera
35. Ewa Szadyn
36. Bogusław Szymański
37. Bogdan Świątek - Górski
38. Jacek Świrski

- 39. Ewa Wiśniewska
- 40. Zbigniew Stanisław Woźniak
- 41. Małgorzata Zaranek

Członkowie Sowarzystwa - osoby prawne:

- 1. Stowarzyszenie „Grochów 2015”
- 2. Stowarzyszenie Wspólnota Nadbużańska
- 3. Polskie Towarzystwo Turystyczno Krajoznawcze Oddział „Podlasie” w Siedlcach
- 4. Polsko - Hiszpańska Fundacja Współpracy i Rozwoju
- 5. Skórzeckie Stowarzyszenie Dobroczynne
- 6. Stowarzyszenie „Tradycja - Rozwój - Przyszłość
- 7. Towarzystwo Społeczno - Kulturalne RAZEM
- 8. Lokalne Stowarzyszenie Gospodarcze Gminy Siedlce

LICZBA CZŁONKÓW RAZEM - **97**

Skład Rady

1. Marian Sekulski - Przewodniczący Rady, Wójt Gminy Wodynie
2. Bogusław Szymański - Wójt Gminy Liw
3. Zbigniew Stanisław Woźniak - Wójt Gminy Bielany
4. Dariusz Jaszczuk - Wójt Gminy Mrozy, Przewodniczący Zespołu
5. Jacek Świrski - Wójt Gminy Suchożebry
6. Justyna Kopeć - Kierownik GOK w Gminie Mordy
7. Stanisław Jan Ładziak - Wójt Gminy Paprotnia
8. Krzysztof Miklaszewski - Wójt Gminy Cegłów
9. Eugeniusz Marian Kudelski - Wójt Gminy Wierzbno
10. Bogdan Świątek - Górski - Wójt Gminy Łatowicz
11. Andrzej Kamiński, Prezes LSG Gminy Siedlce
12. Małgorzata Jastrzębska - Prezes Stowarzyszenia Turystyki Wiejskiej „Blżej Natury” (Gmina Wiśniew)
13. Elżbieta Łastowska - Wiceprzewodnicząca Rady , Prezes, Skórzeckiego Stowarzyszenia Dobroczyńnego, (Gmina Skórzec)
14. Dariusz Celiński , Prezes Stowarzyszenia Klubu Ludzi Twórczych,(Gmina Zbuczyn)
15. Agnieszka Wojewódzka, Stowarzyszenie Wspólnota Nadbużańska,(Gmina Domanice)
16. Teresa Kowalska- Prezes Kosowskiego Klub Seniora (Gmina Kosów Lacki)
17. Jerzy Chromik - PTTK
18. Maria Supera - Markowska - Przewodnicząca Zespołu, Polsko Hiszpańska Fundacja Współpracy i Rozwoju
19. Małgorzata Borkowska - Przewodnicząca Zespołu, Prezes Stowarzyszenia „Tradycja - Rozwój - Przyszłość”
20. Henryk Brodowski - Prezes Fundacji Wody i Energii
21. Danuta Kisielińska - Gospodarstwo Ogrodnicze, (Gmina Mokobody) Danuta Kisielińska
22. Adam Olędzki - Gospodarstwo Rolnicze, (Gmina Przesmyki)
23. Ewa Szadyn - Gospodarstwo Agroturystyczne „Konik polny”, (Gmina Grębków)
24. Paweł Ochnio - przedsiębiorca, Logo Motors, (Gmina Kotuń)
25. Brygida Rutkowska - przedsiębiorca , PHU NAMI, (Gmina Miedzna)
26. Małgorzata Zaranek - przedsiębiorca, Bar „RETRO”, (Gmin Sokołów Podlaski)
27. Helena Kwiatkowska - przedsiębiorca, HELMET, (Gmina Kauszyn)

STATUT STOWARZYSZENIA
„Kapitał-Praca-Rozwój”

Rozdział I

Postanowienia ogólne

§ 1.

Stowarzyszenie „Kapitał-Praca-Rozwój”, zwane dalej Stowarzyszeniem, jest dobrowolnym, samorządnym, trwałym zrzeszeniem osób fizycznych i prawnych, o celach niezarobkowych, działającym jako Lokalna Grupa Działania (LGD) w rozumieniu ustawy z 7 marca 2007 roku o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz rozwoju obszarów wiejskich oraz rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005 z dnia 20 września 2005 roku w sprawie wsparcia obszarów wiejskich przez Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (Dz. Urz. UE L 277 z 21.10.2005) mającym na celu działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich, a w szczególności:

- 1) opracowywanie i realizację Lokalnej Strategii Rozwoju (LSR), zwanej dalej LSR, obejmującej terytorium gmin: Bielany, Cegłów, Domanice, Grębków, Kałuszyn, Kosów Lacki, Kotuń, Latowicz, Liw, Miedzna, Mokobody, Mordy, Mrozy, Paprotnia, Przesmyki, Siedlce, Skórzec, Sokołów Podlaski, Suchożebry, Wierzbno, Wiśniew, Wodynie, Zbuczyn, zwane dalej Obszarem,
- 2) wspieranie i realizację działań służących osiągnięciu celów określonych w LSR,
- 3) promocję gmin położonych na Obszarze,
- 4) mobilizowanie ludności wiejskiej, rolników, przedsiębiorców oraz organizacji pozarządowych do aktywnego udziału w działalności na rzecz społeczno-gospodarczego rozwoju Obszaru,
- 5) upowszechnianie i wymianę informacji o inicjatywach związanych z aktywizacją ludności i rozwojem obszarów wiejskich w krajach Unii Europejskiej.

§ 2.

Stowarzyszenie działając na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, uwzględnia ochronę oraz promocję środowiska naturalnego, krajobrazu i zasobów historyczno - kulturowych, rozwój turystyki oraz popularyzację i rozwój produkcji wyrobów regionalnych.

§ 3.

Siedzibą Stowarzyszenia są Siedlce.

§ 4.

1. Stowarzyszenie działa na podstawie przepisów ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. z 2001 r. Nr 79, poz. 855 z późn. zm.) oraz niniejszego Statutu.
2. Stowarzyszenie nie prowadzi działalności gospodarczej.
3. Nadzór nad działalnością LGD sprawuje marszałek województwa w zakresie realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju.

§ 5.

1. Stowarzyszenie może być członkiem krajowych i międzynarodowych organizacji o podobnym celu działania.
2. Stowarzyszenie prowadzi swoją działalność na Obszarze określonym w § 1 pkt.1 ust. 1.
3. Czas trwania Stowarzyszenia nie jest ograniczony.

Rozdział II
Zasady działania Stowarzyszenia

§ 6.

Stowarzyszenie realizuje swój cel w szczególności poprzez:

- 1) organizowanie i finansowanie:
  - a) przedsięwzięć o charakterze informacyjnym lub szkoleniowym, w tym seminariów, szkoleń, konferencji i konkursów,
  - b) imprez kulturalnych, takich jak festiwale, targi, pokazy i wystawy, służących zwłaszcza promocji i jego tożsamości kulturowej,
  - c) działalności propagandowej, promocyjnej, informacyjnej i poligraficznej, w tym:
    - opracowywanie i druk broszur, folderów, plakatów,
    - opracowywanie i rozpowszechnianie materiałów audiowizualnych,
    - tworzenie stron internetowych,
    - przygotowywanie i rozpowszechnianie innych materiałów o charakterze reklamowym lub promocyjnym,
- 2) prowadzenie bezpłatnego doradztwa w zakresie przygotowywania projektów inwestycyjnych związanych z realizacją LSR,
- 3) współpracę i wymianę doświadczeń z instytucjami publicznymi i organizacjami pozarządowymi działającymi w zakresie objętym celem Stowarzyszenia na poziomie krajowym i międzynarodowym,
- 4) działania mające na celu promowanie walorów turystycznych gmin, w tym organizowanie spotkań, wycieczek, współpracy i wymiany międzynarodowej,
- 5) kształcenie lokalnych liderów i animatorów życia społecznego,
- 6) prowadzenie ekspertyz, analiz i badań naukowych,
- 7) promocję zatrudnienia i aktywizację zawodową osób pozostających bez pracy, zagrożonych zwolnieniem z pracy,
- 8) organizowanie konferencji, seminariów, szkoleń, kursów językowych,
- 9) kształcenie, doradztwo oraz pomoc organizacyjna dla przedsiębiorców i osób działających na rzecz rozwoju obszaru objętego działaniem Stowarzyszenia,
- 10) pozyskiwanie środków na działalność z dostępnych funduszy zewnętrznych,
- 11) wspieranie eksportu,
- 12) prowadzenie innych działań mających na celu rozwój obszarów wiejskich.

§ 7.

Stowarzyszenie realizując cel statutowy może powołać inne jednostki organizacyjne w granicach prawem dopuszczonych.

§ 8.

Realizując cel statutowy Stowarzyszenie opiera się na społecznej pracy członków, zatrudnianych pracowników oraz wolontariuszy.

Rozdział III
Członkowie Stowarzyszenia

§ 9.

1. Członkiem zwyczajnym Stowarzyszenia może być pełnoletnia osoba fizyczna, która:
  - 1) spełnia warunki określone w ustawie „Prawo o stowarzyszeniach”,
  - 2) działa na rzecz rozwoju obszarów wiejskich i przedstawi rekomendację (wskazanie), zawierającą w szczególności pozytywną opinię w tym zakresie udzieloną przez jednego z partnerów społecznych lub gospodarczych działających na rzecz rozwoju Obszaru,
  - 3) złoży deklarację członkowską.
2. Członkiem zwyczajnym może być również osoba prawna, która:
  - 1) realizuje działania na rzecz rozwoju obszarów wiejskich,
  - 2) złoży deklarację członkowską,
  - 3) przedłoży decyzję o przystąpieniu do Stowarzyszenia, podjętą w formie przewidzianej prawem, wskazującą ponadto osobę uprawnioną do reprezentacji.

§ 10.

Nabycie i stwierdzenie utraty członkostwa w Stowarzyszeniu następuje na podstawie uchwały Zarządu Stowarzyszenia.

§ 11.

1. Członek zwyczajny Stowarzyszenia jest obowiązany:
  - 1) propagować cel Stowarzyszenia i aktywnie uczestniczyć w realizacji tego celu,
  - 2) przestrzegać postanowień Statutu,
  - 3) opłacać składki członkowskie,
  - 4) brać udział w Walnych Zebraniach Członków.
2. Członek zwyczajny Stowarzyszenia ma prawo:
  - 1) wybierać i być wybieranym do władz Stowarzyszenia,
  - 2) składać Zarządowi Stowarzyszenia wnioski dotyczące działalności Stowarzyszenia,
  - 3) brać udział w organizowanych przez Stowarzyszenie przedsięwzięciach o charakterze informacyjnym lub szkoleniowym,
  - 4) wstępu na organizowane przez Stowarzyszenie imprezy kulturalne.

§ 12.

Utrata członkostwa przez członka zwyczajnego Stowarzyszenia następuje wskutek:

- 1) złożenia Zarządowi pisemnej rezygnacji,
- 2) wykluczenia przez Zarząd:
  - a) za działalność niezgodną ze Statutem lub uchwałą władz Stowarzyszenia,
  - b) z powodu pozbawienia praw publicznych prawomocnym wyrokiem sądu,
- 3) cofnięcia rekomendacji, o której mowa w § 9 ust. 1 pkt 2, lub przedłożeniu przez osobę prawną decyzji o wystąpieniu ze Stowarzyszenia, podjętej w formie przewidzianej prawem,
- 4) śmierci osoby fizycznej lub likwidacji osoby prawnej.

§ 13.

1. Osoba prawna i fizyczna może zostać członkiem wspierającym, po złożeniu wniosku do Zarządu Stowarzyszenia i pisemnym ustaleniu z Zarządem zasad wspierania Stowarzyszenia.
2. Utrata członkostwa, o którym mowa w ust. 1, następuje wskutek:
  - 1) złożenia Zarządowi pisemnej rezygnacji,
  - 2) wykluczenia przez Zarząd:
    - a) za działalność niezgodną ze Statutem lub uchwałą władz Stowarzyszenia,
    - b) z powodu nie realizowania ustalonych zasad wspierania Stowarzyszenia,
  - 3) likwidacji osoby prawnej lub śmierci osoby fizycznej.
3. Członkowie wspierający mają prawo:
  - 1) składać Zarządowi Stowarzyszenia wnioski dotyczące działalności Stowarzyszenia,
  - 2) brać udział w posiedzeniach władz Stowarzyszenia z głosem doradczym, na zaproszenie tych władz.

§ 14.

Od uchwały Zarządu w przedmiocie wykluczenia członkowi Stowarzyszenia przysługuje odwołanie do Walnego Zebrania Członków w terminie 21 od dnia doręczenia uchwały Zarządu o wykluczeniu. Uchwała Walnego Zebrania jest ostateczna i jest podejmowana na najbliższym Walnym Zebraniu.

Rozdział IV
Władze Stowarzyszenia

§ 15.

1. Władzami Stowarzyszenia są:
  - 1) Walne Zebranie Członków,
  - 2) Zarząd,
  - 3) Komisja Rewizyjna,
  - 4) Rada.
2. Nie można być jednocześnie członkiem Zarządu, Komisji Rewizyjnej i Rady.
3. Kadencja Zarządu, Komisji Rewizyjnej i Rady wynosi 2 lata.

§ 16.

Z zastrzeżeniem § 17 ust. 4, uchwały władz Stowarzyszenia zapadają zwykłą większością głosów, przy obecności co najmniej połowy członków uprawnionych do głosowania.

§ 17.

1. Walne Zebranie Członków zwołuje Zarząd co najmniej jeden raz na sześć miesięcy lub na pisemny wniosek Komisji Rewizyjnej, powiadamiając o jego terminie, miejscu obrad i propozycjach porządku obrad wszystkich członków listami poleconymi lub w każdy skuteczny inny sposób, co najmniej na 14 dni przed wyznaczonym terminem.
2. W Walnym Zebraniu Członków mogą uczestniczyć zaproszeni przez Zarząd goście.
3. Do kompetencji Walnego Zebrania Członków należy w szczególności:
  - 1) uchwalanie kierunków i programów związanych z działalnością Stowarzyszenia,
  - 2) ustalanie liczby członków Zarządu, Komisji Rewizyjnej i Rady,
  - 3) z zastrzeżeniem § 18 ust. 2, wybór i odwołanie członków Zarządu, Komisji Rewizyjnej i Rady,

- 4) rozpatrywanie i zatwierdzanie sprawozdań Zarządu, Komisji Rewizyjnej i Rady,
  - 5) udzielanie absolutorium ustępującemu Zarządowi,
  - 6) uchwalanie zmian Statutu,
  - 7) podejmowanie uchwał w sprawie przystąpienia Stowarzyszenia do innych organizacji,
  - 8) podejmowanie uchwały w sprawie rozwiązania Stowarzyszenia,
  - 9) rozpatrywanie odwołań od uchwał Zarządu, wniesionych przez członków Stowarzyszenia,
  - 10) uchwalanie Regulaminu Pracy Rady i Procedur związanych z wyborem operacji, o których mowa w art. 62 ust. 4 rozporządzenia nr 1698/2005,
  - 11) zatwierdzanie przedstawianej przez Zarząd LSR,
  - 12) ustalanie wysokości składek członkowskich.
4. Podjęcie uchwały w sprawie zmiany Statutu, odwołania członków Zarządu, Komisji Rewizyjnej oraz rozwiązania Stowarzyszenia, wymaga bezwzględnej większości głosów, przy obecności ponad połowy członków Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia.
5. Każdemu członkowi zwyczajnemu Stowarzyszenia obecnemu na Walnym Zabraniu Członków przysługuje jeden głos.

§ 18.

1. Zarząd składa się z od pięciu do siedmiu członków w tym Prezesa i dwóch Wiceprezesów , wybieranych i odwoływanych przez Walne Zebranie Członków .
2. Co najmniej 50% członków Zarządu stanowią przedstawiciele partnerów społecznych i gospodarczych działających na rzecz rozwoju Obszaru.

3. Do kompetencji Zarządu należy:

- 1) przyjmowanie nowych członków Stowarzyszenia,
- 2) reprezentowanie Stowarzyszenia na zewnątrz i działanie w jego imieniu,
- 3) kierowanie bieżącą pracą Stowarzyszenia,
- 4) zwoływanie Walnego Zebrania Członków,
- 5) opracowywanie LSR, planów i rzeczowo-finansowych harmonogramów działalności,
- 6) przygotowanie projektów związanych z realizacją statutowych zadań Stowarzyszenia oraz opracowywanie i składanie właściwym instytucjom wniosków o ich dofinansowanie,
- 7) powoływanie i odwoływanie Dyrektora Biura Stowarzyszenia oraz zatrudnianie innych pracowników tego Biura,
- 8) ustalanie wielkości zatrudniania i zasad wynagradzania pracowników Biura Stowarzyszenia,
- 9) ustalanie regulaminu Biura Stowarzyszenia.

4. Do reprezentowania Stowarzyszenia oraz do zaciągania zobowiązań majątkowych jest upoważniony Prezes lub Wiceprezes Zarządu jednoosobowo, bądź dwóch innych członków Zarządu działających łącznie.

§ 19.

1. Komisja Rewizyjna składa się z Przewodniczącego, Wiceprzewodniczącego i od 1 do 3 członków wybieranych i odwoływanych przez Walne Zebranie Członków.

2. Członkiem Komisji Rewizyjnej nie może być osoba skazana prawomocnym wyrokiem za przestępstwo popełnione umyślnie. Członkowie Komisji Rewizyjnej nie mogą pozostawać z członkami Zarządu w związku małżeńskim, ani też w stosunku pokrewieństwa, powinowactwa lub podległości z tytułu zatrudnienia.

3. Do kompetencji Komisji Rewizyjnej należy:

- 1) kontrola bieżącej pracy Stowarzyszenia,
- 2) składanie wniosków w przedmiocie absolutorium dla Zarządu na Walnym Zebraniu Członków,
- 3) występowanie z wnioskiem o zwołanie Walnego Zebrania Członków,
- 4) dokonywanie wyboru podmiotu mającego zbadać sprawozdanie finansowe Stowarzyszenia zgodnie z przepisami o rachunkowości.

§ 20.

W razie zmniejszenia się składu władz Stowarzyszenia wymienionych w § 15 ust.1 pkt 2 i 3 w czasie trwania kadencji tych władz, Zarząd zwołuje Walne Zebranie Członków w celu uzupełnienia ich składu.

§ 21.

1. Rada składa się z od 15 do 27 członków, w tym Przewodniczącego, Wiceprzewodniczącego i Sekretarza, wybieranych i odwoływanych przez Walne Zebranie Członków.
2. Do wyłącznej kompetencji Rady należy wybór operacji, zgodnie z art. 62 ust. 4 rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005, które mają być realizowane w ramach realizowanej LSR.
3. Co najmniej 50 % członków Rady stanowią przedstawiciele partnerów społecznych lub gospodarczych, o których mowa w art. 6 ust. 1 lit. b i c rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005, z tym że członek Rady nie może być równocześnie członkiem Komisji Rewizyjnej, ani Zarządu Stowarzyszenia.

Rozdział V

Majątek i rozwiązanie Stowarzyszenia

§ 22.

1. Majątek Stowarzyszenia powstaje ze składek członkowskich, darowizn, zapisów, subwencji i dotacji, dochodów z własnej działalności oraz ofiarności publicznej.
2. Funduszami i majątkiem Stowarzyszenia zarządza Zarząd.

§ 23.

1. Stowarzyszenie rozwiązuje się na podstawie uchwały Walnego Zebrania Członków lub w innych przypadkach przewidzianych w przepisach prawa.
2. Podejmując uchwałę o rozwiązaniu Stowarzyszenia Walne Zebranie Członków określa sposób jego likwidacji oraz przeznaczenie majątku Stowarzyszenia.

Tekst jednolity Statutu ze zmianami zatwierdzonymi na Walnym Zebraniu Członków
w dniu 7 listopada 2008 roku.

REGULAMIN PRACY ZARZĄDU
Stowarzyszenia „Kapitał - Praca -Rozwój”

§ 1.

Regulamin Zarządu, zwany dalej „Regulaminem”, określa szczegółowy tryb działania Zarządu, tryb podejmowania decyzji, w tym uchwał oraz zasady kierowania działalnością Stowarzyszenia przez członków Zarządu.

§ 2.

Użyte w Regulaminie określenia oznaczają:

- 1) SKPR - Stowarzyszenie „Kapitał - Praca -Rozwój”,
- 2) członkowie Zarządu - Prezesa Zarządu, Wiceprezesów Zarządu i pozostałych członków Zarządu,
- 3) komórki organizacyjne - biura, zespoły oraz jednoosobowe stanowiska pracy utworzone zgodnie z Regulaminem Organizacyjnym Biura SKPR.

§ 3.

1. Zarząd podejmuje decyzje w sprawach SKPR nie zastrzeżonych przez statut i przepisy prawa do kompetencji innych władz .
2. Zarząd, podejmuje również uchwały w sprawach:
  - 1) wnoszonych przez Zarząd pod obrady Walnego Zebrania Członków,
  - 2) przekazanych Zarządowi do rozpatrzenia przez Komisję Rewizyjną,
  - 3) wnoszonych członków Zarządu na posiedzenie Zarządu,
  - 4) innych, jeżeli w przepisach wewnętrznych SKPR lub powszechnie obowiązujących przepisach prawa zastrzeżono je do wyłącznej kompetencji Zarządu SKPR.
3. Zarząd, w przypadkach przewidzianych przepisami prawa, zobowiązany jest w szczególności do:
  - 1) zwoływania zwyczajnego lub nadzwyczajnego Walnego Zebrania Członków,
  - 2) dokonywania wymaganych ogłoszeń w sposób określony przez obowiązujące przepisy prawa,
  - 3) dokonywania zgłoszeń okoliczności podlegających obowiązkowi wpisu do rejestru handlowego.

§ 4.

1. Prezes Zarządu reprezentuje SKPR i kieruje jego działalnością w ramach kompetencji określonych w Statucie SKPR, a także:
  - 1) zatwierdza roczny plan pracy Zarządu oraz wykonuje inne zadania związane z pracami Zarządu zastrzeżone do jego kompetencji,
  - 2) określa zakres kompetencji pozostałych członków Zarządu oraz wyznacza im zadania o charakterze doraźnym lub szczególnym
  - 3) ustala zasady podległości służbowej doradców,
  - 4) ustala zasady zastępowania nieobecnych członków Zarządu,
  - 5) nadzoruje sprawy związane z nawiązywaniem i rozwiązywaniem stosunku pracy, zmianą warunków płacy lub pracy oraz stosowaniem kar porządkowych, nadzoruje podporządkowane mu bezpośrednio komórki organizacyjne SKPR ,

- 6) składa oświadczenia woli oraz ustanawia pełnomocników zgodnie ze Statutem SKPR,
  - 7) ustala zasady podpisywania dokumentów i pism w SKPR,
  - 8) przyznaje nagrody pracownikom SKPR,
  - 9) realizuje zadania zastrzeżone do jego kompetencji wynikające z odrębnych przepisów prawa.
2. Pod nieobecność Prezesa Zarządu, jego obowiązki wykonuje wyznaczony członek Zarządu.

§ 5.

1. Członkowie Zarządu kierują powierzonymi im pionami organizacyjnymi zgodnie z zasadami podziału kompetencji, sprawują nad nimi bezpośredni nadzór oraz koordynują działania nadzorowanych jednostek organizacyjnych i komórek organizacyjnych SKPR a także realizują zadania, o których mowa w § 4 ust. 1 pkt 2.
2. Do kompetencji członków Zarządu należy w szczególności:
  - 1) podejmowanie decyzji w sprawach należących do zakresu działania nadzorowanych komórek organizacyjnych
  - 2) akceptowanie materiałów kierowanych do rozpatrzenia przez Zarząd lub do decyzji Prezesa Zarządu przygotowanych w nadzorowanych komórkach organizacyjnych,
  - 3) inicjowanie opracowania, nadzór nad przebiegiem prac oraz merytoryczną treścią przepisów wewnętrznych Banku leżących w kompetencjach nadzorowanych jednostek organizacyjnych i komórek organizacyjnych SKPR,
  - 4) wnioskowanie w sprawach osobowych zastrzeżonych do decyzji Prezesa Zarządu w odniesieniu do stanowisk kierowniczych w SKPR oraz doradców współpracujących bezpośrednio z członkiem Zarządu,
  - 5) realizacja uprawnień wynikających z uczestnictwa w posiedzeniach Zarządu.

§ 6.

1. Zarząd rozpatruje sprawy wniesione przez członków Zarządu oraz Komisję rewizyjną w terminach określonych planem pracy Zarządu.
2. Członkowie Zarządu oraz członkowie reprezentujący Komisję Rewizyjną mogą na posiedzeniu zgłosić wniosek o wprowadzenie do porządku posiedzenia dodatkowych pilnych spraw, które nie mogły być zgłoszone wcześniej.
3. Decyzję o włączeniu do porządku spraw, o których mowa w ust. 2 podejmuje przewodniczący posiedzenia.

§ 7.

1. Zarząd działa zgodnie z rocznym planem pracy.
2. Projekt planu pracy Zarządu sporządza w terminie do dnia 15 stycznia każdego roku komórka organizacyjna prowadząca obsługę Zarządu.
3. Projekt planu pracy Zarządu uwzględnia ewentualne zalecenia Komisji Rewizyjnej, wnioski jednostek komórek organizacyjnych SKPR, zaakceptowane przez nadzorującego członka Zarządu oraz zadania zawarte w LSR i programie działania SKPR .
4. Komórka organizacyjna, o której mowa w ust. 2 koordynuje realizację planu pracy Zarządu i przedkłada Prezesowi Zarządu informację o realizacji planu w terminie 30 dni po upływie każdego kwartału.

§ 8.

1. Posiedzenia Zarządu powinny odbywać się przynajmniej raz w miesiącu.
2. W posiedzeniach Zarządu, poza członkami Zarządu oraz wyznaczonymi przez Prezesa Zarządu stałymi uczestnikami posiedzeń, biorą udział inne osoby zaproszone przez Prezesa Zarządu.
3. Członkowie Zarządu, którzy nie mogą uczestniczyć w posiedzeniu powinni zawiadomić o tym Prezesa Zarządu, a w razie jego nieobecności wyznaczonego członka Zarządu.
4. W posiedzeniach Zarządu mogą uczestniczyć, z głosem doradczym, członkowie reprezentujący Komisje Rewizyjną.
5. Komórka organizacyjna prowadząca obsługę Zarządu przygotowuje - na podstawie planu pracy i zgłoszonych przez Prezesa Zarządu, pozostałych członków Zarządu, Komisje Rewizyjną lub komórki organizacyjne wniosków w tym wynikających z bieżącej działalności SKPR -projekty porządku posiedzeń Zarządu oraz listy osób uczestniczących w posiedzeniach, które są przedkładane Prezesowi Zarządu do akceptacji.
6. Czynności związane ze zwoływaniem posiedzeń i ich obsługą wykonuje komórka organizacyjna SKPR prowadząca obsługę Zarządu.

§ 9.

Posiedzeniom przewodniczy Prezes Zarządu a w razie jego nieobecności wyznaczony członek Zarządu.

§ 10.

1. Przewodniczący posiedzenia otwiera i zamyka posiedzenie, przestrzega porządku obrad, wyraża zgodę na rozpatrzenie wniosku zgłoszonego po otwarciu posiedzenia nawet bez uprzednio przygotowanych materiałów, udziela głosu, podsumowuje dyskusję, formułuje treść decyzji podejmowanych przez Zarząd, rozstrzyga kwestie proceduralne wynikłe w toku obrad, zarządza głosowanie oraz wykonuje inne czynności związane z posiedzeniem.
2. Treść wypowiedzi uczestników dyskusji w czasie posiedzeń Zarządu oraz wyniki głosowania stanowią informację poufną i nie mogą być udostępniane w innej formie niż objęta protokołem z posiedzeń Zarządu.

§ 11.

1. Materiał przygotowany do rozpatrzenia przez Zarząd jest dołączony do „Wniosku na posiedzenie Zarządu”.
2. Jeżeli sprawa kierowana do rozpatrzenia przez Zarząd wymaga podjęcia uchwały konieczne jest uzgodnienie projektu uchwały przez komórkę organizacyjną SKP wnoszącą projekt z podmiotem sprawującym obsługę prawną SKPR.
3. Materiał na posiedzenie Zarządu może mieć charakter poufny.
4. Materiał na posiedzenie Zarządu powinien być dostarczony w terminie umożliwiającym zapoznanie się z nim osobom uczestniczącym w posiedzeniu nie później jednak niż na dwa dni robocze przed terminem posiedzenia - w trybie elektronicznym.
5. W uzasadnionych przypadkach Prezes Zarządu może skrócić termin, o którym mowa w ust. 4.

§ 12.

1. Uchwały Zarządu podejmowane są bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy członków Zarządu. Głosy wstrzymujące się uważa się za głosy oddane przeciw uchwale. W przypadku równej liczby głosów za i przeciw decyduje głos przewodniczącego posiedzenia.
2. Członek Zarządu głosujący przeciw uchwale może zgłosić do podjętej na posiedzeniu Zarządu uchwały zdanie odrębne. Zdanie odrębne wraz z uzasadnieniem zgłasza się na posiedzeniu, na którym podjęto uchwałę, której zdanie odrębne dotyczy.
3. Zdanie odrębne, o którym mowa w ust. 2 zamieszczane jest w protokole. Na wniosek zgłaszającego w protokole zamieszcza się również uzasadnienie zdania odrębnego.
4. W razie sprzeczności interesów SKPR z osobistymi interesami członka Zarządu, jego małżonka, krewnych, powinowatych do drugiego stopnia, członek Zarządu powinien wstrzymać się od udziału w rozstrzygnięciu tych spraw, co należy zaznaczyć w protokole.

§ 13.

1. W szczególnie uzasadnionych przypadkach Prezes Zarządu może zarządzić podjęcie uchwał w trybie obiegowym bez zwoływania posiedzenia Zarządu.
2. Uchwałę w trybie obiegowym uznaje się za podjętą, jeśli za jej podjęciem wypowie się na piśmie lub w postaci elektronicznej co najmniej połowa członków Zarządu.
3. Podjęcie uchwały w trybie obiegowym winno być odnotowane w protokole z posiedzenia Zarządu najbliższego po dacie podjęcia uchwały.

§ 14.

W przypadku wniesienia na posiedzeniu Zarządu merytorycznych uwag do projektu uchwały, wnosząca projekt komórka organizacyjna SKPR obowiązana jest do niezwłocznego przedłożenia poprawionego tekstu projektu komórce organizacyjnej prowadzącej obsługę Zarządu po uzyskaniu parafy podmiotu sprawującego obsługę prawną SKPR

§ 15.

Uchwały Zarządu po ich podjęciu są podpisywane przez wszystkich członków Zarządu obecnych na posiedzeniu.

§ 16.

Sprawy dla których nie jest zastrzeżona forma uchwały podejmowane są w trybie uzgodnień przez członków Zarządu obecnych na posiedzeniu. Przyjęte rozstrzygnięcia wymagają stosownego wpisu do protokołu.

§ 17.

Komórka organizacyjna prowadząca obsługę Zarządu niezwłocznie po posiedzeniu zawiadamia na piśmie nieobecnych na posiedzeniu dyrektorów właściwych komórek organizacyjnych SKPR o treści uchwał lub rozstrzygnięć, o których mowa w § 16 ust. 1 dotyczących tych komórek.

§ 18.

1. Protokoły posiedzeń Zarządu sporządza komórka organizacyjna prowadząca obsługę Zarządu.
2. Protokoły posiedzeń Zarządu powinny zawierać:
  - 1/ tytuł, numer i datę,
  - 2/ imiona i nazwiska członków Zarządu oraz innych osób uczestniczących w posiedzeniu,
  - 3/ porządek obrad,
  - 4/ omówienie przebiegu posiedzenia, w tym:
    - a/ podjęcie uchwały w określonej sprawie,
    - b/ liczbę oddanych głosów za każdą uchwałą,
    - c/ zdania odrębne zgłoszone przez członków Zarządu do podjętych uchwał, wraz z uzasadnieniami jeśli wnioski o ich zamieszczenie zostały zgłoszone,
    - d/ podjęte przez Zarząd rozstrzygnięcia w sprawach, o których mowa w § 16 ust. 1,
  - 5/ informacja o wstrzymaniu się członka Zarządu od uczestnictwa w podejmowaniu uchwały zgodnie z § 12 ust. 4,
  - 6/ spis materiałów przedłożonych na posiedzenie,
  - 7/ imię i nazwisko protokolanta oraz akceptację treści protokołu przez dyrektora komórki organizacyjnej prowadzącej obsługę Zarządu.
3. Protokoły posiedzeń Zarządu - po przyjęciu protokołu - podpisują członkowie Zarządu obecni na posiedzeniu oraz na dowód zapoznania się z jego treścią pozostali członkowie Zarządu.
4. Załącznikami do protokołu są oryginały materiałów rozpatrywanych na posiedzeniu oraz teksty podjętych przez Zarząd uchwał, podpisane przez wszystkich członków Zarządu obecnych na posiedzeniu.
5. Protokoły posiedzeń Zarządu przed ich podpisaniem komórka organizacyjna prowadząca obsługę Zarządu uzgadnia z członkami Zarządu oraz przedstawia do parafowania podmiotowi sprawującemu obsługę prawną w celu potwierdzenia zgodności treści protokołu z przepisami prawa.
6. Oryginały protokołów posiedzeń przechowuje komórka organizacyjna pełniąca obsługę Zarządu.
7. Kopie protokołów lub wyciągi z nich komórka organizacyjna, o której mowa w ust. 6 może przekazywać członkom Zarządu, Komisji Rewizyjnej, zainteresowanym komórkom organizacyjnym SKPR - na ich wniosek, a także publikować w wewnętrznej sieci elektronicznej.

§ 19.

Komórka organizacyjna prowadząca obsługę Zarządu przedkłada Zarządowi sprawozdanie z wykonania uchwał i rozstrzygnięć Zarządu za okresy kwartalne na podstawie uzyskanych z komórek organizacyjnych SKPR informacji o realizacji uchwał i rozstrzygnięć ich dotyczących.

Regulamin wchodzi w życie z dniem 16 stycznia 2009 roku

REGULAMIN ORGANIZACYJNY ORGANU DECYZYJNEGO LGD

Rady Stowarzyszenia „Kapitał - Praca - Rozwój”

ROZDZIAŁ I Postanowienia ogólne

§ 1

Regulamin określa strukturę organizacyjną i tryb pracy Rady.

§ 2

Rada jest organem decyzyjnym Stowarzyszenia „Kapitał - Praca - Rozwój”, zwanego dalej Stowarzyszeniem, w zakresie wyboru operacji(projektów), o których mowa w art. 62 ust. 4 Rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005, które mają być realizowane w ramach realizowanej Lokalnej Strategii Rozwoju - zwanej dalej LSR.

§ 3

1. Rada składa się z 27 członków, w tym: Przewodniczącego, Wiceprzewodniczącego, Sekretarza oraz 3 Przewodniczących Zespołów, o których mowa w §6 ust. 5
2. Liczbę członków Rady oraz jej skład uchwała Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia
3. Osoba zgłoszona do składu Rady reprezentująca jeden z podmiotów sektora społecznego zobowiązana jest dostarczyć do siedziby Stowarzyszenia dokumenty(wypis z KRS, pełnomocnictwo, uchwała właściwych organów i.t.p.) wskazujących na jej prawo reprezentowania danej organizacji. W przypadku osób fizycznych, zgłaszanych przez Zarząd Stowarzyszenia, niezbędne jest przedstawienie zaświadczenia o zamieszkiwaniu na obszarze objętym LSR.
4. Osoba złożona do składu Rady , w ramach sektora gospodarczego, wskazywana przez Zarząd Stowarzyszenia , zobowiązana jest do dostarczenia do siedziby Stowarzyszenia wypisu z Krajowego Rejestru Sądowego lub zaświadczenia z urzędu gminy należącej do obszaru objętego zasięgiem LSR o prowadzeniu na tym obszarze działalności gospodarczej.
5. Osoby zgłoszone do składu Rady zatwierdza Walne Zebranie Członków poprzez przyjęcie uchwały w sprawie wyboru członków Rady.
6. Gmina zaliczana do sektora publicznego reprezentowana jest przez Wójta lub inną osobąęwskazaną w uchwale Rady lub pełnomocnictwie.Inne podmioty publiczne są reprezentowane przez kierownika danej jednostki lub ustanowionego pełnomocnika.

§ 4

Członek Rady traci członkostwo w przypadku zmiany jego statusu prawnego lub wycofania zgłoszenia, o której mowa w § 3 . W takim przypadku Zarząd Stowarzyszenia informuje daną osobę o utracie mandatu do pracy w Radzie i jej odwołaniu . Uzupełnienie składu Rady następuje zgodnie z zasadami określone w niniejszej uchwale.

Za datę rozpoczęcia działalności w Radzie przyjmuje się datę wręczenia przez Prezesa Zarządu Stowarzyszenia aktu powołującego daną osobę do składu Rady ,

ROZDZIAŁ II Członkowie Rady

§ 6

1. W skład Rady wchodzi osoby fizyczne oraz przedstawiciele osób prawnych wybranych przez Walne Zebranie Członków.
2. W skład Rady wchodzi przedstawiciele wszystkich gmin będących członkami Stowarzyszenia należących do obszaru objętego LSR, przy czym przedstawiciele podmiotów sektora społecznego i gospodarczego stanowią powinni stanowić co najmniej 50%.
3. Członek Rady nie może być równocześnie członkiem Komisji Rewizyjnej, ani Zarządu Stowarzyszenia.
4. Prezydium Rady stanowią: Przewodniczący, Wiceprzewodniczący, Sekretarz oraz z trzech Przewodniczących Zespołów Oceny Projektów. W składzie Prezydium Rady znajdują się przedstawiciele wszystkich trzech sektorów: publicznego, społecznego i gospodarczego.
5. Każdy z członków Rady, z wyjątkiem Przewodniczącego, Wiceprzewodniczącego i Sekretarza należy wyłącznie do jednego z trzech wymienionych niżej zespołów:
  - 1) Zespołu ds. Rozwoju Przedsiębiorczości i Odnowy Wsi (projekty osi3)
  - 2) Zespołu ds. Rozwoju Turystyki, Sportu i Rekreacji
  - 3) Zespołu ds. Zachowania Dziedzictwa Kulturowego, Historycznego i Przyrodniczego

§ 7

1. Co najmniej połowa członków Rady posiada udokumentowaną wiedzę z zakresu rozwoju obszarów wiejskich i podejścia Leader.
2. Co najmniej połowę członków Rady stanowią osoby zamieszkujące na obszarze objętym LSR co najmniej 5 lat.
3. Co najmniej połowa członków Rady posiada doświadczenie w zakresie realizacji operacji lub projektów z zakresu obszarów wiejskich współfinansowanych ze środków pochodzących z budżetu Unii Europejskiej.
4. Przynajmniej jeden z członków Rady posiada udokumentowaną znajomość co najmniej jednego języka roboczego Unii Europejskiej (angielski, francuski, niemiecki) w stopniu umożliwiającym swobodne porozumiewanie się.

ROZDZIAŁ III Procedury wyłączenia z udziału w głosowaniu

§ 8

Członkowie Rady, przed przystąpieniem do prac związanych z wyborem operacji składają w Biurze Stowarzyszenia Kapitał Praca Rozwój pisemne oświadczenie o zachowaniu bezstronności co do wyboru operacji według Wzoru nr 1 załączonego do niniejszego regulaminu.

1. Członek Rady powinien wyłączyć się z udziału w dokonywaniu wyboru operacji, jeżeli zaistnieją wątpliwości co do jego bezstronności, w szczególności jeżeli:
  - a) wniosek o wybór operacji składany jest przez członka Rady,
  - b) wniosek o wybór operacji składany jest przez podmiot, którego członek Rady jest delegatem na Walne Zebranie LGD,
  - c) wniosek o wybór operacji składany jest przez podmiot, w organach którego zasiada członek Rady,
  - d) wniosek o wybór operacji składany jest przez podmiot, z którym członka Rady łączy stosunek pracy,
  - e) wniosek składany jest przez krewnych lub powinowatych do stopnia II członka Rady.
2. Wniosek o wyłączenie z udziału w dokonywaniu wyboru operacji składa się na posiedzeniu Zespołu/Rady. O wyłączeniu z udziału w dokonywaniu wyboru operacji decyduje głosowanie członków Zespołu/Rady

ROZDZIAŁ IV

Posiedzenie Rady i Zespołów Oceny Projektów

§ 10

1. Posiedzenia Rady oraz posiedzenia Zespołów Oceny Projektów odbywają się w miarę potrzeb wynikających z naborów wniosków prowadzonych przez Stowarzyszenie.
2. Posiedzenia Rady i Zespołów Rady zwołuje Przewodniczący Rady uzgadniając miejsce, termin i porządek posiedzenia z Zarządem Stowarzyszenia.
3. Pracami Rady pomiędzy zebraniem kieruje Przewodniczący we współpracy z Wiceprzewodniczącym.
4. Zebraniom Rady przewodniczy Przewodniczący lub Wiceprzewodniczący Rady.
5. Przewodniczący Rady ma obowiązek zwołać Radę i posiedzenie Zespołów Oceny Wniosków na wniosek Zarządu.

§ 11

1. Członkowie Rady powinni być zawiadomieni o miejscu, terminie i porządku posiedzenia Zespołu/Rady najpóźniej 7 dni przed terminem posiedzenia drogą elektroniczną na adres imie.nazwisko@skpr.pl lub inny wskazany przez nich na piśmie.
2. Posiedzenia Zespołu/Rady są jawne. Zawiadomienie o terminie, miejscu i porządku posiedzenia podaje się na stronach internetowych Stowarzyszenia oraz na tablicy ogłoszeń w siedzibie Stowarzyszenia co najmniej 7 dni przed posiedzeniem.
3. W posiedzeniach Zespołu/Rady powinien uczestniczyć Prezes Zarządu lub inny członek Zarządu.
4. Członkowie Zespołów zapoznają się ze złożonymi wnioskami w trakcie posiedzenia,
5. Członkowie Rady powinni mieć możliwość zapoznania się ze wszystkimi materiałami i dokumentami związanymi z porządkiem obrad w terminie 7 dni przed jej posiedzeniem, Materiały i dokumenty są udostępniane do wglądu w Biurze LGD.

§ 12

1. Przed otwarciem posiedzenia Zespołu/Rady członkowie Rady potwierdzają swoją obecność podpisem na liście obecności.
2. Wcześniejsze opuszczenie posiedzenia Zespołu/Rady przez Członka Rady wymaga poinformowania o tym Przewodniczącego.

3. Prawomocność posiedzenia i podejmowanych przez Radę uchwał (quorum) wymaga obecności co najmniej 50% składu Rady.
4. Po otwarciu posiedzenia Zespołu/Rady Przewodniczący Zespołu/Przewodniczący Rady podaje liczbę obecnych członków Rady na podstawie podpisanej przez nich listy obecności i stwierdza prawomocność posiedzenia (quorum).
5. W przypadku braku quorum Przewodniczący Rady zamyka obrady wyznaczając równocześnie nowy termin posiedzenia

§ 13

1. Członkowie Rady mają obowiązek uczestniczenia w posiedzeniach Rady i właściwego Zespołu Oceny Wniosków.
2. W razie niemożności wzięcia udziału w posiedzeniu Rady lub Zespołu Oceny Wniosków, członek Rady zawiadamia o tym przed terminem posiedzenia Przewodniczącego Rady, a następnie jest obowiązany w ciągu 7 dni usprawiedliwić w formie pisemnej swoją nieobecność Przewodniczącemu Rady.
3. Za przyczyny usprawiedliwiające niemożność wzięcia przez członka Rady udziału w posiedzeniu Rady lub Zespołu Oceny Wniosków uważa się:
  - a) chorobę albo konieczność opieki nad chorym potwierdzoną zaświadczeniem lekarskim,
  - b) podróż służbową,
  - c) inne prawnie lub losowo uzasadnione przeszkody.

§ 14

1. Członkom Rady w okresie sprawowania funkcji przysługuje dieta za udział w posiedzeniach Zespołu/Rady, wypłacana po zakończeniu każdego z naborów i ogłoszeniu listy projektów zatwierdzonych przez Radę.
2. Wysokość diety oraz zasady wypłacania ustala Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia.
3. W przypadku wcześniejszego opuszczenia przez członka posiedzenia Rady dieta za to posiedzenie ulega obniżeniu o 50%.
4. Członek Rady ma prawo rezygnacji z pełnionej funkcji .
5. Odwołanie członka Rady następuje wskutek uchwały Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia, na wniosek złożony przez Zarząd LGD lub członka Rady.
6. Odwołanie może nastąpić na skutek nieusprawiedliwionych nieobecności członka Rady, braku obiektywizmu w podejmowaniu decyzji lub podejmowania przez członka Rady działań, dezorganizujących prawidłowe funkcjonowanie Rady .

ROZDZIAŁ V

Zasady i kryteria wyboru operacji/projektów

§ 15

1. Wybór wniosków/projektów do dofinansowania, których nabór prowadzi Stowarzyszenie odbywa się na podstawie kryteriów wyboru wniosków, zgodnie z art.62 ust.4 rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005, w dwóch etapach poprzez :
  - 1) ocenę przeprowadzoną przez właściwy, ze względu na przedmiot dofinansowania projektu, Zespół Oceny Projektów,
  - 2) uchwałę zebrania Rady w sprawie zatwierdzenia listy wybranych projektów.

1. Członkowie Rady dokonują indywidualnej oceny wniosków na posiedzeniu właściwego zespołu oceny projektów.
2. Zespół ds. Rozwoju Przedsiębiorczości i Odnowy Wsi dokonuje oceny projektów dotyczących przedsięwzięć realizowanych w ramach działań Osi 3 PROW na lata 2007-2013.
3. Zespół ds. Rozwoju Turystyki, Sportu i Rekreacji dokonuje oceny wniosków w ramach „małych projektów” dotyczących przedsięwzięć z zakresu turystyki, sportu i rekreacji.
4. Zespół ds. Zachowania Dziedzictwa Kulturowego, Historycznego i Przyrodniczego dokonuje oceny wniosków w ramach „małych projektów” dotyczących przedsięwzięć z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego, historycznego i przyrodniczego.
5. Decyzję o skierowaniu wniosku do odpowiedniego Zespołu podejmuje Przewodniczący Rady.
6. W skład każdego z Zespołu wchodzi 7 członków oraz Przewodniczący.
7. Pracami Zespołu kieruje Przewodniczący Zespołu Oceny Projektów.
8. Każdy z członków Zespołu dokonuje oceny zgodności z LSR każdego z przedstawionych do oceny wniosków, poprzez wypełnienie i podpisanie załączonej do niniejszego regulaminu Karty oceny zgodności z LSR (Wzór nr 2). W przypadku stwierdzenia przez oceniającego zgodności z LSR dokonuje on również oceny punktowej, z zastosowaniem kryteriów właściwych dla danego typu projektu (Wzory nr 3,4,5,6).
9. W przypadku kiedy liczba członków właściwego Zespołu oceniających projekt jest niższa od 7, Z uwagi na wyłączenie się członka Rady z głosowania lub wystąpienia innych okoliczności, Przewodniczący Rady wyznacza odpowiednią (uzupełniającą do 7) liczbę członków Rady spoza Zespołu, w pierwszej kolejności z grona Prezydium Rady.
10. Wniosek/projekt jest zgodny z LSR, o ile 7 oceniających go członków Rady uzna go zgodny z LSR.
11. Lista wniosków/projektów uznanych za niezgodne z LSR podawana jest niezwłocznie do wiadomości beneficjenta oraz wywieszana na stronie internetowej Stowarzyszenia.
12. Liczba uzyskanych punktów jest średnią arytmetyczną z uzyskanych ocen indywidualnych.
13. O liczbie uzyskanych punktów beneficjent jest informowany niezwłocznie po zakończeniu posiedzenia Zespołu oceniającego.
14. Wyniki oceny wniosków podawane są do publicznej wiadomości poprzez zamieszczenie listy ocenionych wniosków z podaniem liczby uzyskanych punktów na stronie internetowej Stowarzyszenia oraz przekazanie wnioskodawcom.

ROZDZIAŁ VI Zastrzeżenie (protest)

§ 17

1. Wnioskodawcy mają prawo złożyć w Biurze Stowarzyszenia w terminie 7 dni od dnia podania do publicznej wiadomości listy ocenionych wniosków pisemne zastrzeżenie (protest) od decyzji Zespołu Oceny Projektów do Prezydium Rady.
2. Protest rozpatrywany jest przez Prezydium Rady. Swoje stanowisko w sprawie zastrzeżenia (protestu) Prezydium przedstawia na zebraniu Rady przed głosowaniem całej listy

ROZDZIAŁ VIII

Zatwierdzenie listy operacji/projektów, Głosowanie

§ 18

1. Na podstawie ocen przekazanych przez Przewodniczących Zespołów sporządzana jest lista rankingowa projektów uwzględniająca liczbę uzyskanych punktów.
2. Decyzja w sprawie wyboru projektów do finansowania jest podejmowana w formie uchwały Rady zatwierdzającej przedstawioną do głosowania listę. Proponowane na liście kwoty dofinansowania mogą być niższe od wnioskowanych przez beneficjentów.
3. W pierwszej kolejności rozpatrywane są wniesione zastrzeżenia i opinie Prezydium. W przypadku uznania zastrzeżenia (wyniku głosowania) projekt jest ponownie oceniany. Ocena jest dokonywana w trakcie trwania posiedzenia Rady przez wybranych 7 członków Rady, z których żaden nie dokonywał oceny tego projektu w poprzednim etapie. Ocena tego Zespołu ma charakter ostateczny i nie podlega dalszej procedurze składania zastrzeżeń. Projekt jest umieszczany na liście projektów do finansowania, zgodnie z uzyskaną liczbą punktów.
4. Treść uchwały w sprawie wyboru projektów do finansowania musi zawierać:
  - 1) wyniki głosowania w sprawie uznania bądź nieuznania projektu za zgodny z LSR,
  - 2) wyniki głosowania w sprawie oceny projektu według kryteriów oceny projektów,
  - 3) dostępność środków LGD na poszczególne typy operacji,
  - 4) w przypadku protestu stanowisko Rady co do jego zasadności.
  - 5) informacje o wnioskodawcy operacji (imię i nazwisko lub nazwę, miejsce zamieszkania lub miejsce działalności, adres lub siedzibę, PESEL lub REGON, NIP)
  - 6) tytuł projektu zgodny z tytułem podanym we wniosku,
  - 7) kwotę pomocy o jaką ubiegał się wnioskodawca nie większą od kwoty podanej we wniosku,
  - 8) w przypadku braku zgodności projektu z LSR informację o przyczynach takiej oceny.

§ 19

1. Przewodniczący Rady czuwa nad sprawnym przebiegiem i przestrzeganiem porządku posiedzenia, otwiera i zamyka dyskusje oraz udziela głosu w dyskusji.
2. Przedmiotem wystąpienia mogą być tylko sprawy objęte porządkiem obrad.
3. Przewodniczący może określić maksymalny czas wystąpienia.
4. W części posiedzenia poświęconej omówieniu uchwały w sprawie wyboru projektów do finansowania Przewodniczący Rady udziela w pierwszej kolejności głosu przedstawicielowi Zarządu, a następnie pozostałym dyskutantom według kolejności zgłoszeń. Powtórne zabranie głosu w tej samej sprawie możliwe jest po wyczerpaniu listy mówców.
5. Jeżeli mówca w swoim wystąpieniu odbiega od aktualnie omawianej sprawy lub przekracza maksymalny czas wystąpienia, albo też treść lub forma wystąpienia zakłóca porządek obrad lub powagę posiedzenia, Przewodniczący Rady zwraca uwagę mówcy. Po dwukrotnym zwróceniu uwagi Przewodniczący ma prawo odebrać mówcy głos. Fakt ten odnotowuje się w protokole posiedzenia.
6. Po wyczerpaniu listy mówców Przewodniczący Rady zamyka dyskusję i rozpoczyna procedurę głosowania. W razie potrzeby Przewodniczący Rady może zarządzić przerwę w celu wykonania niezbędnych czynności przygotowawczych do głosowania, na przykład poprawek w projekcie uchwały.
7. Po zarządzeniu głosowania można zabrać głos jedynie w celu zgłoszenia lub uzasadnienia wniosku formalnego o sposobie lub porządku głosowania i to jedynie przed zarządzeniem głosowania.

8. Wniosek formalny może dotyczyć jedynie:
  - a) stwierdzenia quorum,
  - b) sprawdzenia listy obecności,
  - c) przerwania, odroczenia lub zamknięcia posiedzenia Rady,
  - d) zmiany porządku posiedzenia,
  - e) głosowania bez dyskusji,
  - f) zamknięcia listy mówców,
  - g) ograniczenia czasu wystąpień mówców,
  - h) zamknięcia dyskusji,
  - i) zarządzenia przerwy,
  - j) zarządzenia głosowania imiennego,
  - k) przeliczenia głosów,
  - l) reasumpcji głosowania
9. Wniosek formalny musi zawierać zwięzłe uzasadnienie.

§ 20

1. Głosowanie uchwały Rady w sprawie wyboru projektów do finansowania odbywa się poprzez wypełnienie i oddanie Sekretarzowi Rady Karty do głosowania (Wzór nr 7) do niniejszego Regulaminu. Karcie do Głosowania towarzyszy lista projektów do finansowania.
2. Karty muszą być wypełnione piórem, długopisem lub cienkopisem w kolorze niebieskim.
3. Głosowanie w innych sprawach odbywa się poprzez podniesienie ręki na wezwanie Przewodniczącego Rady.
4. Głos oddany przez członka Rady w formie wypełnionej Karty do głosowania jest nieważny, jeżeli na karcie brakuje imienia lub nazwiska lub podpisu członka Rady lub na Karcie do Głosowania brakuje informacji pozwalających zidentyfikować jednoznacznie projekt umieszczony na załączonej liście projektów do finansowania.
5. Wyniki głosowania ogłasza Przewodniczący Rady.

ROZDZIAŁ IX

Sporządzanie i przechowywanie dokumentacji. Postanowienia końcowe

§ 21

1. Materiały na posiedzenia Zespołów Oceny Projektów i zebrania Rady przygotowuje Biuro Stowarzyszenia, które również wykonuje obsługę prac i posiedzeń Rady oraz Zespołów Oceny Projektów (w szczególności sporządza protokoły z posiedzeń, zapewnia podanie do publicznej wiadomości wyników oceny wniosków, przekazanie ich wnioskodawcom oraz gromadzi i zabezpiecza dokumentację).
2. W trakcie posiedzenia Zespołu/Rady sporządzany jest protokół.
3. Karty do głosowania stanowią załącznik do protokołu Komisji Skrutacyjnej, który powinien zawierać:
  - a) skład osobowy Komisji Skrutacyjnej,
  - b) określenie przedmiotu głosowania,
  - c) określenie liczby uprawnionych do głosowania, liczby biorących udział w głosowaniu, liczby oddanych głosów ważnych i nieważnych,
  - d) wyniki głosowania,
  - e) podpisy członków Komisji.

§ 22

1. Uchwałom Rady nadaje się formę odrębnych dokumentów, z wyjątkiem uchwał proceduralnych, które odnotowuje się jedynie w protokole z posiedzeń.
2. Uchwałę podpisuje Przewodniczący Rady.
3. Uchwały podjęte przez Radę Przewodniczącą Rady przekazuje niezwłocznie Zarządowi Stowarzyszenia.
4. Przekazane uchwały Zarząd umieszcza niezwłocznie na stronach internetowych Stowarzyszenia wywiesza na tablicy ogłoszeń w siedzibie Stowarzyszenia.

§ 19

1. Rada korzysta z pomieszczeń biurowych, urządzeń i materiałów biura Stowarzyszenia.
2. Koszty działalności Rady ponosi Stowarzyszenie.

.....
(Imię i nazwisko)

Siedlce, dnia .....2009 roku

.....
(adres)

OŚWIADCZENIE

Ja ..... niżej podpisany, znając procedury wyboru wniosków przez Radę, jak organu decyzyjnego Stowarzyszenia „Kapitał - Praca - Rozwój, w zakresie wyboru operacji, o których mowa w art. 62 ust. 4 rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005, które mają być realizowane w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju oświadczam, że:

- 1) nie jest pracownikiem lokalnej Grupy Działania Stowarzyszenie „Kapitał - Praca - Rozwój,
- 2) zachowam bezstronność w trakcie prac związanych z wyborem wniosków przez Radę a w razie wątpliwości zgłoszę je do Przewodniczącego Zespołu/Rady i uchylę się od głosu.

.....
(Podpis członka Rady)

Karta oceny zgodności projektu z LSR

Wniosek nr.....

złożony przez .....

Nazwa operacji /projektu .....

I. Działanie PROW:

- Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej
- Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw
- Odnowa i rozwój wsi
- Mały projekt

II. Czy realizacja projektu przyczyni się do osiągnięcia celów ogólnych LSR ?

Cel: Stworzenie wspólnego, sieciowego produktu turystycznego - promowanego i sprzedawanego pod wspólną marką „Europejski Park Edukacji”

- tak   nie

Cel: Aktywizacja mieszkańców, poprawa samoorganizacji i zarządzania na poziomie społeczności lokalnych i realizacji celów strategii na całym obszarze

- tak   nie

Cel: Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez różnicowanie działalności gospodarczej, tworzenie pozarolniczych miejsc pracy

- tak   nie

III. Czy realizacją projektu przyczyni się do osiągnięcia celów szczegółowych LSR?

Numer i nazwa celu szczegółowego:

.....

IV. Czy projekt jest zgodny z przedsięwzięciami planowanymi w ramach LSR ?

Numery i nazwy planowanych przedsięwzięć, z którym projekt jest zgodny

.....

.....

.....

.....

Głosuję za uznaniem / nieuznaniem operacji za zgodną z LSR*
(*niepotrzebne skreślić)

_____

data	imię i nazwisko	czytelny podpis członka Rady
------	-----------------	------------------------------

Informacja o sposobie wypełnienia karty: W odniesieniu do działań PROW i każdego celu wymienionego w pkt II należy wybrać i zaznaczyć odpowiedź „tak” lub odpowiedź „nie” przez postawienie znaku X w odpowiednim polu .

W pkt III i IV należy wpisać numer i nazwę celu szczegółowego LSR oraz numery i nazwy przedsięwzięć planowanych w ramach LSR (zgodnych z wykazem określonym w instrukcji głosowania), z którymi projekt jest zgodny.

Pozostawienie bez wypełnienia oznacza brak zgodności projektu w wykazem celów ogólnych, szczegółowych LSR lub przedsięwzięć planowanych w ramach LSR.

KARTA OCENY PROJEKTU

Wniosek nr.....

złożony przez .....

Nazwa projektu .....

Działanie PROW: „RÓŻNICOWANIE W KIERUNKU DZIAŁALNOŚCI NIEROLNICZEJ”

1. Projekt służy realizacji przedsięwzięć: _____
  - jednego ; 5 punktów
  - 2-3 : 10 punktów
  - powyżej 3 : 20 punktów

2. Kwota wnioskowanego dofinansowania: _____
  - do 25 tysięcy : 20 punktów
  - między 25 i 50 tys. : 10 punktów
  - powyżej 50 tys : 5 punktów

3. Innowacyjny charakter projektu (10 punktów) _____

4. Za każde utworzone miejsce pracy (10 punktów) _____

5. Wielkość miejscowości, na terenie której projekt będzie realizowany : _____
  - poniżej 500 mieszkańców : 20 punktów
  - między 500 a 1000 : 10 punktów
  - powyżej 1500 : 5 punktów

6. Wnioskodawca jest kobietą: 10 punktów _____

7. Wnioskodawca jest osobą młodą (do 30 roku życia) _____
  - : 10 punktów

8. Uniwersalność projektu, możliwość osiągnięcia efektu synergii i dyfuzji na całym obszarze LSR

: do 10 punktów _____

9. Udział własny		_____
powyżej 50%	: 20 punktów	
między 30 a50%	: 10 punktów	
30%	: 5 punktów	

Suma punktów .....
.....

Nazwisko i imię członka Rady .....
.....

Data i czytelny podpis członka Rady .....
.....

Podpis Przewodniczącego Zespołu Oceny Wniosku .....
.....

KARTA OCENY PROJEKTU

Wniosek nr.....

złożony przez .....

Nazwa projektu .....

Działanie PROW : „TWORZENIE I ROZWÓJ MIKROPRZEDSIĘBIORSTW”

1. Projekt służy realizacji przedsięwzięć: _____
jednego ; 5 punktów
2-3 : 10 punktów
powyżej 3 : 20 punktów

2. Kwota wnioskowanego dofinansowania: _____
do 50 tysięcy : 20 punktów
pomiędzy 50 i 150 tys. : 10 punktów
powyżej 150 tys : 5 punktów
3. Innowacyjny charakter projektu (10 punktów) _____
4. Za każde utworzone miejsce pracy (10 punktów) _____

5. Wielkość miejscowości, na terenie której projekt będzie realizowany : _____
poniżej 500 mieszkańców : 20 punktów
pomiędzy 500 a 1000 : 10 punktów
powyżej 1500 : 5 punktów

6. Wnioskodawca jest kobietą : 10 punktów _____

7. Wnioskodawca jest osobą młodą (do 30 roku życia) : 10 punktów _____

8. Utworzenie nowego przedsiębiorstwa w formie : _____
osoby prawnej : 20 punktów
spółki cywilnej lub,
spółki pr. handl. osobowej : 15 punktów
osoby fizycznej : 10 punktów

9. Rozwój istniejącego przedsiębiorstwa : 5 punktów _____

10. Wykorzystanie środków endogenicznych _____
: do 10 punktów

11. Udział własny _____
powyżej 50% : 20 punktów
między 30 a50% : 10 punktów
30% : 5 punktów

Suma punktów .....

Nazwisko i imię członka Rady .....

Data i czytelny podpis podpis członka Rady .....

Podpis Przewodniczącego Zespołu Oceny Wniosku .....

KARTA OCENY PROJEKTU

Wniosek nr.....

złożony przez .....

Nazwa projektu .....

Działanie PROW: „ODNOWA I ROZWÓJ WSI”

1. Projekt służy realizacji przedsięwzięć: _____
jednego ; 5 punktów
2-3 : 10 punktów
powyżej 3 : 20 punktów

2. Kwota wnioskowanego dofinansowania: _____
do 100 tysięcy : 20 punktów
pomiędzy 100 i 200 tys. : 10 punktów
powyżej 200 tys : 5 punktów
3. Innowacyjny charakter projektu (10 punktów) _____
4. Za każde utworzone miejsce pracy (10 punktów) _____

5. Wielkość miejscowości, na terenie której projekt będzie realizowany : _____
poniżej 500 mieszkańców : 20 punktów
pomiędzy 500 a 1000 : 10 punktów
powyżej 1500 : 5 punktów

6. Udział partnerów w realizacji projektu: _____
powyżej 3 : 20 punktów
2 partnerów : 10 punktów
1 partner : 5 punktów

7. Uniwersalność projektu, możliwość osiągnięcia efektu synergii i dyfuzji na całym obszarze LSR _____
: do 10 punktów

8. Liczba beneficjentów ostatecznych projektu (rocznie) _____
powyżej 1000 osób : 20 punktów
między 500 a 1000 : 10 punktów
między 100 a 500 : 5 punktów

9. Udział własny _____
powyżej 50% : 20 punktów
między 20 a 50% : 10 punktów
20% : 5 punktów

10. Realizacja projektu zwiększa atrakcyjność obszaru : _____
: do 10 punktów

Suma punktów . . . . .

Nazwisko i imię członka Rady . . . . .

Data i czytelny podpis członka Rady . . . . .

Podpis Przewodniczącego Zespołu Oceny Wniosku . . . . .

KARTA OCENY PROJEKTU

Wniosek nr.....

złożony przez .....

Nazwa projektu .....

Działanie PROW: Wdrażanie LSR - „MAŁY PROJEKT”

1. Projekt służy realizacji przedsięwzięć: _____
jednego ; 5 punktów
2-3 : 10 punktów
powyżej 3 : 20 punktów

2. Kwota wnioskowanego dofinansowania: _____
do 15 tysięcy : 20 punktów
pomiędzy 15 i 20 tys. : 10 punktów
powyżej 20 tys : 5 punktów
3. Innowacyjny charakter projektu (10 punktów) _____

4. Za każde utworzone miejsce pracy (10 punktów) _____

5. Wielkość miejscowości, na terenie której projekt będzie realizowany : _____
poniżej 500 mieszkańców : 20 punktów
pomiędzy 500 a 1000 : 10 punktów
powyżej 1500 : 5 punktów

6. Wnioskodawca jest kobietą: : 10 punktów _____

7. Wnioskodawca jest osobą młodą (do 30 roku życia) _____
: 10 punktów

8. Udział partnerów w realizacji projektu: _____
powyżej 3 : 20 punktów
2 partnerów : 10 punktów
1 partner : 5 punktów

9. Uniwersalność projektu, możliwość osiągnięcia efektu synergii i dyfuzji na całym obszarze LSR _____
: do 10 punktów

10. Liczba beneficjentów ostatecznych(rocznie) _____
powyżej 1000 osób : 20 punktów
między 500 a 1000 : 10 punktów
między 100 a 500 : 5 pnktów

11. Udział własny _____
powyżej 50% : 20 punktów
między 30 a50% : 10 punktów
30% : 5 punktów

12. Realizacja projektu przyczyni się pobudzenia aktywności _____
mieszkańców obszaru: ; do 10 punktów

Suma punktów .....

Nazwisko i imię członka Rady .....

Data i czytelny podpis członka Rady .....

Podpis Przewodniczącego Zespołu Oceny Wniosku .....

KARTA DO GŁOSOWANIA

Jestem za przyjęciem załączonej listy złożonych do Stowarzyszenia wniosków z podziałem na projekty niezakwalifikowane do finansowania (z powodu niezgodności z LSR lub zbyt niskiej liczby uzyskanych punktów) oraz projekty zakwalifikowane do finansowania z podaniem maksymalnych kwot możliwej pomocy finansowej dla każdego z projektów.

TAK

NIE

(niepotrzebne skreślić)

Nazwisko i imię członka Rady

.....

Data i czytelny podpis członka Rady

.....

REGULAMIN ORGANIZACYJNY BIURA
Stowarzyszenia " Kapitał - Praca - Rozwój

§ 1

W strukturze organizacyjnej Stowarzyszenia wyróżnia się :

- Biuro ds. Podejścia Leader i Obsługi Beneficjentów ,
- Zespół ds. Wdrażania LSR, Współpracy i Rozwoju

oraz trzy samodzielne stanowiska pracy:

- Doradca ds. Zabezpieczenia Finansowania i Rozliczeń,
- Doradca ds. Realizacji Projektów Kluczowych .
- Pracownik administracyjno-techniczny .

§ 2

1. Do zadań realizowanych przez Biuro ds. Podejścia Leader i Obsługi Beneficjentów należy:
  - a) upowszechnianie programu i podejścia Leader wśród mieszkańców obszaru gmin należących do Stowarzyszenia,
  - b) przygotowywanie organizacyjne prac związanych z przyjmowaniem wniosków od beneficjentów ,
  - c) obsługa posiedzeń Rady i Zespołów Oceny Projektów,
  - d) przyjmowanie i rejestracja wniosków oraz prowadzenie korespondencji z beneficjentami,
  - e) udzielanie informacji i wyjaśnień beneficjentom, pomoc przy wypełnianiu wniosków.
2. W Biurze zatrudnionych jest czterech pracowników na stanowisku Doradcy, z których każdy wykonuje swoje zadania w ścisłej współpracy ze społecznościami lokalnymi przypisanymi mu 5-6 gmin:
  - a) Bielany, Sokołów Podlaski, Kosów Lacki, Miedzna, Liw ,Wierzbno
  - b) Grębków, Kałuszyn, Latowicz, Mrozy, Mokobody, Ceglów,
  - c) Wodynie, Skórzec, Domanice, Wiśniew, Zbuczyn, Kotuń,
  - d) Siedlce, Suchożebry, Paprotnia, Przesmyki, Mordy.
3. Nadzór nad działalnością Biura sprawuje wyznaczony członek Zarządu Stowarzyszenia - Dyrektor Biura. Do zadań Dyrektora Biura należy w szczególności :
  - a) organizacja pracy Biura w celu prawidłowego wykonywania zadań wymienionych w ust. 1,
  - b) wydawanie poleceń pracownikom i kontrola ich realizacji,
  - c) kontrola czasu pracy zatrudnionych pracowników ,
  - d) ustalanie harmonogramu urlopów pracowników oraz prowadzenie rejestru urlopów członków Zarządu,
  - e) wykonywanie innych uchwał Zarządu i poleceń Prezesa Zarządu związanych z działalnością Stowarzyszenia

1. Do zadań realizowanych przez Zespół ds. Wdrażania LSR, Współpracy i Rozwoju należy :

- a) organizacja zadań, wyszczególnionych w Harmonogramie Rzeczowo- Finansowym z wiązanych z wdrażaniem LSR 2007 - 2013, nabywaniem umiejętności aktywizacja lokalnych społeczeństw,
- b) współpraca z przedstawicielami sektora społecznego i gospodarczego w realizacji przedsięwzięć określonych w LSR,
- c) współpraca z innymi instytucjami zajmującymi się wdrażaniem programów operacyjnych,
- d) współpraca zagraniczna i realizacja krajowych projektów współpracy,
- e) opracowywanie i składanie wniosków Stowarzyszenia do krajowych instytucji wdrażających oraz instytucji zagranicznych udzielających dotacji finansowych,
- f) prowadzenie wszelkich niezbędnych działań na rzecz montażu finansowego projektów i ich prawidłowego rozliczania,
- g) obsługa administracyjno- biurowa Komitetu Monitorującego.
- h) prowadzenie korespondencji w zakresie będącym przedmiotem działalności Zespołu.

2. W skład Zespołu wchodzi:

- a) specjalista ds. rozwoju turystyki,
- b) specjalista ds. aktywizacji społeczności lokalnych,
- c) specjalista ds. rozwoju przedsiębiorczości wiejskiej.

3. Nadzór nad działalnością Zespołu sprawuje Dyrektor Zespołu, podległy Prezesowi Zarządu Stowarzyszenia. Do zadań Dyrektora Zespołu należy w szczególności:

- a) organizacja pracy Zespołu w celu prawidłowego wykonywania zadań wymienionych w ust. 1,
- b) wydawanie poleceń pracownikom i kontrola ich realizacji,
- c) kontrola czasu pracy zatrudnionych pracowników ,
- d) ustalanie harmonogramu urlopów pracowników oraz prowadzenie rejestru urlopów członków Zarządu,
- e) wykonywanie innych uchwał Zarządu i poleceń Prezesa Zarządu związanych z działalnością Stowarzyszenia.

§ 4

Do zadań pracownika administracyjno-technicznego należy :

1. prowadzenie rejestru pism przychodzących i wychodzących ,
2. przygotowanie organizacyjne i obsługa posiedzeń Zarządu, Walnego Zebrania Członków oraz Komisji Stowarzyszenia (stałych i nadzwyczajnych),
3. utrzymywanie porządku i czystości w pomieszczeniach Biura oraz troska o jego wyposażenie ,
4. zapewnia obsługę dyżurów pełnionych przez członków Zarządu ,
5. wykonywanie wszelkich innych czynności gwarantujących właściwe funkcjonowanie Stowarzyszenia pod względem administracyjnym i organizacyjnym .

§ 5

Do zadań Doradcy ds. Zabezpieczenia Finansowania i Rozliczeń należy w szczególności:

1. współpraca z biurem rachunkowym prowadzącym księgi rachunkowe Stowarzyszenia,
2. utrzymywanie kontaktów i prowadzenie korespondencji z instytucjami finansowymi w zakresie finansowania działalności Stowarzyszenia,
3. utrzymywanie kontaktów i prowadzenie korespondencji z instytucjami wdrażającymi w zakresie zadań realizowanych przez Stowarzyszenia i rozliczeń projektów,
4. przedstawianie okresowej informacji dotyczącej stanu rozliczeń finansowych (co najmniej raz na sześć miesięcy),
5. wykonywanie wszelkich innych uchwał i poleceń Prezesa Zarządu w zakresie zabezpieczenia finansowania działalności Stowarzyszenia i realizowanych rozliczeń.

§ 6

Do zadań Doradcy ds. Realizacji Projektów Kluczowych. należy w szczególności :

1. współpraca z instytucjami wdrażającymi w zakresie planowanych projektów kluczowych,
2. utrzymywanie kontaktów i prowadzenie korespondencji z gminami i podmiotami uczestniczącymi w realizacji projektów kluczowych wyszczególnionych w LSR,
3. utrzymywanie kontaktów i prowadzenie korespondencji z beneficjentami oraz pomoc w sporządzaniu wniosków do właściwych instytucji wdrażających,
4. przedstawianie okresowej informacji dotyczącej stanu realizacji projektów kluczowych (co najmniej raz na sześć miesięcy),
5. wykonywanie wszelkich innych uchwał i poleceń Prezesa Zarządu w zakresie planowania i realizacji projektów kluczowych

§ 7

1. Osoby zatrudnione na stanowiskach kierowniczych powinny legitymować się wykształceniem wyższym i znajomością co najmniej jednego języka UE. Za wskazane należy mieć doświadczenie w realizacji projektów z zakresu rozwoju obszarów wiejskich
2. Wymagania konieczne i pożądane, pozostałych pracowników Biura Stowarzyszenia oraz zdania na ich stanowiskach pracy określają załączone Karty Stanowisk Pracy (1-4)

§ 8

Pracowników obowiązuje ruchomy czas pracy, według zasad określonych w odrębnym regulaminie.

§ 9

Obowiązki pracowników zatrudnionych w Biurze regulują zawarte z nimi umowy o pracę. Zadania realizowane w Biurze przez inne osoby , są wykonywane na podstawie zawartych z nimi innych umów - w szczególności umów zlecenia, umów o dzieło o dzieło, umów o odbywaniu praktyki/stażu lub umów o pracę w charakterze wolontariusza .

KARTA STANOWISKA PRACY

DORADCA

Realizowane zadania:

- współpraca z beneficjentami,
- szkolenie beneficjentów i pomoc w sporządzaniu wniosków,
- analiza programów na rzecz rozwoju obszarów wiejskich oraz określanie źródeł finansowania,
- sporządzanie okresowych analiz i raportów dotyczących przydzielonych do opieki gmin objętych LSR,
- obsługa posiedzeń Rady i Zespołów Oceny Projektów,
- inne wyznaczone przez Walne zebranie Członków, Zarząd SKPR, nadzorującego członka Zarządu lub bezpośredniego przełożonego

Wymagania konieczne:

- wykształcenie wyższe,
- znajomość jednego języka UE,
- umiejętność obsługi komputera i urządzeń biurowych, w szczególności pakietu Office, faksu i scanera,

Wymagania pożądane:

- prawo jazdy,
- doświadczenie w realizacji programów UE, sporządzaniu i rozliczaniu wniosków,
- doświadczenie z działalności społecznej.

KARTA STANOWISKA PRACY

SPECJALISTA ds. ROZWOJU TURYSTYKI

Realizowane zadania:

- współpraca z podmiotami sektora turystycznego,
- inicjowanie i pomoc podmiotom sektora turystycznego w sporządzaniu wniosków,
- analiza programów na rzecz rozwoju turystyki i poszukiwanie źródeł finansowania projektów w tym zakresie ,
- sporządzanie okresowych analiz i raportów dotyczących wdrażania Programu „Europejski Park Edukacji)
- obsługa posiedzeń Komitetu Monitorującego,
- inne wyznaczone przez Walne zebranie Członków, Zarząd SKPR , nadzorującego członka Zarządu i bezpośredniego przełożonego

Wymagania konieczne:

- wykształcenie wyższe kierunkowe,
- znajomość jednego języka UE,
- umiejętność obsługi komputera i urządzeń biurowych , w szczególności pakietu Office, faksu i scanera,

Wymagania pożądane:

- prawo jazdy,
- doświadczenie w realizacji programów UE, sporządzaniu i rozliczaniu wniosków,
- doświadczenie z działalności społecznej.

KARTA STANOWISKA PRACY

SPECJALISTA ds. ROZWOJU SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ

Realizowane zadania:

- współpraca z lokalnymi organizacjami społecznymi,
- inicjowanie i pomoc lokalnym społecznościom w tworzeniu nowych organizacji pozarządowych,
- analiza programów na rzecz rozwoju społeczeństwa obywatelskiego i poszukiwanie źródeł finansowania projektów w tym zakresie,
- sporządzanie okresowych analiz i raportów dotyczących wdrażania Programu „Europejski Park Edukacji” w tym zakresie
- obsługa posiedzeń Komitetu Monitorującego,
- inne wyznaczone przez Walne zebranie Członków, Zarząd SKPR, nadzorującego członka Zarządu i bezpośredniego przełożonego

Wymagania konieczne:

- wykształcenie wyższe kierunkowe,
- znajomość jednego języka UE,
- umiejętność obsługi komputera i urządzeń biurowych, w szczególności pakietu Office, faksu i scanera,

Wymagania pożądane:

- prawo jazdy,
- doświadczenie w realizacji programów UE, sporządzaniu i rozliczaniu wniosków,
- doświadczenie z działalności społecznej.

KARTA STANOWISKA PRACY

SPECJALISTA ds. ROZWOJU PRZEDSIĘBIORCZOŚCI WIEJSKIEJ

Realizowane zadania:

- współpraca z lokalnymi organizacjami zrzeszającymi przedsiębiorców,
- inicjowanie i pomoc przedsiębiorcom w tworzeniu nowych organizacji pozarządowych,
- analiza programów na rzecz rozwoju przedsiębiorczości i społeczeństwa informacyjnego oraz poszukiwanie źródeł finansowania projektów w tym zakresie,
- sporządzanie okresowych analiz i raportów dotyczących wdrażania Programu „Europejski Park Edukacji) w tym zakresie,
- obsługa posiedzeń Komitetu Monitorującego,
- inne wyznaczone przez Walne zebranie Członków, Zarząd SKPR, nadzorującego członka Zarządu i bezpośredniego przełożonego

Wymagania konieczne:

- wykształcenie wyższe kierunkowe,
- znajomość jednego języka UE,
- umiejętność obsługi komputera i urządzeń biurowych, w szczególności pakietu Office, faksu i skanera,

Wymagania pożądane:

- prawo jazdy,
- doświadczenie w realizacji programów UE, sporządzaniu i rozliczaniu wniosków,
- doświadczenie z działalności społecznej.

PROCEDURA NABORU PRACOWNIKÓW
w Stowarzyszeniu „Kapitał- Praca- Rozwój”

§ 1

1. Regulamin reguluje zasady naboru pracowników w Biurze Stowarzyszenia „Kapitał - Praca- Rozwój”, w szczególności:
  - terminy i sposób publikowania informacji o poszukiwaniu pracowników,
  - zakres niezbędnej dokumentacji przedstawianej przez kandydatów do pracy,
  - sposób postępowania w sytuacji wystąpienia trudności w zatrudnieniu pracowników spełniających wymagania określone jako konieczne.
2. Regulamin nie dotyczy zatrudniania osób pochodzących z wyboru.

§ 2

1. Nabór pracowników jest otwarty.
2. Informacja o poszukiwaniu kandydatów do pracy w Biurze Stowarzyszenia jest ogłaszana jednorazowo w prasie lokalnej, na stronie internetowej i na tablicy ogłoszeń w siedzibie Stowarzyszenia.

§ 3

1. Informacja o naborze powinna zawierać:
  - a) nazwę i adres Stowarzyszenia,
  - b) określenie stanowisk i związanych z nimi wymagań koniecznych i pożądanых,
  - c) określenie terminu (co najmniej 14-dniowego) i miejsca składania dokumentów.
2. Nazwy stanowisk oraz konieczne i pożądane wymagania na poszczególne stanowiska pracy określa „Regulamin organizacyjny Biura Stowarzyszenia”.

§ 4

1. Po upływie terminu do złożenia dokumentów, określonego w ogłoszeniu o naborze, dokonuje się wstępnej selekcji złożonych aplikacji pod kątem spełniania wymagań kwalifikacyjnych
2. Lista kandydatów spełniających wymagania formalne omawiana jest na posiedzeniu Zarządu, który dokonuje ostatecznego wyboru pracowników na poszczególne stanowiska.
3. W przypadku, w którym praca w Biurze Stowarzyszenia jest dla kandydata pierwszym miejscem pracy lub jego okres pracy w poprzednim miejscu pracy był krótszy niż 12 miesięcy, powinien być on zatrudniony na umowę na czas próbny na okres nie krótszy niż 6 miesięcy.
4. Okres próbny może być skrócony do 3 miesięcy decyzją Prezesa Zarządu.

§ 5

1. W przypadku, w którym żaden z kandydatów na dane stanowisko pracy nie spełnia wymagań koniecznych Zarząd może dokonać wyboru jednego spośród zgłoszonych kandydatów lub zdecydować o ponownym ogłoszeniu naboru.
2. Wybrany kandydat może być zatrudniony jedynie na okres próbny nie krótszy niż 6 miesięcy.

§ 6

Jeżeli stosunek pracy osoby wyłonionej w drodze naboru ustał w ciągu 3 miesięcy od dnia nawiązania stosunku pracy, możliwe jest zatrudnienie na tym samym stanowisku osoby wybranej spośród pozostałych kandydatów, bez ogłoszenia ponownego naboru.

§ 7

Regulamin wchodzi w życie z dniem 16 stycznia 2009 roku.

Załącznik nr 8

Budżet na lata 2009 - 2015

Roczny kalendarz imprez

- „Spartakiada przedsiębiorców w Seroczynie”
- „Konkurs twórczości, tradycji i zwyczajów mazowieckiej wsi w Suchej”
- „Europejska Inicjatywa Teatralna dla Wsi - przegląd zespołów amatorskich”
- „Ogólnopolski Zjazd Opiekunów Szkolnych Pracowni Internetowych w Mrozach”

- „Dziedzictwo Kulturowe - Żywa Tradycja” (Gmina Bielany)
- „Sójka Mazowiecka” (Gmina Ceglów)
- „Domanicka Noc Świętojańska” (Gmina Domanice)
- „Piknik Kultury Mazowieckiej” (Gmina Grębków)
- „Śladami bitew i tradycji niepodległościowej” (Miasto i Gmina Kałuszyn)
- „Przegląd polskich kuchni regionalnych” (Miasto i Gmina Kosów Lacki)
- „Europejskie Dni Turystyki” (Kałuszyn)
- „Internetowe spotkania z Europą” (Gmina Iatowicz)
- „Ogólnopolski Turniej Rycerski o Pierścień Księżnej Anny na Zamku w Liwie” (Gmina Liw)
- „Parada jazdy konnej” (Gminia Miedzna)
- „Rajska Jabłoń - Festiwal Smaku” (Gmina Mokobody)
- „Jarmark Na Kazimierza - tradycje i obrzędy XVII wieku we współczesności” (Gmina Mordy)
- „X Memoriał im. Stanisława Brody” (Gmina Mrozy)
- „Zakwita Raz Biały Kwiat - Jarmark Europejski” (Gmina Paprotnia)
- „Dokopiny Ziemiaka” (Gmina Przesmyki)
- „Otwarte drzwi dla wszystkich - Jarmark Europejski” (Gmina Siedlce)
- „Wigilijne spotkania czterech pokoleń” (Gmina Skórzec)
- „Europejskie spotkania teatralne” (Sokołów Podlaski)
- „Smaczne Tradycje - przegląd potraw tradycyjnych i regionalnych Mazowsza” (Gmina Suchożebry)
- „Spotkania z archeologią na wesoło” (Gmina Wierzbno)
- „Z wiśniowym smakiem - Festiwal Kuchni Regionalnej” (Gmina Wiśniew)
- „Woda i energia - chrońmy nasze zasoby” (Gmina Wodynie)
- „Mazowiecki Festiwal Muzyki i Piosenki Filmowej - Plener nad Kanałkiem” (Gmina Zbuczyn)

Załącznik nr 11

Wykaz krajów do współpracy zagranicznej dla poszczególnych gmin

1. Gmina Bielany	-	Rumunia
2. Gmina Cegłów	-	Cypr
3. Gmina Domanice	-	Szwecja
4. Gmina Grębków	-	Czechy
5. Miasto i Gmina Kałuszyn	-	Luksemburg
6. Miasto i Gmina Kosów Lacki	-	Finlandia
7. Gmina Kotuń	-	Francja
8. Gmina Latowicz	-	Irlandia
9. Gmina Liw	-	Holandia
10. Gmina Miedzna	-	Węgry
11. Gmina Mokobody	-	Włochy
12. Miasto i Gmina Mordy	-	Dania
13. Gmina Mrozy	-	Hiszpania
14. Gmina Paprotnia	-	Belgia
15. Gmina Przesmyki	-	Wielka Brytania
16. Gmina Siedlce	-	Ukraina
17. Gmina Skórzec	-	Austria
18. Gmina Sokółów Podlaski	-	Niemcy
19. Gmina Suchożebry	-	Portugalia
20. Gmina Wierzbno	-	Grecja
21. Gmina Wiśniew	-	Słowacja
22. Gmina Wodynie	-	Litwa
23. Gmin Zbuczyn	-	Białoruś

Załącznik nr 10

Wykaz tursytycznych wiosek tematycznych w poszczególnych gminach

1. Gmina Bielany	-	„Wioska różnorodnych kultur”
2. Gmina Cegłów	-	„Wioska rękodzielnictwa”
3. Gmina Domanice	-	„Wioska dziecięca”
4. Gmina Grębków	-	„Wioska mazowiecka”
5. Miasto i Gmina Kałuszyn	-	„Wioska historyczna”
6. Miasto i Gmina Kosów Lacki	-	„Wioska kulinarna”
7. Gmina Kotuń	-	„Wioska francuska - tradycji napoleońskiej”
8. Gmina Latowicz	-	„Wioska internetowa”
9. Gmina Liw	-	„Wioska ekologiczna”
10. Gmina Miedzna	-	„Wioska kona”
11. Gmina Mokobody	-	„Wioska malarska”
12. Miasto i Gmina Mordy	-	„Wioska taneczna”
13. Gmina Mrozy	-	„Wioska technologiczna”
14. Gmina Paprotnia	-	„Wioska przyrodnicza”
15. Gmina Przesmyki	-	„Wioska edukacyjna”
16. Gmina Siedlce	-	„Wioska hiszpańska”
17. Gmina Skórzec	-	„Wioska sportowa”
18. Gmina Sokółów Podlaski	-	„Wioska rycerska”
19. Gmina Suchożebry	-	„Wioska przygód”
20. Gmina Wierzbno	-	„Wioska archeologiczna”
21. Gmina Wiśniew	-	„Wioska góralska”
22. Gmina Wodynie	-	„Wioska tradycji rolniczej”
23. Gmian Zbuczyn	-	„Wioska artystyczna”

WARUNKI LOKALOWE

Zespół ds. Wdrażania LSR, Współpracy i Rozwoju (w I etapie - 3 osoby)
Biuro Podejścia Leader i Obsługi Beneficjentów (w I etapie 2 osoby)
ARCHIWUM (1 osoba) (SERWER)

W chwili obecnej Stowarzyszenie wynajmuje od czerwca 2007 roku powierzchnię biurową o powierzchni 60 m², na co składają się obok części wspólnej trzy pokoje o łącznej powierzchni ponad 40 m². W pierwszym etapie do czasu rozpoczęcia naboru jest to powierzchnia wystarczająca. Dla właściwej realizacji obsługi beneficjentów konieczne będzie wynajęcie w tym samym budynku 1-2 dodatkowych pokoi, na co zostały przewidziane środki w budżecie 2009 -2013.

Powierzchnia przewidziana na archiwum wynosi około 9 m². Po uruchomieniu środków finansowych na rok 2009 przewidywany jest zakup odpowiednio skonstruowanych, zamykanych szaf, w których przechowywana będzie gromadzona dokumentacja. Przed przekazaniem dokumentów do instytucji wdrażającej, dokumenty archiwizowane będą w w wersji elektronicznej - zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami.